

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

*VOLNOČASOVÉ AKTIVITY PRO DĚTI NA PRVNÍM STUPNI SPECIÁLNÍ
ŠKOLY*

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce:
PhDr. Kateřina Soudná

Zpracovala:
Olga Holá

Školní rok 2006/2007

ABSTRAKT

Název :

Volnočasové aktivity pro děti na prvním stupni speciální školy

Subjekt :

Freetime activities for children of primary school.

Cíl práce :

Analýza celkové péče o děti se zdravotním postižením, především se zaměřením na možnosti komplexní péče provozované v speciální škole pro děti s více vadami. Vymezení pojmu komplexní rehabilitace, speciální pedagogika. Program pro děti ve školní družině a aplikace programu v průběhu poloviny školního roku.

Objective is:

To analyze the whole treatment of disabled children mainly with focuss on possibilities of complex treatment in primary school for disabled children.

Specifying of headwords in special pedagogy and complex treatment.

Making schedule for children in after-school center and its application during first half of school year.

Metoda :

Ke zpracování bakalářské práce jsem využila analýzu odborné literatury, obsahovou analýzu dokumentace o žácích a vlastní zkušenost v tomto oboru.

Výsledky :

Poskytla jsem ucelený náhled na komplexní péči v Speciální škole „Svítání“ a vliv této péče na školní výkon. Zaměřila jsem se na ucelenou výchovnou činnost v školní družině ve speciální škole a ta má pozitivní vliv na celkový vývoj dětí s specifickými výukovými potřebami, na jejich socializaci, charakter i emocionalitu.

Klíčová slova :

komprehenzivní rehabilitace, komprehenzivní speciální pedagogika, výchova a vzdělávání osob s handicapem, výchova a její složky, školní družina

Prohlášení :

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně za použití uvedené literatury a svých zkušeností.

V Chrudimi 30.března 2007

Olga Holá

Poděkování:

Děkuji tímto svému vedoucímu práce PhDr. Kateřině Soudné za odborné vedení při zpracování této bakalářské práce.

Svoluji k zapůjčení své bakalářské práce ke studijním účelům.

OBSAH:

1. Úvod	1
2. Literární přehled k analytické části bakalářské práce	2
2.1 Zdravotně postižený člověk	2
2.2 Tendence postoje k zdravotně postiženým	4
3. Literární přehled k aplikační části bakalářské práce	5
3.1 Instituce mimoškolních výchovy a aktivit handicapovaných	5
3.2 Školní družina	6
3.3 Aplikace požadavků volného času	7
4. Cíle k analytické části bakalářské práce	8
5. Cíle k aplikační části bakalářské práce	9
6. Metody práce k analytické části bakalářské práce	10
6.1 Komprehenzivní speciální pedagogika /KSP/	10
6.2 Terapie, či zásady /kompenzace, reedukace, rehabilitace /speciální pedagogiky	11
6.3 Vztah mezi edukací a rehabilitací	14
7. Metody práce k aplikační části bakalářské práce	15
7.1 Skupina dětí ve družině speciální školy	15
7.2 Tématický plán	18
7.2.1 Témata na měsíc září	18
7.2.2 Témata na měsíc říjen	26
7.2.3 Témata na měsíc listopad	33
7.2.4 Témata na měsíc prosinec	42
7.2.5 Témata na měsíc leden	52
7.3 Zásady při aplikaci tématického plánu	65
8. Výsledky analytické části bakalářské práce	66
9. Výsledky aplikační části bakalářské práce	73
10. Diskuze	80
11. Závěr	84
12. Seznam použité literatury	85
13. Seznam podkladové literatury k tvorbě tématického plánu	86

1. ÚVOD

Jsme svědky stále se zvyšujících společenských nároků na kvalitu výchovy mladé generace. Tyto nároky se týkají i kvality výchovy postižených osob. Jejich postižení negativně ovlivňuje schopnost uspokojovat základní životní potřeby a zvládnání s nimi souvisejících činností, které jsou předpokladem plného společenského zapojení. Negativně ovlivňuje rozvoj mezilidských vztahů, schopnost rozvoje zájmové a kulturní činnosti a rozvoj osobních i společensky významných aktivit. Konkrétní opatření uplatňovaná na všech úsecích péče o postižené spočívají především v pojetí komplexní rehabilitační péče která se týká i dětí s kombinovanými vadami vyžadující specifické přístupy výchovné a vzdělávací.
/Krejčířová, 1998/

Analytická část bakalářské práce:

Svou bakalářskou práci jsem zaměřila na péči o handicapované, vývoj a dnešní postoj vůči handicapovaným. Čerpala jsem především z poznatků J. Jesenského, jeho komprehenzivní speciální pedagogiky, komplexní, ucelené péče o handicapované.

Pracuji s lidmi s určitým znevýhodněním osm let, konkrétně v Speciální škole „Svítání“ v Pardubicích. Troufám si tvrdit v souladu s odbornou literaturou a dokládám to v této práci, že ve škole probíhá komplexní ucelená péče pro všechny, kteří tuto školu navštěvují jako její žáci.

Aplikační část bakalářské práce:

Pracovním zařazením jsem vychovatelka. Tuto práci vykonávám s potěšením, ale jedna věc mi schází a to příručka, či osnova školní družiny, či jinak mimoškolních aktivit. Po vyučování odcházejí některé děti domů, či zůstávají a program v rámci družiny není nijak stanoven, záleží na schopnostech a znalostech vychovatele, který činnost řídí, zda bude pro děti přínosný, nebo zda pouze pod dohledem a v bezpečí stráví odpoledne před návratem domů. Často se takto o školní družině smýšlí, jako pouze o dohledu nad volným časem dítěte. Jistě školy nabízejí řadu zájmových kroužků, ale velký počet dětí jich nevyužívá a to z různých důvodů. Zůstávají do dlouhých odpoledních hodin ve třídě, či tzv., herně, prostoru pro školní družinu.

Je velké, velké množství literatury s nabídkami her a činností pro děti v kolektivu v jejich volném čase. Ovšem tato literatura je povětšinou specifikovaná na určitou oblast výchovy /př. hudební, výtvarnou, tělesnou.../. V činnostech nabízené vychovatelem by se v měli prolínat všechny složky výchovy. V této práci jsem se pokusila po nahlédnutí do jmenovaných literatur sestavit aktivity pro skupinu dětí na prvním stupni speciální školy a výsledek aplikace těchto programů na tuto skupinu.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED K ANALYTICKÉ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

2.1 Zdravotně postižený člověk

Za normálních okolností existuje ve vztahu člověk – prostředí rovnováha. Stav rovnováhy tohoto systému se může porušit změnou jak funkčního potenciálu /zdravotního stavu člověka/, tak změnou jeho životních podmínek.

V literatuře i v běžném životě se setkáváme s různými slovy, která určitým způsobem vyjadřují zdravotní postižení, respektive jsou s ním spojená, např. handicapovaný, postižený, pacient, osoba se zvláštními potřebami, abnormální, chorobný, defektní, invalidní, narušený a podobně, některé z těchto výrazů mají spíše pejorativní charakter, některé jsou indiferentní. V používání těchto termínů bychom měli být přesní, ale také vyjadřovat lidský, pozitivní a taktní přístup.

Jesenský, 1995 :

- Trvalé / nezvratné/ zdravotní postižení má podobu defektů organismu, nebo jeho funkcí. Projevují se jako neschopnosti /disability/ postiženého člověka zvládat nejrůznější životní úkoly. Projevují se také jako stavy znevýhodnění / handicap/ a poškození člověka v jeho postavení ve společnosti. U handicapovaného člověka nejde jenom o poruchu organismu - defekt, ale také o poruchu jeho vztahů s prostředím – defektivitu.

Handicap / nevýhoda, ztížení, znevýhodnění/

- Je následek poruchy orgánu nebo funkce, včetně poruch činnosti a poruch chování a sociálních vztahů, je to proces podléhá změnám, je dlouhodobý, nemusí být trvalý, kolísá. Za handicapovaného člověka lze považovat každého jedince, který se ocitá v znevýhodněné pozici vůči hlavnímu proudu. Nejčastěji se řadí k minoritní skupinám /Jesenský 2000, str. 22/.

Handicap a jeho prožívání závisí na řadě faktorů:

- vnitřní podmínky: typ nervové soustavy, věk, zkušenosti, postoje, sebepojetí, celkové zaměření
- vnější podmínky: rodinné, sociální, studijní

Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů /ICIDH/, vydané roku 1980 Světovou zdravotnickou organizací /WHO/: Handicap – znevýhodnění určitého jedince, vyplývající z jeho poruchy či postižení, které pak omezuje nebo zabraňuje splnění určité normální role, která se od toho jedince očekává /v souvislosti s věkem, pohlavím, sociálními a kulturními hledisky/. Znamená projekci obtíží do společenského prostředí, vyjadřuje sociální dimenzi problému /rozpor mezi očekáváním a stavem/ výkonností, vyplývá z poruch, nebo disability. /Jankovský, 2006/

Impairment /porucha, vada/

- Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů /ICIDH/, vydané 1980 WHO: Impairment - jakákoliv ztráta, nebo abnormalita psychické, fyziologické nebo anatomické struktury či funkce. Je výrazem choroby vady /úrazu/, vyskytuje se na úrovni struktury, nebo funkce orgánu, nemusí být vždy vnímána. /Jankovský, 2006/

Postižení /neschopnost/ Disability

- Mezinárodní klasifikace poruch, postižení a handicapů /ICIDH/, vydané 1980 WHO: Disability - jakékoliv omezení, nebo nedostatek schopnosti / jako důsledek poruchy/ jednat či vykonat činnost způsobem nebo v rozsahu považovaném pro člověka za normální. Morfologické a funkční následky poruch omezují člověka, tj. není dostatečně schopen vykonávat nějakou činnost, často musí dojít k různým přizpůsobením jak v běžném životě tak při různých aktivitách. /Jankovský, 2006/

Defektivita

Porucha vztahů ke společnosti, související s jejich dynamičností, nedostatečná nebo odchylná adaptace na prostředí, momentální stav mající společenskou dimenzi.

- změny ve schopnosti správného sebehodnocení
  - narušení schopnosti seberealizace
  - narušení pocitu identity
  - změny v adekvátním vnímání reality
  - změny v prožívání potřeb
  - změny v hodnotovém systému
  - změny v sociální adaptaci
- Novější klasifikace funkčnosti, postižení a zdraví / International Classification of Functioning, Disability and Health / ICF/, nabízí mnoho rozměrný pohled, kde důraz je více kladen na sociální dopady postižení než na lékařský pohled. Bere v potaz aktivitu jedince a faktory, které ovlivňují kvalitu jeho života, včetně prostředí, v němž žije, a rovnocennost na sociální úrovni. /Jankovský, 2006/

Kvalita života je termín jenž lze chápat jako subjektivní pocit spokojenosti člověka s objektivní realitou, která ho obklopuje a ve které žije, uspokojení potřeb a zájmů v rámci osobního, rodinného a sociálního prostředí. Týká se také hlavně naplnění životních potřeb a spokojenosti v životě, můžeme si ji představit jako čáru v čase na stupnici, kde nejnižší je smrt a nejvyšší /optimum/ v nekonečnu. Zcela jistě je ovlivněna zdravím, inteligencí, věkem, pohlavím, životním prostředím atd. U člověka s postižením vyjadřuje i míru adaptace postiženého na změněnou životní situaci.

2.2 Tendence postoje k zdravotně postiženým

- represe, utilita, charita, humanita, altruismus, filantropismus, segregace, rehabilitace, emancipace, prevence, integrace, nevyčleňování / inkluze/ /Jesenský 2000, str.34/

- I. stádium represivně lhostejných postojů k handicapovaným je charakterizováno formami: opuštění, vyloučení, zabití. Jakákoliv příprava na život výchova, vzdělání se zřejmě vylučovala.
- II. stádium výběrově utilizačních postojů je charakterizováno využíváním a zneužíváním uchovaných schopností handicapovaného. V tomto stádiu mohlo docházet již k výcviku a k záměrně jednostrannému rozvoji určitých schopností handicapovaného.
- III. stádium charitativních postojů je v evropské kultuře podmiňováno atributem lásky k bližnímu a křesťanskou dobročinností. Vznikala první zařízení pro handicapované, ale uspokojování vyšších potřeb bylo náhodným vedlejším produktem.
- IV. stádium humánně filantropických postojů souvisí se zvýšeným zájmem o věci člověka a lidskou důstojnost. Komenský ve své Vševýchově považuje za účelné výchovu a vzdělání handicapovaných.
- V. stádium altruisticko-segregačních postojů navazuje na renesanční humanismus. Myslitelé osvícenského období již věnovali pozornost konkrétním schopnostem handicapovaných. Dochází již k institucionalizované výchovně vzdělávací péči ve formě prvních samostatných ústavů pro neslyšící a nevidomé. Byly položeny základy vysoce specifikované, ale současně segregované výchovy a vzdělání jednotlivých skupin handicapovaných.
- VI. stádium rehabilitačně emancipovaných postojů představuje velký rozmach péče o handicapované. Speciální školství a ústavy sociální péče se přiblížili k maximálním možnostem segregované organizace vzdělávání.
- VII. stádium preventivně integračních postojů je charakterizováno úsilím o aplikaci lidských práv na situaci handicapovaných a snahou dosažení plné nezávislosti handicapovaných. Integrace se týká většiny aktivit hendikepovaných včetně jejich výchovy a vzdělávání. Předpokladem integrace je vysoký stupeň rozvoje uchovaných schopností- reedukace a kompenzace poškozených funkcí a schopností.
- VIII. stádium nevyřazování handicapovaných z hlavního proudu. Mělo by dojít k naplnění teze, že integraci handicapovaných není nutno obhajovat, naopak je třeba zdůvodňovat jakoukoliv segregaci a diskriminaci handicapovaných./ Jesenský, 2000/

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED K APLIKAČNÍ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

3.1 Instituce mimoškolní výchovy a aktivit handicapovaných

K hlavním institucím mimoškolní výchovy handicapovaných patří /Jesenský, 2000/:

- síť různých zařízení občanských sdružení handicapovaných
- kulturní zařízení
- hromadně sdělovací prostředky

- Mimoškolní výchova je organickou součástí komplexní výchovy mladé generace i dospělých a má rovnocenné postavení vedle výchovy školské a rodinné. Plní základní cíle výchovného programu společnosti, avšak specifickými prostředky, ve specifických podmínkách a za použití specifických forem, metod a prostředků. V tom je nezastupitelná /Jůva, 1997, str. 95/
- Zvláštností tohoto typu výchovy je že poskytují množství podnětů a bohatství bezprostředních prožitků a zkušeností takových zařízení jako jsou knihovny, muzea, galerie, divadla, kina, koncerty, zoologické a botanické zahrady, památkové a přírodní rezervace. Tato zařízení v poslední době vycházejí vstříc handicapovaným jedincům odstraňování bariér nejrůznějšího druhu. K těmto aktivitám lze přiřadit působení sportovních a turistických organizací pro handicapované, dále působení církví a dalších humanitárních organizací. Patří k nim také aktivity zájmových dětských organizací, dětské tábory, mimoškolní činnost v školních družinách a zájmové kroužky organizované školní družinou či školou v době po vyučování.

- Mimoškolní aktivity, jinak volnočasové aktivity rozvíjí osobnost jedince. Jednak podporují fyzický, psychický, morální a sociální rozvoj dětí s handicapem, podněcují vznik a rozvoj zájmů, podporují spontaneitu, rozvíjí iniciativu, originalitu a samostatnost. V oblasti sociálních vztahů účastníků umožňují poznání a vyzkoušení širokého okruhu činností různých oborů, rozvíjení schopnosti a tvořivosti, vedou k účasti na společenském životě rozvojem a podchycením jejich zájmů. V oblasti kompenzace dávají přirozený přechod od hry k vědomé tvořivosti, ale ve většině nejsou prvořadé výsledky, ale proces činnosti sám, v němž mohou převažovat tvořivé prvky, integrují výchovně vzdělávací působení školy, školských zařízení a dalších institucí. /Krejčířová, 1998/

3.2 Školní družina

- Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování, jež je mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí nejčetnější. Výchova je společenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí - to je jako mít pouhou sociální službu. Školní družina ve dnech školního vyučování tvoří pro děti přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Družina není pokračováním školního vyučování, pedagogická práce v ní má své specifika a je výrazně odlišná od běžné vzdělávací praxe /Pávková, Hájek 2003/.
- Práce školní družiny je zcela samostatnou oblastí výchovně vzdělávací činnosti a řídí se specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času. Jsou zřizovány podle zákona č.76/1978 Sb., o předškolních zařízeních a školských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Řídí se vyhláškou MŠMT ČR č. 87/1992 Sb., o školských družinách a školních klubech.
- Mimoškolní výchova je organickou součástí komplexní výchovy mladé generace i dospělých a má rovnocenné postavení vedle výchovy školské a rodinné. Plní základní cíle výchovného programu společnosti, avšak specifickými prostředky, ve specifických podmínkách a za použití specifických forem, metod a prostředků. V tom je nezastupitelná /Jůva, 1997, str. 95/
- Školní družina ve speciální škole je důležité zařízení pro výchovu dětí mimo vyučování. Jejím úkolem není jen zajišťovat péči o děti v době, kdy se jim nemohou věnovat rodiče, ale je důležitým výchovným partnerem rodiny, školy a má plnit vzdělávací cíle, tedy rozvíjet děti po všech stránkách /osobních a sociálních kompetencí/ a pomáhat překonávat i jejich handicap.
- Konkrétní plánované cíle školní družiny jsou zatím většinou dílčí úkoly v zavedených složkách výchovy, jejichž splnění lze kontrolovat. Je však nutné neztrácet cíl výchovy – připravit jedince pro stávající společnosti a prostřednictvím aktivit výchovy mimo vyučování ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji, což je činnost dlouhodobá, obtížná, mravenčí. Výsledky jsou vedením škol obtížně kontrolovatelné, a proto také často nedoceňované /Pávková, Hájek, 2003/

3.3 Aplikace požadavků volného času

Pedagogické působení v zařízeních poskytujících nabídku volnočasových aktivit se řídí obecnými pedagogickými zásadami, jenž platí pro každou výchovnou činnost.

Zásada : přiměřenosti, názornosti, aktivity, cílevědomosti a plánovitosti, poslušnosti, kladné motivace a vyzdvihování kladných rysů osobnosti, uspokojování maxima potřeb.

Mimoto specifické požadavky :

- Požadavek pedagogického ovlivňování volného času – lze chápat jako nutnost citlivého pedagogického vedení dětí k účelnému užívání volného času. Děti jsou seznamováni s různou smysluplnou náplní volného času, s různými zájmovými aktivitami , která jim přinášejí uspokojení, kompenzaci a seberealizaci. Na základě poznání různých přiměřených aktivit se vytvářejí základy pozdějších návyků na využívání volného času. Proto nelze akceptovat pasivní pobyt dětí ve družině bez zajímavé nabídky aktivit či pouze pasivní sledování televizních pořadů.
- Požadavek dobrovolnosti je pro práci s dětmi ve volném čase podstatný. Znamená dobrovolnou účast dětí na činnostech. Má však určitá omezení, mnohdy se jedná o motivovanou a ovlivňovanou dobrovolnost, zvláště u mladších věkových skupin. Pedagog navozuje a motivuje činnost tak, aby děti nabízený program přijímali dobrovolně. To předpokládá znalost a respektování potřeb a přání dětí a schopnost účinné motivace.
- Požadavek aktivit předpokládá vedení dětí k aktivnímu podílu na všech fázích činnosti. Podmínkou je podporování iniciativy, nápaditosti, kreativity a samostatnosti.
- Požadavek seberealizace znamená, aby každý jednatel mohl uplatnit své specifické vlohy a schopnosti a být tak v některé z nabízených činností úspěšný. Prožitek úspěchu je významný pro zdravý duševní vývoj člověka. Úspěch zvyšuje sebevědomí. Oceňovanou činnost chtějí žáci opakovat a tím si vytvářejí základy pro pozdější samostatné naplňování volného času.
- Požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření upřednostňuje zařazování takových činností, které přispívají k odstraňování únavy, regeneraci fyzických a duševních sil, vhodným způsobem kompenzují činnosti při vyučování.
- Požadavek zajímavosti a zájmovosti zdůrazňuje význam zájmových činností, které tvoří nejdůležitější součást obsahu činností volného času.. Tento požadavek zahrnuje také požadavek pestrosti a přitažlivosti, který se týká obsahu, metod i forem práce.
- Požadavek jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy mimo vyučování vymezuje společné plnění výchovného cíle – rozvoje osobnosti dítěte – zahrnuje i požadavek spolupráce učitelů a vychovatelů.

Obecné pedagogické zásady s požadavky pedagogiky volného času tvoří jednotu. Jejich dodržování umožní kvalitní vedení ve školní družině. / Pávková, 2002/

4. CÍLE K ANALYTICKÉ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

- *Podat ucelený přehled celkové péče o děti se zdravotním postižením a to metodou analýzy odborné literatury vztahující se k tématu.*
- *Informovat o celkové péči v Speciální škole pro děti s více vadami „Svítání“ v Pardubicích. Informace jsou získané z mých osobních poznatků jako zaměstnanec této školy.*
- *Porovnání získaných informací z analýzy odborné literatury o péči dětí s postižením s péčí o děti v Speciální škole pro děti s více vadami „Svítání“. Zhodnotit zda v této škole probíhá komplexní péče o děti, kteří tuto školu navštěvují jako její žáci.*

Hypotéza:

Podmínkou smyslu speciálně pedagogického úsilí není jen v rozvíjení schopností, dovedností, návyků a vzdělávání handicapovaného, ale i ve zvyšování kvality života handicapovaného a celé jeho sociální skupiny, která nese znevýhodnění. Pojem zahrnuje:

- uchování lidské důstojnosti handicapovaných
- zabezpečení tolerance a potírání intolerance
- prosazení nezávislosti a rovnosti šancí handicapovaných
- výchovu vědomí vlastní identity handicapovaného (respektování sebe sama)
- právo na sociální vztah nejméně k jednomu člověku
- právo na zážitky - estetické, kulturní

Předpokladem postupu péče o zdravotně postižené je:

- pochopení specifických potřeb
- odpovídající přístup v oblasti znevýhodnění
- normální postoj k životu s cílem zajišťování standardní životní pohody

5. CÍLE K APLIKAČNÍ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

- Analýzou odborné literatury *informovat o mimoškolních aktivitách, činnosti školní družiny a aplikaci požadavků volného času /uvedené v literárním přehledu/.*
- *Sestavit tematický plán pro danou skupinu dětí ve školní družině ve Speciální škole pro děti s více vadami „Svítání“.*
- *Podat výsledky aplikace tematického plánu na danou skupinu v průběhu poloviny školního roku.*

Hypotéza:

- Předpokladem pro splnění obecného cílem výchovy a vzdělání, což je všestranně rozvinutý člověk, je realizovat tento cíl je za pomoci složek výchovy. Složky výchovy v podstatě tvoří náplň školní družiny. Složka jedna rozvíjí a doplňuje druhou. Jedině dohromady a komplexně realizované jsou podmínkou pro splnění cíle výchovy. Vhodným výběrem činností, převážně formou her a využíváním všech didaktických zásad je možné děti motivovat k uvědomělosti a aktivitě.
- Tato základní formulace pojmu výchovy patří bezesporu i pro děti se specifickými výukovými potřebami. Dítě s postižením musí na cestě k dalšímu vývojovému kroku překonávat více překážek než dítě intaktní, aniž by však pro takové úsilí bylo dostatečně vybaveno. Na něj působící vlivy a podněty se mu jeví jako složité, málo přehledné. Je proto závislé na pomoci a vedení dospělého, který by měl být schopen vytvářet pro dítě srozumitelný odraz světa a klást na něj přiměřené požadavky.
- Podmínkou pro úspěšnou socializaci jedince je nutná výchova a vzdělání. Pro to, aby se člověk dokázal zapojit do společnosti a jejich různých skupin, osvojil si normy a hodnoty, naučil se rozličným sociálním rolím a dalším nezbytným dovednostem a znalostem.
- *Mimoškolní činnost ve speciální škole není daná žádnými normami a konečnými cíly s ohledem na věk a postižení žáka, ale vnímavostí vychovatele k zájmům a možnostem dětí. Cílem je tyto zájmy prohlubovat, upevňovat a obohacovat kvalitu života dětí. K dosažení tohoto cíle je třeba využívat organizovaně a komplexně všechny složky výchovy a specifikovat je na daný kolektiv **například podle navrženého tematického plánu který je pravě součástí aplikační části bakalářské práce.***

6. METODY PRÁCE K APLIKAČNÍ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

- K výsledkům uvedeným ve výsledkové části jsem dospěla analytickým rozbořením poznatku z odborné literatury uvedené a popsané v následujícím textu.

6.1 Komprehenzivní speciální pedagogika / KSP/

Komprehenzivita

- obsáhlost, zahrnutí, ucelenost, komplexnost, termín a pojem, který k nám proniká z anglicky mluvícího prostředí. Tento pojem vystihuje současný stav způsob i úroveň pokusu o nové struktury a systém speciální pedagogiky, naznačuje širší záběr a pluralitu úhlů na současné speciálně pedagogické jevy a situace, ale také četnost východisek /paradigmat/ současné speciální pedagogiky. KSP jinak chápeme jako obecnou teorii speciální pedagogiky. / Jesenský 2000, str. 10/

Jako vědní obor představuje komprehenzivní speciální pedagogika ucelený, vnitřně diferencovaný, logicky strukturovaný systém odporných poznatků o handicapovaném člověku v situaci výchovy nebo také o jevech edukace handicapovaných jedinců, cílevědomého rozvoje interakce a dalších podmínek jejího průběhu.

/Jesenský, 2000, str.68/

Komprehenzivní vyjadřuje, že pod tímto názvem lze shrnout všechny speciální pedagogiky, pedagogiky všech skupin handicapovaných podmiňované nejenom hlediskem druhu a stupně, ale i věku postižených.

V antropologickém pojetí se speciální pedagogika zabývá handicapovaným člověkem v situaci výchovy. Tato situace je bohatá široce strukturovaná oblast.

V této práci stojí v popředí oblast dětí s handicapem na prvním stupni v speciální škole. Komplexní / komprehenzivní / výchova - zkvalitňování a rozvíjení přirozených dětských činností odpovídajících možnostem dítěte/ psychickým, věkovým, zdravotním/. Speciální výchova vychází z respektování potřeb dítěte. Navazuje na běžnou výchovnou práci

Cíle speciální pedagogiky

- Cíle jsou humanitární, handicapovaný má právo na zajištění plného rozvoje a respektování osobnosti. Výchovný cíl, handicapovaný má právo na takové vzdělání, které zajistí jeho optimální rozvoj a v neposlední řadě cíl k standardní životní pohodě, optimální postoj k životu, právo na pracovní uplatnění a samostatný život.

Integrace – cíl speciální pedagogiky

- Integrace znamená sjednocování postojů hodnot, chování a směřování aktivit různého druhu. Ovlivňuje jak interpersonální a skupinové vztahy, tak identitu jednotlivců a skupin. Její potřeba vzniká při kontaktu dvou navzájem se odlišujících jevů. Představuje situaci postojů a aktivit. Tyto se mohou projevit v podobě stresů, konfliktů a problémů narušujících rovnováhu a harmonii vztahů, jistotu a spokojenost životního běhu. Integrace je jeden z prostředků, které pomáhají takovéto rozpory překonat. Integrace nepředstavuje pouze cíl, ale také proces, v průběhu kterého lze docílit různých stupňů v naplnění konečného cíle plné integrace. Má zásadní význam pro sestavování skupinových i individuálních edukačních plánů. / Jesenský, 2000, str.102/.

Principy komprehenzivní speciální pedagogiky

Jesenský 2000:

- Princip cílevědomého postupu a jednání
- Princip pohody, vyrovnanosti racionality a emotivity, přiměřenosti a prevence stresů
- Princip respektování potřeb handicapovaných, plurality a komplexního působení komprehenzivní speciální pedagogiky
- Princip aktivity, kreativity, samostatnosti, asertivity a emancipace
- Princip odlehčování a odbourávání zátěží v pedagogických situacích
- Princip uplatňování reedukačních a kompenzačních postupů, technických podmínek a marketingu služeb komprehenzivní speciální pedagogiky
- Princip komplementarity individuálního a skupinového přístupu
- Princip dominance komplementarity úkolů, prostředků a institucionalizace
- Princip integrace, partnerství, podpory, solidarity a rovnosti šancí
- Princip humanity a respektování lidské důstojnosti handicapovaných
- Princip jednoty výchovně vzdělávacího, rehabilitačního a sociálního působení
- Princip subsidiarity a participace

6.2 Terapie, či zásady /kompenzace, reedukace, rehabilitace/ speciální pedagogiky

- V speciálně pedagogickém systému prof. Sováka a jeho protagonistů /Edelsberg, Kábele/ je rehabilitace, kompenzace, reedukace zařazena do kategorie metod speciální pedagogiky. Jesenský upozorňuje na skutečnost, že toto pojetí zužuje význam a dosah rehabilitace pro komprehenzivní speciální pedagogiku, proto zařadil rehabilitaci do kategorie zásad /principů/ speciální pedagogiky.

Reedukace - zaměřuje se na vlastní nedostatek, porucha se zmírňuje nebo odstraňuje, zdokonaluje se výkonost postižené funkce, terapie poruchy.

- Reedukace představuje úsilí o přiblížení handicapovaného jedince formám a způsobům existence intaktních, tzn. u zrakově postižených rozvíjení a používání zraku, u sluchově postižených rozvíjení a používání sluchu, u sociálně narušených změnu hodnotových orientací, u mentálně postižených rozvíjení rozumových schopností. V reedukaci je cílem stejný, nebo přibližně stejný výkon poškozené schopnosti, jaký v této oblasti podává intaktní člověk. Realizace reedukace předpokládá aplikaci speciálních technik, forem a prostředků rehabilitačního a speciálně pedagogického inženýringu. Její správná aplikace a optimalizace podmínek se opírá o poznatky somatologické, neurofyziologické, psychologické, technické i sociologické. /Jesenský, 2000/

Kompenzace - náhrada porušené, nevyvinuté nebo zaniklé funkce jinou funkcí, zdokonaluje se náhradní funkce, aby postiženou zastoupila, její výkonost stoupá.

- Kompenzace v obecném smyslu znamená náhradu. Z hlediska anxiologického se s kompenzací setkáváme v oblasti náhradních a zástupních hodnot, které se stávají u handicapovaných aktuálními při vyrovnání se s vadou. V biologickém smyslu jde v případě kompenzace o udržování a vyrovnávání životních procesů při defektu nebo poruše některé funkce organismu zvýšením činnosti, nebo růstem či vývojem jiného organu či funkce. V psychologickém smyslu jde o vyvážení důsledků defektů, snížených schopností, nedostatků poznávacích procesů a vlastností osobnosti, rozvinutím a zdokonalením jiných oblastí, akceptováním jiných předností, nacházením náhradních hodnot, cílů a aktivním vyrovnáním se s životními nezdary. Obecně lze říci, že kompenzace představuje specifický způsob učení. Kompenzací se obvykle úroveň nepříznivého dojmu z jednání handicapovaných a nutnost tolerance ze strany intaktních nesníhá. Výkonost handicapovaných se ale zvyšuje. /Jesenský, 2000/

Rehabilitace - / lat. Habilis = schopný, re = znovuopakování/ představuje procesy znovuoschopňování při nerozvinutí, ztrátě, nebo poškození určitých schopností člověka, doprovází celý vývoj člověka. V koncepčním smyslu je dnes uznáváno, že předmětem rehabilitace je celý člověk a jeho vztahy k prostředí. Rehabilitace zdůrazňuje, hledá a buduje na možnostech postiženého, vychází z pozitivních vlastností i hodnot. Předpokládá aktivní účast samotného rehabilitovaného člověka.

- Význam rehabilitace je nesporný. V rehabilitaci máme jeden z významných prostředků snižování důsledků poruch a disabilit a neméně významných prostředků prevence. Je současně jedním z nejvýznamnějších prostředků integrace handicapovaných. Zatímco mnohé jiné prostředky komplexního zabezpečení staví postiženého člověka do pozice závislého a bezmocného, rehabilitace jej zbavuje zátěží, které překrývají hodnoty a potence handicapovaného, umožňuje mu dostat se do pozitivního světla před zdravou veřejností. Důležité je, že rehabilitace zdůrazňuje, hledá a buduje na možnostech handicapovaného, že vychází z pozitivních vlastností i hodnot a ne z negativních vlastností a z důsledků postižení. /Jesenský, 2000/

Komprehensivní /komplexní, ucelená/ rehabilitace a její složky

- a/ rehabilitace léčebná /LR/
- b/ rehabilitace pracovní /PR/
- c/ rehabilitace sociální /SR/
- d/ rehabilitace pedagogická /PeR/

Rehabilitace komprehensivní dospělých zdravotně postižených lze vyjádřit:

$$KR = /LR+ SR+ PR/ = / ORF+ /ORO+ORSP/ + ORPP/$$

- KR – komprehensivní rehabilitace
- LR - léčebná rehabilitace
- PR – pracovní rehabilitace
- SR – sociální rehabilitace
- PeR – pedagogická rehabilitace
- ORF – obnovení rozvoje funkcí
- ORO – obnovení rozvoje osobnosti
- ORSP – obnovení rozvoje sociálně kulturního potenciálu
- ORPP – obnovení rozvoje pracovního potenciálu

U dětí zdravotně postižených :

$$KR = /LR + PeR/ = /ORF + /ORO+ORSP//$$

Obnovit porušenou rovnováhu lze rozvojem funkčních schopností člověka, nebo jejich podporou zvnějšku /protetikou, rehab. pomůckami, úpravami prostředí/. Pokud ani toto nestačí vzniká potřeba sociálních opatření /dávek a služeb/.

Rehabilitace je jev, který úzce souvisí s existencí zdravotně postiženého člověka v prostředí s dosažením jednoty organismu a prostředí, tzv. jejich vzájemnou souvislostí a podmíněností.

Léčebná rehabilitace /LR /

- Léčebná rehabilitace vychází z léčení a usiluje hlavně o odstraňování defektů organismu a poruch jeho funkcí. Vytváří tím předpoklady pro rozvoj nejrůznějších schopností ovlivňujících jak utváření osobnosti, tak také její socializaci. Využívá medicínské prostředky, fyzioterapie.

Sociální rehabilitace / SR /

- Sociální rehabilitace vychází z poznatků o rozvoji osobnosti, resocializace a enkulturace. Usiluje o rozvoj schopností handicapovaného, o prevenci či odstranění defektivit v rozvoji osobnosti a o prevenci vzniku či odstranění handicapu v jeho společenském začlenění a kulturním rozvoji. Vytváří tak předpoklady samostatnosti a nezávislosti, integrace i pracovního uplatnění handicapovaného. Rozvíjí schopnosti sociální adaptace, upevnění pocitu soběstačnosti, sociální zajištění / bydlení, domácnost, doprava, hlavní životní náplň, využívání volného času/

Pracovní rehabilitace / PR/

- Pracovní rehabilitace navazuje na výsledky léčebné i sociální rehabilitace. Usiluje o rozvoj specifických vědomostí, schopností, dovedností a návyků potřebných k pracovnímu uplatnění. Je to výchova k práci, kvalifikace osob se sníženou pracovní schopností.

Pedagogická rehabilitace /PeR/

- Pedagogická rehabilitace je působení výchovně rehabilitačních prostředků při realizaci cílů pedagogické rehabilitace. Cílem je obnovení kontinuity speciální výchovy a vzdělávání handicapovaných. Hlavní úkoly jsou rozvoj osobnosti a podpora rozvoje schopností sociálních, kulturních a pracovních, vytvoření životní pohody a předpokladů integrace.

Psychorehabilitace

- Psychologická rehabilitace je psychické ovlivňování postiženého. V procesu rehabilitace má své nezastupitelné místo při vyrovnání se s vadou, v rozvoji motivací, vůle a postojů handicapovaného k rehabilitaci, k životu či práci. Tvoří jeden z prostředků všech čtyř základních složek rehabilitace.

V literatuře o rehabilitaci se používají termíny jako jsou arteterapie, muzikoterapie, ergoterapie, kineziterapie, hipoterapie, kanisterapie a další. Jedná se o termíny označující jevy určitých pracovních oblastí, které se využívají k léčebným účelům / terapie – léčba, způsob, postup léčení/.

6.3 Vztah mezi edukací a rehabilitací

Hranici mezi výchovou, vzděláním a rehabilitací lze zřejmě nacházet při charakteristice konkrétních životních situací a způsobech jejich řešení s pomocí výchovně vzdělávacích nebo rehabilitačních prostředků a postupů.

Edukace handicapovaného představuje proces v jehož průběhu se dále rozvíjí osobnost handicapovaného, jeho schopnosti integrace do společnosti a schopnost seberealizace. Rehabilitace je proces, ve kterém dosahuje handicapovaný životní pohodu, akceptuje svoji vadu a dosahuje stavu trvalé udržitelného a přijatelného vývoje. Jeden i druhý proces se odlišuje svými cíli. Celkově lze říci, že kvality života handicapovaných jsou podmiňovány procesy rehabilitace a edukace.

V míře v jaké se v rozvoji handicapovaného jedince omezují specifické kvality a setrvávají pouze kvality nespecifické, dochází k ústupu komprehenzivní rehabilitace a k nástupu edukačních opatření. Jesenský, 2000/

7. METODY PRÁCE K APLIKAČNÍ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

- V této části práce jsem za použití teoretických zdrojů uvedených v podkladové literatuře a vlastních zkušeností sestavila plán aktivit a aplikovala tento tematický plán v průběhu poloviny školního roku na danou skupinu dětí ve družině Speciální školy „Svítání“.

7.1 Skupina dětí ve družině speciální školy

Skupinu dětí ve družině tvoří třída D, první třída základní speciální školy „Svítání“ na kterou byl tematický plán aplikován v průběhu poloviny školního roku

Pavlinka

7 let, ve škole prvním rokem, zařazena do první třídy zvláštní školy.

Dg.: PM retardace a motorická dyskoordinace

V kontaktu submisivní, pokorně poslušná, snaživá, skrytě tenzní, s rysy anxiety, v zátěži se rychle objevuje motorický neklid, pozornost osciluje, reakce nejsou adekvátní podmětu. Chce obstát neví jak.

Je sympatická, pohodová, nic nekomentuje, z nabízených činností nic neodmítá a snaží se vyhovět požadavkům. Má velmi nízkou koncentraci pozornosti a krátkou dobu zaměření. Percepce sluchového i zrakového vnímání je mělká, nutné trvalé opakování podmětů, nespojuje v celky. Naučené neudrží dlouho ve vědomí, stopy mělké, asi ve 4. roce – stagnace, sociální rozhled též. Rozumová výchova deficitní, aktuální tvarové myšlení v pásmu těžkého defektu, verbální v dolním pásmu LMR, vývoj pozvolného charakteru. Motorika a grafický projev v pásmu výrazného podprůměru, hra a sociabilita má nejvyšší skóre, jen lehkou nedostačivost a nejistotu. Početní představa selhává, mechanicky zvládá počet do 10, operace vážnou. Řeč je obsahově chudá, agramatická, kvantitativní posouzení z hlediska školské způsobilost defektní.

-

Pepíček

7 let, ve škole prvním rokem, zařazen do první třídy zvláštní školy.

Dg.: ADHD syndrom, DMO – hypotonická s dyskinetickou příměsí, hypothyeroza, konvergentní strabismus

Nesmělý, ale přátelský drobný chlapec. Vývoj intelektových schopností postupuje nerovnoměrně, v neprospěch verbálních složek, LMR.

Pepíček má dobrý sociální kontakt, emoční ladění velmi pozitivní, snaživý až ambiciózní při překonávání svého handicapu při běžných činnostech jenž vykonávají ostatní spolužáci.

DMO – diparéza s příměsí ataxie, smíšená hypotonická forma s dyskinetickou příměsí, hyperkinetické projevy stěžují samostatný pohyb i sebeobsluhu. Tento perinatální pohybový deficit mu způsobuje poruchu hrubé i jemné motoriky.

Dyslalie, dysártrie narušuje schopnost dorozumívání se s okolím, má malou slovní zásobu.

Adélka

7 let, ve škole prvním rokem – zařazena do první třídy základní školy.

Dg.: DMO sdružená s oční vadou - hypermetropie, spastická triparéza, ortopedický stav po opakovaných operacích nohou.

Chůze kolébavá, max.50 m, snížená hybnost.

Spastická diparéza s projevy hyperreflexie dolních končetin, flekčními kontrakturami, nedokonalá pupinace, akrální neobratnost LHK.

Sympatická zjevem i projevem, společenská, kultivovaná, výrazově obratná.

Má cit pro význam slova, empatii a emoční intelekt pro citlivé vstřícné jednání.

Sociálně dispoziční postřeh pro situaci, velké sny. Kognitivní složka se nerozvíjí, vývoj intelektových složek nevyrovnaný, verbální dispozice se nerozvíjí, chybí logika. Typ řemeslně praktický, v popředí teoretické výuky je u ní místo motivace poznání potřeba úspěšně obstát a získat uznání. Intelektové dispozice perforační i verbální v pásmu hraničním - LMD, EQ je výrazně vyšší. Je zralejší a racionálnější. Společensky obratná, spontánně navazuje kontakt, reaguje s krátkým reakčním časem, slovník bohatý. Motorická nedostatečnost příliš neovlivňuje školskou výkonnost, milá, snaživá, bez výkyvů a afekcí, pozornost dobrá. Povrchní přístup, nepotřebuje vědět, ale obstát. Grafomotorický projev živelný.

Petr

8 let, ve škole třetím rokem, opakuje druhou třídu zvláštní školy.

Dg.: Sekundární epileptický syndrom – stav nekompenzovaný.

ADHD, speciální vývoj poruchy učení

Genetická idiopatická epilepsie a ep. Syndrom

Stav po dvou generalizovaných GTCT stavech. Epilepsie se smíšeným typem záchvatů.

Encefalopatické rysy osobnosti zcela eliminované, kompenzované vhodným zaškolením

Radostně laděný kluk, výřečný, úkoly řeší s chutí, zaujatě, komunikace bez zábran. Sociálně na výši, umí vést debatu, při skupinové práci zapojení, pozornost koncentrovaná. Vývoj kognitivních funkcí probíhá výrazně v pásmu hraničním IQ – 85, časoprostorové vnímání mírně v regresi, samostatný.

Pavel

8 let, ve škole prvním rokem, zařazen do druhé třídy základní školy.

Dg.: LMD – psychosomatická retardace s kombinací záchvatovitým onemocněním typu epilepsie, záchvatová epilepsie GE – absence typické

Speciální vývojové vady – dysortografie, dyslexie, hraniční perforační intelektové dispozice

Asertivní sofistovaný typ. Neohrožené projevy až přezíravé v neadekvátní zátěži. Školské podmínky až znechucení, únik do hry, zábavy a prožívání bez zátěže. Intelektové dispozice nestojí v popředí, prvotní, dominantní genetická dispozice odporu k teoretické zátěži. Dominantní a svérázný chlapec. V profilu osobnosti pervazivní odchylky. Ambice orientované na pracovní a silový výkon, hra, soutěž, sportovní zápolení, nemá potřebu obstát v chudých faktech.

Radim

9 let, ve škole třetím rokem, opakuje druhou třídu zvláštní školy.

Dg.: Syndrom Noomanové, vadné držení těla, LMR

Samostatný, sociálně odvážný, dobře adaptovaný. Významná změna se objevuje v komunikaci, vymizely agramatismy, stavba vět je správná, věta obsahově zralá, reaguje adekvátně, vtipně, uvědoměle.

Psychomotorický rozvoj pomalejší, ale bez projevů stagnace, je aspirativní snaží se všemu porozumět a nové informace propojuje, nevyžaduje stále stejné opakování. Emocionalizace vysoká, hledá úspěch pro radost své rodiny. Je milý a kamarádský vyvolává u druhých pozitivní emoce a oblibu, chová se jemně, závisle, vděčně, citlivě. Výkonové tempo je pomalejší, ale s trpělivostí a bez oscilace pozornosti, nejvýraznějším motivačním činitelem je cit., chce být milován okolím, snaží se vyhovovat a být poslušný.

Kognitivní procesy jsou lehce retardované v obou složkách, performační i verbální výkonnost spadá do pásma LMR. Grafomotorika vážne, při větším vynaložení úsilí píše psacími znaky poměrně bezchybně, někdy přehodí písmena ve slově. Obtížně zvládá jednodušší definování analogie a teoretickou abstrakci.

Vyžaduje střídavou činnost, jeho CNS je slabá a nesnese dlouhou zátěž.

V nepřiměřeném zatížení podléhá inhibičnímu útlumu.

Figurální kresba stagnuje na úrovni předškolního věku, čáry nenavazují, detailování je primitivní a nepřesné, ovšem detaily a logiku obrazové scény vnímá.

Verbální projev s mnohočetnou dyslalií, věty jsou gramaticky dobře stavěné.

Osobnostně citlivý, vnímavý, sympatický, trpělivě spolupracuje, umí čekat na pořadí atd. Rád spolupracuje, ale už vyžaduje samostatné úkoly, nejen pomáhání. Má smysl pro humor a instinktivně chápe situační proměny.

Vývoj nestagnuje, postupuje pomalu, výkonová úroveň na horní hranici LMR, sociálně emoční inteligence vyšší. Vážne abstraktní myšlení, definování, grafomotorika, vizuomotorika, pojmové myšlení a logika v práci čísla a termíny. Vyžaduje trvalý dohled.

7.2 Tématický plán

7.2.1 Témata na měsíc září

Školáci

*Proč bychom se školy báli?
Nejsme žádní pecivály.
Máme přece bystrou hlavu
k učení i pro zábavu.
Přerosteme táty mámy
počítejte brzy s námi!*

1. téma „Výlet po třídě a škole“

- Ukázka a pojmenování všech částí školy, co se kdy a kde bude dělat např. při sebeobslužné činnosti, šatna, toaleta, jídelna .....
- Stručná pravidla o bezpečnosti a chování ve škole.
- „Výlet autobusem,,: Chytíme se za ramena a znovu vše projdeme. S každým místem se blíže seznámíme, přivítáme ho a též se rozloučíme.
- Pomůcky, které budeme používat dáme na hromadu. Povíme si co kdy, na co a jak, hlavně bezpečně budeme používat a uložíme na správné místo.
- Modelování pomůcek- základní tvary: váleček- tužka
kulička- míč
placka - kniha, sešit
- Pro radost si za zazpíváme známé, oblíbené písničky z loňského roku a nové, které jsme poznali v létě u táborových ohňů.

2. téma „Jaké jsme měli prázdniny?“

- Děti vypráví zážitky z prázdnin.
- Předčítání z knihy „Bolek a Lolek na cestách“.
- Barvami se snažíme vyjádřit léto, pastelkami prázdninovou činnost, nebo nejmilejší vzpomínku.

3. téma „Ahoj noví kamarádi!“

- Děti sedí na zemi v kruhu a každý o sobě poví - jméno, věk, třídu a co má rád.
- Posíláme si míč, kdo ho dostane poví o sobě co bude chtít.
- Míč podáme kamarádovi vedle sebe a řekneme co se nám na něm líbí, například, že má modré ponožky.
- Míč posílá vychovatel a klade dětem otázky týkající se jednotlivého dítěte.
- Každé z dětí dostane papír a úhel. Namaluje samo sebe. Vhodnými otázkami vybudíme děti, aby o sobě přemýšlely.

- Po skončení se posadíme na zem a povídáme si co máme všichni společného oči, uši, nohy, kolena a přesto jsme každý jiný, jak si všimneme na našich obrázkách.

Pohybové hry na uvolnění a spřátelení

Na zajíčka

Děti se postaví do kruhu, drží se za ruce, jeden sedí uprostřed - zajíček. Chodí do kola a zpívají písničku:

„Zajíček v své jamce sedí sám, sedí sám.
Ubožáčku co je ti, že nemůžeš skákati?
Chutě skoč a vyskoč, na někoho skoč.“

Na koho skočí, ten se stává zajíčkem. Hra pokračuje dokud se všechny děti nevystřídají v roli zajíčka.

Slepá bába

Děti utvoří kruh, uprostřed stojí vylosované dítě, kterému vychovatelka zaváže oči. Pak dítě roztáčí a spolu s ním děti říkají:

„Slepá bábo, kam tě vedu?
Do kouta! Co v tom koutě?
Kohouta !Co v kohoutě?
Klubko !Co v tom klubku?
Nit~!Tak si nás, slepá bábo chyt~!“

Děti se rozeběhnou po vymezené ploše, slepá bába se je snaží chytit. Chycené dítě musí baba poznat a v úloze slepé báby se střídá.

4. téma „Svět kolem nás je barevný“

Září

*Září se často podobá létu.
Umí si krásně hrát s barvami květů.
Děti se učí číst a kreslit mraky.
Sluníčko barví list a školák taky.*

- Sedíme v kruhu na židlích. Každý poví co má na sobě a barvu tohoto oblečení.
- Jednu židli odebereme. Vylosované dítě se postaví doprostřed kruhu a zvolá : „Vymění se ten, kdo má barvu červenou,“. Vyvolávající se honem posadí. Kdo si nestihl sednout, vymýšlí barvu.
- Zasoutěžíme si - děti dostanou obrázek krajiny z kalendáře a určují barvy.
- Vychovatel obrázek roztrhne před zraky dětí na čtyři díly. Mají za úkol ho složit a nalepit.
- Vychovatel určí barvu a děti v místnosti vyhledají takto zbarvené předměty. Vychovatel nešetří chválou a každý dostane medaili v barvě duhy, kterou si děti sami zhotoví.
- Rozdáme dětem brčka a učíme se foukat.

- Zopakujeme si úvodní básničku. Připravíme se na práci s barvami. Na papír nanese barvu, hodně naředěnou vodou a foukneme /brčkem/. Vytvoříme zajímavou rozkvetlou louku v dolní části obrázku a v horní oblohu s mraky.
- Co jsou zvuky? Jsou všude kolem nás, my se je budeme snažit vnímat a rozlišovat. Také je tvořit pomocí předmětů kolem nás. Každý poví, co je jeho sluchu příjemné a co ne.
- Barevná honička - babu lze dát jen tomu, kdo má na sobě určitou barvu, kdo má tmavé vlasy, světlé oči atd.
- Zahrajeme si na barevné vlaky - děti rozdělíme do skupin. Každá skupina /vlak/ má svou barvu. Vychovatel mávne praporkem, barva praporku dovoluje vlaku se stejnou barvou se rozjet.

5. téma „Mach a Šebestová k tabuli“ - já a škola

- Přečteme příběh a vyprávíme si o něm, hodnotíme chování žáků v knize až se v rozhovoru dostaneme k naší škole. Děti si představují, že mají kouzelné sluchátko /pomůcka – sluchátko od starého telefonu/. Vychovatel by se měl dozvědět, jak se děti ve škole cítí a jakou by ji chtěli mít.
- Zahrajeme si na školu, role učitele musí být vylosována.
- Vyrobíme obličej. Děti dostanou vystřižený ovál ze čtvrtky a ústa, oči, nos, vlasy z barevného papíru. Sestaví a nalepí obličej. Každý o svém výtvoru něco poví.
- Rytmus je nezbytnou potřebou lidské bytosti a dosažení pravidelného rytmu pohybu a životního cyklu je základní podmínkou celé osobnosti. Budeme vytleskávat své jméno, po té příjmení. Každý si ke svému jménu přidá oblíbenou barvu př. modrý Tomáš Jandák....
- Děti se naučí říkanku : „ Kam pak běžíš míčku, už si na krajíčku.
Ztratil se mi kamarád, kterého mám tolik rád.“
- Sedíme v kruhu na zemi a posíláme si tenisový míček. Vždy na první slabiku v řádku. Po dvakrát odříkání říkanky pošle vychovatel další míček, celkem čtyři.
- Veselá taneční písnička - /poslouží pro rozcvičení dětí/
Ref. Tancujeme rádi, moc rádi, jen tak pro radost.
Tancujeme rádi, užijeme si smíchu dost.
1. Jo, dobře se bavíme
a dokola točíme.
Skáčíme na horu i dolů,
rádi, že jsme spolu.
Hrajeme na dotýkanou
tlesky plesky do dlaní,
neumíme přestat,
říct si na shledanou.

6. téma „Jak pejsek a kočička spolu hospodařili“ - umíme spolu být a pracovat?

- Po přečtení příběhu se rozdělíme na pejsky a kočičky. Každá dvojice dostane čas na přípravu a pokusí se být pejskem a kočičkou. Po shlédnutí představení děti sami hodnotí svůj výstup.
- Pejsek s kočičkou si uklízeli svůj domek, co všechno si uklízíme a v čem si udržujeme pořádek ve škole?
- Stanou se z nás pejsci. Stojíme na čtyřech končetinách a jsme rozzlobený, vrčíme a hlasitě štěkáme /pejsci mohou být hodní, přátelští, malý, velký ...../
- Stanou se z nás kočičky.
- Modelování - ze základních tvarů, kuličky a válečku sestavíme postavu. Děti by si měly uvědomit proporce, př. že ruka je kratší než noha.
- Bubínek - otec všech nástrojů. Využijeme kelímky na vodu a štětce, jako paličky. Doprovázíme se při zpěvu oblíbených písní.
- Zahrajeme si na ticho. Existuje ? Pomocí našich bubínků budeme rozlišovat intenzitu tonů - silně, slabě.
- Jak si zauzlovat ruce - zpíváme a doprovázíme pohyby
Pravou ruku předpažíme,
levou ruku upažíme,
nos vstrčíme pod paži.
At' nám slouží ke zdraví!
Koleno si za krk dáme,
patou zadek poklepáme,
kočičí hřbet dojem napraví
At' nám slouží ke zdraví!
Hlava dolů, hlava vzhůru
- znáš lepší léčebnou kúru?
Pak zařveme jako lvi:
At' nám slouží ke zdraví.

7. téma „Ovoce..“

*Měla babka čtyři jabka
a dědoušek jen dvě:
dej mi babko, jedno jabko,
budeme mít stejně.*

- Taneček „Mazurka“ na úvodní písničku.
- Malování obrysu jablka tuží, vylepování natrhaným barevným papírem.
- Ovoce-pexeso, povídáme si o všech druzích, které máme na obrázkách, čím nám prospívá.
- Ochutnávka podzimního ovoce.
- Nakrájíme jablka a navlékáme společně s jinými přírodninami /šípek, kaštiny, listy z břechťanu, květy z mochyně, jeřabiny/. Vyrobený závěs si pověsíme si do oken, kde se bude sušit a vonět.

- Sedneme si do kroužku na zem a zpíváme „Koulelo se koulelo červené jablíčko komu ty se dostaneš má zlatá Ančičko. Koulely se koulely dvě na proti sobě, komu bych se dostala než Jeníčku tobě“. Posíláme si míč a po skončení písně, ten kdo drží míč, poví jeden druh ovoce.
- Protážení - trháme jablka ze stromu, sbíráme ze země.
- Zasoutěžíme si s jablkem :
  1. Připravíme překážkovou dráhu v rámci možností herny. Děti zdolávají překážky s jablkem na lžici v ruce.
  2. Vytvoříme branku a děti koulejí jablkem dokud nedají gól.
  3. Ve vymezeném prostoru, od startu do cíle, posunují jablko nosem.
Není vítěze, všichni musí hlavně splnit.
- Ovocňáčeki- zpíváme a doprovázíme pohyby těla.
Vpravo jsou jablíčka,
vlevo jsou hrušky,
vpředu jsou banány
a vzadu tužky.
Kdo má chuť na jablko, zamíří doprava,
Kdo má chuť na hrušku, pohne se do leva,
Kdo má chuť na banán, do předu kráčí,
Kdo chce si malovat do zadu stáčí.

8. téma „Podzim na zahradě a na poli“

- Na podzim vrcholí v přírodě sklizeň kulturních i planých rostlin. V sadech dozrává ovoce, v zahradách i na polích brambory a zelenina, krmná a cukrová řepa, na keřích dozrávají šípky a trnky. O tom všem je nutné s dětmi hovořit . Mít připraveny obrázky k tématu a v rámci možností i suroviny - obilí, kaštiny, ovoce, zeleninu, šípek, listy z keřů, stromů atd.
- Explodující honička. Kdo dostane babu musí vybuchnout, pak ji teprve může dát jinému.
- Kořenářka
Ostružiny, šípky, trnky, jeřabiny, bezinky,
načešu jich plné hrnky,
navrch přidám brusinky.
Odvar z máty peprné, kdo má zdraví chatrné, ať navštíví
se mnou, jářku, moudrou bábu kořenářku.
- Proč se sbírají léčivé rostliny? Na vycházce nasbíráme šípek a uvaříme si čaj.
- Výroba tiskátek z brambor. Děti si sami vyberou tvar a s pomocí vychovatele ho vyříznou. Podle vlastní fantazie tisknou, tvoří obrázek.
- Honička - kdo má babu, drží v ruce bramboru. Koho chytne, předá mu ji.

- Veselá taneční písnička
Refrén: Tancujeme rádi, moc rádi, jen tak pro radost,
Tancujeme rádi, užijeme si všichni smích dost.
2. Jo, zažertujeme si rádi
a svjíme se jako hadi
v šaškovském kabátě,
třeba i na blátě.
Nás veselou bandu
nezarazí vůbec nic
-země, oheň, voda, vzduch,
ze všeho máme švandu.
- Pojd' se mnou - běž pryč! : Děti sedí v kruhu a jedno obchází kruh zvenčí, v libovolném okamžiku se zastaví a dá některému spoluhráči babu. Přitom řekne: „Pojd' se mnou!“ - dítě se rozeběhne ve stejném směru nebo „Běž pryč!“ a dítě se rozeběhne v opačném směru. Cílem hry je oběhnout co nejrychleji kruh a sednout si do vzniklé mezery.
- Posadíme se do kruhu na zem a vychovatel ukazuje dětem různé druhy obilí – oves, ječmen, pšenici, žito. Povídáme si kde roste, kdo se jím živí, jak se zpracovává atd.

9. téma „Už se dobře známe a jsme kamarádi“

- Sedneme si do kruhu na zem a doprostřed položíme plastovou láhev, roztočíme ji. Na koho ukáže hrdlo láhve ten mlčí a ostatní děti vykřiknou jeho jméno.
- Děti opakují rytmický vzorec: 2krát tlesk, 2krát plesk o stehna. Při tlesknutí říkám své jméno, při plesknutí všichni opakují mé jméno. Poté ztížíme. Při tlesknutí říkám své jméno, při plesknutí jméno kamaráda, ten musí zareagovat a opakujeme.
- Vychovatel si připraví provázky, polovinu než je počet dětí. Každý z dětí uchopí konec provázku, tím se nám utvoří náhodné dvojice. Každá dvojice bude mít pár minut času nato, aby si o sobě něco sdělila. Potom si vyprávíme co jsme se o tom druhém dozvěděli.
- Promluvíme si o významu slova „kamarád“, „Kdo to je a jak se k němu chovat?“
- S kamarádem se o všechno rozdělíme. Necháme kolovat hezký kamínek, každý poví proč se mu kamínek líbí a proč ho předává. Např., „Líbí se mi, jak je hladký a předávám ho Jitce, aby ji zahřál v dlani jako mě.“
- Kamarádi si pomáhají. Připravíme si velký papír a sedneme si kolem stolu. Namalujeme společný obrázek. Každý na něm bude mít svůj díl práce v rámci svých možností.
- Honička, baba je blecha, kterou si hráč chytá na těle. Když ji chytne nasadí ji do oblečení druhému.
- Vytvoříme si družinovou vlajku. Každý obtiskne svou ruku na látku, do tvaru kola, v různých barvách.

10. téma „Drak“

Draci

*Už tě větre, draci větrí!
Vzkazují, že zítra ve tři
vyrojí se na kopečku
malování všelijak: malí – velcí - papíroví
- ale každý přece drak!*

- Vyrobíme si papírové draky a vymalujeme je temperovými barvami.
- Děti s draky běhají a překonávají překážky.
- Tluče bubeníček, tluče na buben - bubnujeme do rytmu dle vlastního výběru na kteroukoli část těla.
- Dostihy - děti sedí v kruhu a řídí se pokyny vychovatele. Koníčky klusají, pomalu tleskáme do stehen, koně zrychlují i pleskání se zrychluje, překážka, naznačíme výskok, vodní příkop jemné pleskání na tvář, opakuje se.

11. téma „Co létá ? Nejen to co peří má.“

Je to pravda

*Co má křídla, všechno letí!
je to vážně pravda, děti?
My říkáme: je, i není,
děti často všechno změní.
I když křídla nemají,
tak celý den lítají!*

- Budeme si vyprávět o různých druzích ptáků př.literatura - „Zvířátka v lese“ od Zdeňka Rollera, „Barevné léto“ od Holečkových, „Svět zvířátek“, „366 Příběhů z přírody“ od Anne-Marie Dalmaisové.
- Nelétají jen ptáci.Co všechno létá?: letadla, rakety, draci.....
- Naučíme se skládat letadlo z papíru.
- Stanovíme si startovní čáru a letadla závodí v letu.
- Děti s nimi překonávají překážkovou dráhu.
- Letadlo položíme na kraj stolu a foukáním do brčka ho dopravíme na druhý okraj.
- Co je to ? Křídla mám a nejsem pták,
letím, letím do oblak.
A když v letu zaburácím,
rozlétnou se všichni ptáci
nad lukami, nad lesem.
Hádej, hádej, kdo že jsem?
Snad už tě to napadlo :
jsem tryskové letadlo.

- Děti mají, jako, křídla létají po prostoru. Vychovatel pokyny řídí let, letí letadlo, přistává, startuje, malý ptáček se učí létat, rychlá vlaštovka.....
- Vytvoříme si ptáčka z proužků papíru.

Hádanky na měsíc září

Je malý domeček,
 má mnoho koleček
 a veselý zvoneček. /budík/

Obíhá okolo chalupy,
 slyšíme cupity, dupity. /děšť/

Čtyři rohy, žádné nohy,
 a přece se pohne. /dveře/

Čtyři rohy, žádné nohy
 jenom břicho veliké. /peřina/

Rozpočítadlo

Jeden, dva, tři,
 my jsme bratři,
 kterej je to mezi námi,
 co si zalez do tý slámy,
 ten, ten, nebo ten,
 vyhod'me ho z kola ven.

7.2.2 Témata na měsíc říjen

1. téma „Proč se tvoří mraky?“

*Honily se šedé mraky
Honily se šedé mraky
v dešti mezi paneláky.
Trvalo jen malou chvíli,
než do sebe narazily.
Teď ví celá zeměkoule,
proč i mraky mají boule.*

- Z knihy „Počasí“ si přečteme o mracích, jak vznikají, proč se tvoří.
- Namalujeme si oblohu s mraky. Celou plochu papíru natřeme modrou barvou, hodně ředěnou vodou a zapouštíme bílou barvu.
- Povídáme si, co vidíme na obrázcích, co mraky znázorňují ?
- Na vycházce i z okna pozorujeme oblohu. Fouká vítr, mraky se pohybují a mění svůj tvar. Co v nich děti vidí?
- Jsme mraky plující po obloze. Děti se pohybují, mávají rukama a kroutí celým tělem. Vychovatel vede hru, vítr se zvedá mraky plují rychleji, mění směr vpravo atd.
- Vítr a mrak: Děti tvoří mrak, poskakují, tleskají do dlaní jako dešťík, nebo dupají; -napodobují liják. Opodál stojí jedno dítě - vítr, které říká: „Já jsem vítr jako drak, rozeženu každý - mrak- začne se pohybovat a koho chytne ten se posadí, poslední chycený se stává větrem.
- Molekuly : Všichni tančí při rytmické hudbě v prostoru. Vychovatel tleskne, nebo zastaví hudbu, a zvolá číslo od 2 do 8 /počet atomů v molekule/. Podle počtu vytvoří děti skupinky, kdo není ve skupině ze hry vypadává.
- Varianty : psi - chodí se po čtyřech a štěká
hadí - plazí se po zemi a syčí .....
- Posloucháme a zpíváme si s CD známé lidové písničky /Skákal pes, Vraný koně, Měla babka čtyři jabka.../
- Hádka mráčků - příběh z knihy „Příběhy pomáhají s problémy“ Bernd Badegruber

2. téma „Já jsem maňásek Ferdík, ahoj děti !“

- Loutka na ruce vychovatelky vypráví příběh.
- Loutka se dětmi skamarádí. Klade otázky o nich a děti loutce, př. jak se jmenuješ, kde bydlíš, máš sestru, cos dělal včera ? atd.
- Honička s loutkou - kdo ji má honí, koho chytne předá ji.
- Vychovatelka s loutkou předvede pohyb a děti opakují.
- Na zrcadla - dvojice stojí proti sobě, jeden předvede pohyb a druhý z dvojice se ho snaží napodobit, jako odraz v zrcadle.

- Pexeso - hudební nástroje. Povídáme si o každém nástroji a předvedeme jak se na něj hraje.
- Zazpíváme si „Já jsem muzikant a přicházím k vám z česká země“.

3. téma „Předpověď počasí“

Kmotr vítr

*Vítr slídí po ulici, co prý nosím pod čepicí!
Kmotře větre to jsou vtipy, ptát se vrabců, ptát se lípy!
prozradím ti tajnou zprávu:
Pod čepicí nosím hlavu.*

- Zeptáme se dětí jaké je dnes počasí, tím si vyzkouší jak mluvit o tématu. Dostanou obrázky, které zobrazují různé počasí. Připravíme si mikrofon /ruličku z toaletního papíru/ a každý předpovídá počasí dle námětu ze svého obrázku.
- Shrneme si povídání o počasí: které máme rádi, které ne, jak se kdy obléknout, v kterém ročním období je takové a onaké počasí?
- Sedneme si do kruhu a doprostřed vychovatelka položí různé druhy oděvů, děti určují co se kdy má nosit.
- Děti si vezmou oblečení a ošatí se jím, mají dostatek času prohlédnout se. Rozpočítadlem vybereme jedno dítě a to odejde za dveře, po návratu musí zjistit komu chybí propůjčená část oděvu. Opakujeme dokud se všechny děti nevystřídají.
- Vytvoříme si mozaiku. Nadrobno natrháme barevný papír a lepíme na čtvrtku dle vlastní fantazie, musí být pokryta všechna bílá místa.
- Děti volně běhají prostorem tak, aby do sebe nenarážely, dokud se nezahřejí.
- Od opice k člověku - děti začínají jako opice /mohou se na sebe šklebit, plácát po sobě rukama, lézt po zemi, po židlích apod. Pomalu se mění v děti, narovnají záda, ale jsou stále mrštné. Z dětí se mění dále podle vedení vychovatele na př. víly, rybáře, medvědy. Hrajeme dokud jsou děti aktivní.

4. téma „Proč listí mění barvu?“

- Nastává chladnější počasí, zem vychládá a ukládá se k odpočinku, růst rostlin je přerušeno. Kořeny stromů už nemohou brát ze země dostatek vody a tím pádem ji nemohou zajistit ani listům. Listy bez vody ztrácí zelenou barvu a zbarvují se do žluta, červena,.....
- Na vycházce v parku sbíráme s dětmi spadlé listy a ony určují jejich barvu.
- Listy jsou různé a my se pokusíme podle tvaru určit ze kterého stromu spadly.
- Budeme sbírat nejen listy, ale i různé přírodniny /klacíky, žaludy, kaštiny, kamínky/
- Uspořádáme soutěž v hodu na cíl, šiškami.
- Škatulata, hýbejte se z místa na místo /povel/ - děti se postaví ke stromu, na povel si strom vymění a vychovatel se zapojí do hry, tím že se postaví k jednomu stromu a tím jedno dítě zůstane bez místa a dává povel k výměně. Hra pokračuje dokud jsou děti aktivní.

- Honička v imaginárním prostředí. Hrajeme jako bychom šlapali ve sněhu, v blátě, na ledě, na okraji srázu, ve vodě...
- Zasoutěžíme si, úkol na př.- děti přinesou 3 listy, najdou 5 kamínků, 2 šišky z borovice.....
- Z listů budeme lepit obrázky. Na čtvrtku, do prostřed, nalepíme zbarvený list a černým uhlem, nebo tuží domalujeme lidskou postavu, kde list je tělo.
- Ostatní nasbírané listy dáme vylisovat.
- Z přírodního materiálu si vyrobíme hudební nástroje /ťukátka, chrastítka/ a použijeme je na vytukávání rytmu oblíbených písní, které si zazpíváme .
- Podzimní písnička
 Lesy zeleň ztrácí, odlétají ptáci a podzim je blíž.
 Listy něco tají, proto červenají a snášejí se níž.
 Chladný vítr žene, listy utržené, z lesů do polí.
 Ze strnišť jde záře, jak když slunci tváře, holič oholí.
 Po ránu to zebe, přes šedivé nebe se mlha žene.
 Děti pouští draky, létat mezi mraky, zle zamračené.
 Hrozný větve sklání, bude vinobraní, dozrál vinohrad.
 Z polí dým se valí, když ohníčky pálí bramborovou nať.
- Listnáči ven - příběh z knihy „Příběhy pomáhají s problémy“.

5. téma „Vlaštovky“

Vlaštovky

*Na drátech se slétly vlaštovičky,
jsou jak noty, noty do písničky.*

Jedna druhé říká:

*Hned se vydám za sluníčkem na jih,
k moři, k pyramidám!*

*Poletím tam na vánoční svátky,
na jaře se vrátím zase zpátky.*

- Přečteme si příběh „Poslední vlaštovka“ od Eduarda Petišky, nebo příběhy na zářích z knihy „366 příběhů z přírody a ještě něco navíc“ od Anne-Marie Dalmaisové.
- Vyprávíme si s dětmi proč někteří ptáci /kteří/ odlétají za teplem na jih.
- Máme připravené vystřižené vlaštovky a děti je vybarví vodovými barvami.
- Vlaštovky během dlouhé cesty na jih musí odpočívat, proto usedají na dráty vysokého napětí, pak vypadají jako noty na notovém papíře. Povíme dětem co jsou a nač jsou noty. Zazpíváme si s dětmi stupnici tónů.
- Připravíme si skleničky, nebo svačinové hrnečky /stejně/. Naplníme je vodou, každé jiným množstvím. Zahrajeme si na náš nový hudební nástroj a povídáme si o tónech.

- Naučíme se novou písničku Abeceda
Já se učím abecedu, nevím jestli to však svedu:
A,Bé,Cé,Dé,Dě,E,eF,Gé,Há,Chá,I,Jé.
K,L,M,Ň,O,P,Q,
R,Ř,S,Š,T,Ť,U,V,
W,X,Y,
Z,Ž, to je vše.
- Zahrajeme si a procvičíme si písmenka. Vychovatel řekne: „Přineste mi vše co začíná na písmenko b.“ atd.
- Vlaštovčí honička - vlaštovka chytá mouchy, koho chytne, štípnutím do zadečku, vypadává.
- Magnety - děti se pohybují prostorem v rytmu hudby. Vychovatel hudbu vypne a řekne př. uši - děti se musí do dvojic tzv. zmagnetizovat určenou částí těla.

6. téma „Domácí zvířátka“

- Posadíme se do kruhu a zahrajeme si pexeso s obrázky domácích zvířat. O každém si povíme, kde bydlí, jak dělá, kdo je otec, máma, mlád'átko, čím se živí ...?
- Každé z dětí dostane obrázek zvířete, uschová si ho a popřemýšlí, co o něm ví. Po té se ho snaží popsat, aniž by řeklo jak se jmenuje a ostatní hádají, o které zvířátko jde.
- Zahrajeme si na zvířátka. Na povel jsme pejsci - děti běhají po čtyřech, štěkají, kočky - protahují se, lísají se k sobě, kačenky, koně, ovce.....
- Jak se namlouvají zvířátka - děti vytvoří koedukované dvojice. Domluví se na druhu zvířete. Po přípravě předvádějí, jak si představují námluvy daného druhu.
- Na statku - každé dítě se rozhodne, které zvíře bude představovat. Vychovatel vypráví smyšlený příběh o statku, kde žila zvířátka. Kdykoli se zmíní o zvířeti, které mezi dětmi „je“, představitel zvířete hned věrně napodobí jeho hlas. Řekne li vypravěč dvůr, ozvou se všechna zvířata naráz.
- Sedneme si do kruhu a s doprovodem kytary si zazpíváme písničky o domácích zvířátkách, děti by měli sami určovat.
- Psí den - ve dvojicích se děti domluví kdo bude pán, kdo pes. Sehrají bez velké přípravy etudu: Pes leží doma v pelechu, vrací se pán. Pes ho vítá a radostně štěká, dovádí kolem. Pán psa uklidňuje, hladí a ten se vrátí zpátky do pelechu. Role si vymění.
- Na závěr děti poví své zkušenosti a zážitky se zvířátky. Měli bychom děti poučit o chování k cizím zvířatům.

7. téma „Zvířátka v lese“

- Zalistujeme s dětmi knihou „Zvířátka v lese“ od Zdeňka Rollera. Dovíme se o jelenu, lišce, jezevci, praseti divokém, medvědovi ....., kde bydlí, co jim chutná, jaké mají příbuzné, koho se bojí a jak jim můžeme pomáhat. /další kniha, „Barevné léto“ od Holečkových /.
- Na vycházce nasbíráme kaštany a vyrobíme si lesní zvířátka. Pomůžeme dětem udělat dírky do kaštanů a ony už sami napichují na špejle.
- Hudba jako procházka lesem - při práci s kaštany pustíme dětem relaxační hudbu z CD.
- Je důležité upozornit děti jak se mají v lese chovat.
- Zahrajeme si na zvířátka: pomalá - medvěd, který bručí, jezevec...
rychle se pohybující- veverka, jelen.....
- Písnička Medvědí trápení - vymyslíme si s dětmi pohybovou činnost.
Starý medvěd vzdychá, že ho v tlamě píchá,
že ho bolí v zubu díra, od bolesti že už umírá
a že prosí lištičku, ať mu půjčí mastičku.
- Poznali jsme zvířátka v lese, nyní se podíváme na sebe. Jsme jiní, ale tolik máme společného. Máme oči, uši, zuby, čtyři končetiny .....
- To je hlava - ukazujeme si na jmenované části obličeje a na závěr zatřepeme rukama nad hlavou.
To je hlava, to je brada, to je nos.
Tu jsou oči, tu jsou uši,
všechně nám to pěkně sluší.

8. téma „Domov“

Domů

*Mlha, že mě splete?
Že ztratím cestu k domovu
a budu bloudit světem?
Ty nevíš mlho co já vím.
Domov je klubíčko vlny
z kterého teplo odvíjím.*

- Sedneme si do kruhu na zem a vychovatel vypráví o své rodině /rodičích, babičkách, sourozencích atd. /. Po té vyprávějí všechny děti. Snažíme se o to, aby děti pochopily vazby v rodině a věkové rozdíly. Měli bychom mít připraveny obrázky osob v různém věku a děti určovat, kdo na obrázku by mohl být babička, sestra, teta.....
- Zopakujeme si úvodní básničku. Proč je pro všechny domov důležitý? Jak by nám bylo, kdybychom se ztratili?
- Rozdáme dětem zbytky barevné vlny, prohlédneme si tento materiál a pochopíme srovnání vlny s domovem.
- Děti nastříhají vlnu na malé kousky a nalepí na čtvrtku. Téma obrázku záleží na výběru dětí.

- Míčová válka - děti sedí v kruhu na zemi, mají 3 míče a koulejí je sobě navzájem. Musí se rychle zbavovat míče, protože, když vychovatel řekne stop, tak ten kdo má u sebe míč vypadává.
- Na divochy - děti se rozdělí do tří skupin, každá si určí své zaklínadlo a pokřik. Klečí v kruhu kolem imaginárního ohně, na němž se pálí omamné byliny. Jejich vůně postupně uvádí divochy do extáze. Divoši tančí a vydávají svůj skupinový pokřik a zaklínadlo. Tanec se zrychluje, následně zpomaluje až děti padají na zem v naprostém uvolnění.
- Děti sedí v kruhu na zemi a mají před sebou kamínek, dají ruce za záda a na povel si mohou kamínek sebrat. Vychovatel vždy jeden odebere a kdo nemá vypadává ze hry. Obměna - děti sedí v kruhu v otevřené dlani mají kamínek, jedno chodí uprostřed a snaží se kamínek sebrat než se ruka zavře, když se mu to podaří vymění se a hra pokračuje.
- Zahrajeme si na rodinu. Děti si sami určí role i situační scény.

9. téma „Domku, domečku kdo v tobě přebývá?“

- Vyprávíme pohádku - Domku, domečku kdo v tobě přebývá ?
- Rozdělíme dětem role a zahrajeme si tuto pohádku.
- Posadíme se ke stolečkům, co nejbliže k sobě. Rozdáme dětem modelínu a s pomocí děti tvoří dům. Při práci si povídáme na téma kdo, kde bydlí /panelové, obytné domy/
- Vychovatel má připravený namalovaný dům s okny, podle počtu dětí. Děti přijdou k vychovateli, jako, na návštěvu. Každý si vyzkouší, jak se na návštěvě správně chovat. Do každého okna se děti namalují.
- Akční pozdravy - děti sedí v kruhu, první zvolá: „Ahoj, ahoj, ahoj!“ doprovází libovolným gestem, akcí podle svého. Všichni v kruhu po něm opakují. Pokračuje další trojím pozdravem a gesty, ostatní opět vše opakují. Hra pokračuje dokud neobejde celý kruh.
- Zasoutěžíme si. Děti si vyhotoví kuličku z novinového papíru. Budeme s ní házet na cíl, foukat dokud nepřekoná stanovenou dráhu, nosit na lžici přes překážkovou dráhu, strkat lžici ze startu do stanoveného cíle atd.
- Dřevo- nos- nos- dřevo: Děti sedí za stolem, vychovatel říká „dřevo“ a přitom položí ruce na stůl, řekne „nos“ a položí ruce na nos. Děti opakují, kdo se splete vypadává.
- Všechny děti namalují modrou barvou velký balící papír. Zatím co barva schne vytrhají z novinového papíru různé tvary, ze kterých poskládají domy a nalepí na předem namalovaný papír. Můžeme domalovat slunce a máme společný obraz města.

10. téma „Maňásci emocí“

- Děti mají rády maňásky, protože jejich prostřednictvím mohou předstírat, že jsou někým jiným. Vychovatel si předem zhotoví dva maňásky s veselou a smutnou tváří a zahraje s nimi dětem pohádku o Popelce, kdy střídá maňásky podle pocitů Popelky.

- Děti dostanou předem vystřižené postavy z tvrdého papíru /každý 2/ a mají za úkol domalovat. Obličej má mít výraz smutný a druhý veselý. Přilepíme na špejle.
- Sedneme si do kruhu na zem. Vychovatel vypráví příběhy a děti hrají divadlo svými loutkami, v určitých situacích musí zvolit veselý, nebo smutný obličej. Děti se zapojují do povídání a zdůvodní proč, kdy, kterého maňásky zvolily.
- Zazpíváme si s hudebním doprovodem. Vychovatel vybírá písničky a děti svými maňásky oznamují oblíbenost písní.
- Ubohá smutná očička - každému se někdy stane, že pláče, je smutný. Děti utvoří dvojice a pokusí se zahrát situaci, kdy je jeden smutný a kamarád se ho snaží utěšit. Role si vystřídají.

Hádanky na měsíc říjen

Šipka hbitá jen se kmitá,
létá, létá mouchy chytá
křídly stříhá, jen se míhá,
div, že dráty nepřestříhá. /vlaštovka/

V lese fučí
v kamnech hučí,
draka láká
nad oblaka.
Není vůbec vybíravý,
umí, táta ne táta,
jedním rázem srazit na zem
klobouk do bláta. /vítr/

Ve dne dřímá ve věži,
v noci koulí očima.
Když se slunce naježí,
půlnoc pro ni začíná. /sova/

Bílé to vyhodíš,
když to spadne je to žluté. /vajíčko/

Je velké jako jablíčko,
kůň je z jámy nevytáhne. /klubičko/

Rozpočítadlo

En ten týny,
kdo je líný
napsat si včas úkoly,
kdo si nosí ze školy
samé čtyřky, pětky jen,
ten musí jít z kola ven.

7.2.3 Témata na měsíc listopad

1. téma „Zelenina“

Zelenina

*Něco kulatého,
něco hladkého,
něco kyselého,
něco sladkého.*

*Hrášek je kulatý,
čočka je hladká,
zelí je kyselé,
mrkev je sladká.*

- Zahrajeme si s dětmi pexeso s obrázky zeleniny.
- O každém druhu si povíme, kde roste, čím nám prospívá, jak nám chutná....
- Sedneme si do kruhu na zem a ukazujeme dětem obrázky zeleniny a ony přemýšlejí a říkají, jak je maminky v kuchyni zpracovávají .....
- Ochutnávka zeleniny.
- Rytmické hry : Sedneme si do kruhu na zem. Tleskne jedno dítě, po pravé ruce další až tleskne celý kruh, nejdříve pomalu, postupně zrychlujeme. Vychovatel může měnit směr, dále tleskat 2x, nebo tleskat a pleskat do stehů ....
- Pohádka O velké řepě - povíme si a následuje dramatizace. .
- Zasoutěžíme si. Děti se rozdělí do dvojic. Posadí se do lavice proti sobě. Každý dostane 3 zátky od plastové láhve. Z špejlí zabodnutých do modelíny vyrobíme branky a děti cvrnkáním se snaží dát gól. Hra končí pokud jsou všechny zátky v brance.
- Na zahřátí, běháme volně po prostoru a nesmíme do sebe narazit, pokud se to stane, je na místě omluva.
- Děti si lehnou na zem odpočívají se zavřenýma očima a poslouchají příběh o šípkové Růžence, ve kterém je Růženka - mrkev a princ - celer, zlá sudička feferonka
- Budíček- stávat - nechce se nám - svráštíme čelo, ústa si zívnu, ruce, nohy protáhnout. Pomalu se zvedáme a protože často zeleninu jíme nyní hbitě vyskočíme.
- Máme pro děti připravený namalovaný košík a ony do něj nakreslí pastelkami zeleninu.

2. téma „Moje tělo“

- Prostudujeme si knihu o lidském těle, co čteme a vidíme na obrázku v knize, ukážeme na svém těle.
- Vychovatel vyrobí kostku s obrázky z částmi těla. Děti hází a co padne pojmenují.

- Hlava, ramena, kolena, palce, kolena palce, oči, uši, pusa, nos. Hra při které recitujeme a při tom se dotýkáme jmenovaných částí těla. Začínáme pomalu a postupně zrychlujeme.
- Nasloucháme zvukům těla. Zvuky dýchání, smíchu, kručení žaludku, tlukot srdce... /zvukové projevy života, které se pokusíme poslouchat/.
- Na velký balící papír obkreslíme /nebo křídou na chodník/jedno dítě. Děti, jeden po druhém dobarví a poví co ví o části těla, kterou domalovávají př. pusa - povídáme, jíme, smějeme se.../
- Modelujeme části lidského těla, kdo chce modeluje lidskou postavu a posloucháme relaxační hudbu z CD.
- Tlesky, plesky - zpíváme a doprovázíme hrou na tělo
 Kdo má ruce tleskat musí,
 kdo neumí, ať to zkusí,
 kdo má ruce, tleskat musí -
 tlesky, plesky, tlesk.

- Kdo má nohy dupat musí,
 kdo neumí ať to zkusí,
 kdo má nohy, dupat musí -
 dupy, dupy, dup.

- Kdo má hlavu kývat musí,
 kdo neumí, ať to zkusí,
 kdo má hlavu, kývat musí -
 houpy, houpy, hou.

- Kdo má zadek, vrtět musí,
 kdo neumí, ať to zkusí,
 kdo má zadek vrtět musí –
 vrty, vrty, vrt.

3. téma „Když jsme zdraví, je nám hej,
 nemoc je nás všech nepřítel“

- Posedíme se do kruhu na zem a děti kteří chtějí vypráví, jak jim bylo, když byly nemocné. Je řada nemocí, která nás trápí a může bolet kterákoliv část těla.
- Vyrobíme si družinovou koláž. Co si děti přinesou z vycházky nalepíme na velkou čtvrtku. Tento společný výtvar můžeme věnovat dětem do blízké nemocnice.
- Zahrajeme si s dětmi na lékaře a pacienta. Předvedeme si umělé dýchání, masáž srdce, obvazování ran atd.
- Děti se rozdělí do dvojic. Připraví si scénku o ošetřování nemocného. Každá dvojice dostane za úkol předvést jinou nemoc /chřipka, zlomenina, bolavé břicho atd./
- Vychovatel zarecituje a zahraje pro děti:

„Poslechněte srdíčko, vyšetřete oči,
na palci mám bebíčko, hlava se mi točí.
V zádech mi loupá, horečka stoupá,
po celou noc svědíl mě nos, pane doktore prosím o pomoc.“

D: „Zhluboka dýchat, narovnat záda,
přestat už vzlykat, tak zní má rada.

Přestaň už prášky brát, začni se smát.

Když je někdo líná kůže, ani doktor napomůže.

Tak z postele hybaj ven, voňavý je dnešní den.“

- Každého občas něco bolí, je mu smutno a pláče.
- Ubohá smutná očička - zdramatizujeme básničku
Podívej se na smutného chlapečka /ukážeme si na oči/
Všimli jste si jak mu pláčou očička /předvedeme pláč/
Snaží se přestat co mu síly stačí /zatneme zuby/
Neví však, /zakroučíme hlavou/
že si každý občas zabřečí /kýváme na souhlas/
- Veselý nemocniční pokoj- příběh z knihy „ Pohádky radí školákům“ od Gerlinde Ortner

4. téma „Listopad“

Listopad

*V listopadu listí padá
hlíně na prokřehlá záda.
Země má to listí ráda.
I ten potok má je rád.
Může přece si s tím
listím
na lodičky hrát.*

- Povídáme si s dětmi o podzimním počasí, podzimní přírodě. Přečteme si příběh z knihy „366 příběhů z přírody a ještě něco na víc“ od Anne Dalmisové.
- Nalepíme vylisované listy ve tvaru zvířátek
- Zacvičíme si. Vychovatel předvádí cviky, děti opakují, poté sami předvádí cvik.
- Děti volně běhají po prostoru, na tlesknutí se zastaví v poloze ve které je tlesk zachytil. Obměna, po tlesknutí si lehnou na zem, sednou .....
- Na vycházce posbíráme přírodniny - kamínky, žaludy, kaštiny, ořechy ...
- Posadíme se do kruhu na zem a doprostřed každý položí svou přírodninu, co nám nabídla podzimní krajina. Přikryjeme a po odkrytí jednu odebereme. Děti mají uhodnout, co chybí.
- Zahrajeme si hry na postřeh. Každý před sebe položí svou šišku. Dá ruce za záda a na znamení rychle uchopí šišku. Jednu šišku odebereme, opakujeme a kdo je bez šišky vypadá ze hry a fandí ostatním.
- Zopakujeme si úvodní básničku a pomůžeme dětem vyrobit lodičky z papíru.
- Děti se pohybují po prostoru se svými lodičkami. Lodičky plují po klidné vodě /jezeru/, dostanou se na rozbouřenou řeku, zdolávají vodopád ....

- Jak se to rýmuje - nová píseň
:/Krabice, pes, okno jak se to rýmuje?/:
V krabici je díra , pes na ni oknem zírá.
Krabice pes okno, jak se to rýmuje.
:/Mýtina, myš, hlemýžď jak se to rýmuje?/:
Mýtinou běží liška, na hlemýžďě spadla šiška.
Mýtina, myš, hlemýžď jak se to rýmuje.

5. téma „Strašidla“

- Vychovatel přečte dětem příběh z knihy „Strašuláci“ od Jaroslavy Pechové a následuje dramatizace příběhu.
- Vytvoříme si voňavé strašidylko. Z látky a suchých listů. Do prostřed látky /čtverce/ nasypeme rozdrobené listy, svážeme stuhou a domalujeme obličej.
- Vyprávíme si s dětmi o strašidlech. Svě strašidélko pojmenujeme a vymyslíme o něm základní poznávací znaky, kde žije, čím se živí, zda je hodné či zlé, užitečné, škodlivé.
- Zatancujeme si strašidelné tance, od pomalých pohybů po velmi rychlé.
- Děti se rozdělí do dvojic. Jejich strašidélka se mají skamarádit, nevědí jak na to, děti jim jistě pomohou.
- Vytvoříme v herně překážkovou dráhu a děti ji se svými strašidélky zdolávají.
- Strašidelná honička - kdo má babu musí vydávat strašidelný pokřik
- Děti si se svými strašidly lehnou na zem, uvolní se, odpočívají.
- Vychovatel přečte příběh Bílý duch Hů z knihy „Pohádky radí školákům“ od Gerlinde Ortner

6. téma „Náš všední den“

Žáček

*Žáček musí časně vstávat
umýt se a učesat,
zoubky čistit, nasnídat,
pak do školy pospíchat.*

- Posadíme se s dětmi do kruhu na zem a doprostřed položíme věci denní potřeby /př.kartáček na zuby, hřeben, talíř, hrnek, mýdlo, tužku, knihu, lžiči, toalet. papír.../.Každý z dětí si jednu věc vezme.
- Budeme si vyprávět o každodenní činnosti, od rána až do večera.Ve chvíli kdy se předmět, který děti drží v ruce, používá, povstanou a poví co o svém předmětu ví.
- Ráno - děti si lehnou. Zazvoní budík, pomalu se protahují, otvírají oči, vstávají.

- Následuje ranní hygiena :
„Čistím zoubky řízy, řízy.
Ať, jsou bílé jako břízy.
Vpravo, vlevo, vpředu, vzadu,
horní a pak dolní řadu.
Ať jsou bílé jako sníh,
ať má každý radost z nich!“
- Snídaně - co má kdo nejraději a co je zdravé.
- Odchod do školy.
„Ivánku náš, copak děláš?
Děti jdou do školy, tys ještě v posteli,
/:o nic nedbáš./:
Ivánek vstal, všechno hledal.
Nevěděl kam boty, kabátek kalhoty
/:včera si dal:/
- Cesta - jak se kdo do školy dopravuje.
- Vyučování - který předmět mají děti nejraději a který je neoblíbený.
- Poledne- oběd - co rádi jíme.
- Družina - co se nám líbí, co ne.
- Odpoledne - cesta ze školy, činnosti doma /rodina, hračky, zájmy, televize/
- O všem si povídáme a též i pohybově znázorníme.
- Vyrobit si podzimní společný strom - na velký balící papír přilepí vychovatel větvičky do tvaru stromu. Děti nabarví list barvami podzimu a obtiskují.
- „Na hodiny! : Děti utvoří trojice, drží se za ruce a jsou rozestavěny volně po herně. Dítě uprostřed představuje šroubek, levou rukou drží „velkou ručičku“, pravou rukou „malou ručičku“, celá trojice tvoří hodiny. Vychovatel říká :
„Tik tak, tik tak, hodiny,
nevyjdete z rodiny.
Tik tak, tik tak, budičku,
dohoň si svou ručičku!
Malá ručička honí velkou, šroubek se točí na místě. Po skončení říkanky šroubek udělá dřep, ručičky se položí volně na zem – hodiny se polámaly. Děti, ručičky musejí běhat ukázněně.“

7. téma „Jak jsem vyrostl“

- Připravíme si obrázky osob v různém věku a povídáme si s dětmi, kdo by co mohl být.
- Miminko: Když se narodíme jsme miminka, malinký, nemluvicí, chodit neumíme. Všichni si zkusíme jaké je to být bezbranným nic neznajícím miminkem. Ležíme na zemi pláčeme a čekáme kdo se o nás postará, povídá si s námi, dá nám najíst. Na panence si vyzkoušíme přebalování a další péči.
- Batolátka: Učíme se chodit, jíst, mluvit, stavíme kostky....
- Děti předškolního věku: Už se skoro ustrojíme, hrajeme si s ostatními dětmi na pískovišti, stavíme stavebnice, malujeme ....
- Školáci: Na to si nemusíme hrát, to jsme my.

Já malý človíček - doprovázíme pohyby

Malý človíček vám předvede,
co už všechno dovede.
Otáčet se mohu rázem,
posadím se kam chci na zem.
Umím se i kolébat,
jako pštros se schovávat.
Umím bouchat do stolu,
zavřít dveře od domu.
Umím míčem hodit sám,
občas něco pomotám.

- Děti staršího školního věku: Rozhodujeme se, čím bychom chtěli být.
- Dospělí: Rodiče, starají se o děti. Mají své povolání.
- Babičky a dědečkové: Odpočívají a pomáhají se starat o vnoučata...
- O každém věkovém období si povídáme a role zahrajeme.
- Na velký balící papír namalujeme domy a nalepíme obrázky osob v různém věku. Děti rozhodují, kdo by s kým mohl bydlet. Tuto koláž vystavíme.
- Zasoutěžíme si. Překonáváme překážkovou dráhu, házíme na cíl, trefujeme kuželky, skáče po jedné noze do cíle.

8. téma „Povolání“

- Přečteme dětem příběh Jak je svět zařízen z knihy od Karla Čapka „Povídáme si děti“.
- Povídáme si s dětmi o tomto příběhu a ony si představují a vymýšlí jak by svět zařídily. Vysvětlíme si jak to chodí, každý má povolání, neboli poslání, úkol který plní. V továrně se vyrábí, v obchodě prodává, řidiči rozváží, lékař léčí školák se učí, aby jednou až dospěje zastal jeden z úkolů a svět byl zařízen.
- Děti vypráví čím jsou jejich rodiče a povolání zkusí předvést.
- Sedíme v kruhu na zemi a roztočíme plastovou lahev a na koho hrdlo ukáže, řekne čím by chtěl být a zaměstnání předvede. Kdo si nevzpomene dá fant.
- Až dospějeme budeme pracovat v kolektivu, spolupráce je velmi důležitá. Nyní jsme žáci a tvoříme též pracovní skupiny, budujeme v ní kladné vztahy, jsme kamarádi.

Kamarád, kamarád je ten koho mám rád

Pomůžte mi, poradí, po vláskách mě pohladí - pohladíme kamaráda po pravé ruce
Kamarád, kamarád je ten koho mám rád.

Pomůžu mu poradím po vláskách ho pohladí - pohladíme kamaráda po levé ruce
Všichni jsme tu kamarádi a všichni se máme rádi“- chytne se kolem ramen a přimáčkne se k sobě.

- Namalujeme svůj obrys ruky s pomocí kamaráda, pestře vybarvíme a navzájem si je vyměníme. Vychovatel vysvětlí dětem symbol podávání ruky mezi dvěma lidmi a všichni si zahrajeme situace, kdy se ruka druhému podává .
- Zatančíme si a zazpíváme písničku Bratříčku pojd' tancovat.

- Na podlahu položíme velký balící papír a děti namalují pastelkami obrázek. Každý si najde své místečko na papíře, pro svůj výtvar a při tom nesmí utiskovat kamaráda.

9. téma „Vaříme i rádi jíme“

Říkadlo

Ocet, kečup, hořčice,
vanilka a skořice,
mléko, hrnec, pánvička,
krupice a vajíčka,
maso, rýže, vařečka,
pekáč, vál a kvedlačka,
cukr, máslo, chléb a sůl,
voda, mouka, sporák, dřez,
začnem vařit ještě dnes!
Mohli bychom, mohli, kdyby ..
To hlavní nám přece chybí!
Zelenina! Už to máme!
Honem pro ni poběžíme.....

- Přečteme si příběh z knihy od Karla Čapka O pejskovi a kočičce jak pekli dort. Děti se volně pohybují po prostoru. Jsou ingredience, které pejsek s kočičkou dávali do dortu. Se zavřenýma očima se spojují v těsto na dort, nikomu nesmí zůstat volná ruka.
- Připravíme si těsto: 3 šálky mouky, 3/4 šálku soli, 1/2 šálku vody a uhněteme těsto
- Modelujeme dle vlastní představy.
- Maminčina hloupá polévka - děti sedí na zemi v kruhu, uprostřed je hrnec s vařečkou, říkáme „Zapni sporák, nalej vodu, pepř nám nemej, a sůl přidej, potom míchej dokola, už je horká docela“, když jsme uvařili ochutnáme. Po ochutnávce se tváříme podle přísady - př. strašidelné koření - děti budou vít, pištět, vriskat, hloupé koření - dělat grimasy jako opic, radostné, smutné, nebo koření smíchu....
- Jablovačka - na delší provázek přivážeme za stopku jablko. Zavěsíme ho tak, aby byl kolem jablka volný prostor a aby na něj děti ústy dosáhly. Potom si dají děti ruce záda a střídavě se pokouší do jablka kousnout.
- Vychovatel dětem vypráví o městečku Jedlíkově, kde bydleli samí jedlíci a už odmala se učili prostírat a kulturně jíst. Jednou byla v celém městě vyhlášena soutěž o nejlepšího jedlíka. Půjčíme si z jídelny svačtinové tácky a hrnečky a děti se stanou jedlíky z jedlíkova. Prostřou stůl, usadí se a jako jedí. Za správný postup dostanou od vychovatele jablíčkovou medaili.
- Zazpíváme si s hudebním doprovodem a naučíme se novou píseň Švestkové knedlíky.

- Lžíce a vidlička
 Sestra lžíce,
 bratr vidlička-
 ona tlustá,
 on jak jehlička.
 Ne a ne se pořád spravít.
 „Lehké radit polévky jez,
 povyrosteš jako smrk.
 Podívej se na svůj krk!
 Jsou ti vidět všechny kosti.
 Jak dlouho se hodláš postít?“
 „Na polévky nemám zub.
 Jez je sama dobrou chuť!
 Pleteš řeč jak motovidlo.
 Já jím pouze hlavní jídlo.“
 /Směšné básničky pro chytré hlavičky/

10. téma „Tajemství“

Neprozažené tajemství

*Tajemství mě škrábe v krku
 a šimrá mě na jazyku,
 tlačí mě a píchá jen,
 chtělo by se dostat ven.
 Ať je noc, a nebo den,
 je,
 tajemství napustím sem,
 ať je zima ,nebo hic,
 neprozradím vůbec nic.*

Prozažené tajemství

*Proč já to tajemství
 nosím stále v sobě ?
 Povím já ho, povím ,
 kamaráde, tobě.
 Tím tajemstvím třeba rada

 Kdo uteče, ten vyhraje.
 Kdopak nám ještě řekne
 tajemství sladké a pěkné?*

- Co je to tajemství? Je to něco, co vám někdo prozradí a požádá, abyste to nikomu neříkali. Říká se potichu, hlasem, který je sotva slyšet. Každé z dětí zašeptá své jméno.
- Tajemství může být příjemné, nebo na opak./dárek k narozeninám x nic nedostaneš /
- Děti sedí na zemi v kruhu a doprostřed před každého položíme vystřižený ovál ze čtvrtky a pastelky. Děti namalují obličej, z jedné strany veselý, z druhé smutný. Vychovatel šeptá tajemství a děti podle druhu tajemství obrazejí obličej. Po té se děti sami snaží šeptem říci tajemství.
- Tajná zpráva - zapneme dětem písničky z CD, při každé písni plní zadaný úkol př. tlesknout, když se zpívá o koni, dupnout, když se zpívá o babičce ....
- Budeme zkoumat tajemství barev. Připravíme si papír a vodové barvy. Barvami budeme pokrývat plochu, postupně. Každou barvou dva pruhy, kdy, ten druhý, překryjeme další barvou /červená+bílá=růžová,červená+modrá=fialová atd./Po dokončení a uschnutí vystříháme tvar duhy.

- Naučíme se novou píseň s hrou na tělo: Houky-kouky
 My dáme ruku sem, my dáme ruku tam.
 My dáme ruku sem a tam s ní zatřesem.
 Uděláme houky-kouky malou rotaci,
 ať máme legraci. Jé,
 houky-kouky, ať máme legraci!

Hádanky na měsíc listopad

Vypadám jako rohlíček,
 nebo jako bochníček.
 Jen v noci se na mě díváš,
 velkou radost ze mě míváš. /měsíc/

Visí to a neví kde,
 ukazuje a neví kolik,
 bije to a neví koho. /hodiny/

Myši, červy, jablíčka,
 za potravu mám.
 Dotkneš-li se mne,
 hned tě popíchám. /ježek/

Proč zahmouří kohout oči,
 když kokrhá?
 /Aby slepice viděly, že to umí nazpaměť/

Co na střeše neshnije?
 /díra/

Sedí, sedí na střeše,
 kouří tabák, nekřeše.
 /komín/

Rozpočítadlo

Šla kačenka podle vody,
 napila se horké vady
 kač, kač, kač,
 ten musí jít na pekáč
 a z pekáče do pece,
 tam tě bába upeče.

7.2.4 Témata na měsíc prosinec

1. téma „Čert a Mikuláš“

*Přišel Mikuláš!
Všude, kam se podíváš,
tam je dneska Mikuláš.*

*Opravdu to není žert:
Mikuláš anděl a čert!*

*Milý, hodný Mikuláši,
zbav mě čtyřek, co mě straší.
vyčaruj z nich jedničky,
zazpívám ti písničky.*

- Vychovatel vypráví dětem o tom proč přichází Mikuláš s čertem a přečte jim příběh O hloupém čertovi.
- Připravíme si pro děti vystřižené andělíčky a ony dokreslí obličej, namalují na čelo hvězdu a na křídla nalepí vatou. Připevníme špendlíky na záclonu a oni se nám vznášejí před očima s oblohou v pozadí.
- Z látky pomůžeme dětem vystříhnout části čerta a ony nalepují na čtvrtku.
- Mikuláše vyrobíme společně, jednoho. Některé z dětí namalují červenou čepici, jiní kříž na kabátě, vousy a vlasy vyrobíme z proužků papíru natočenými na tužce a přilepíme.
- Vystavená díla nám umocňují předsváteční atmosféru.
- Písnička o Mikuláši: Mikuláš ztratil plášť,
Mikuláška sukni.
Hledali, nenašli,
byli oba smutní.

*Mikuláš
Zatím co padá sníh a tichounce práší,
v policích cukráren spí bílí Mikuláši.*

*To už se těšíme. To už je tady zase
tajemný podvečer pátého prosince.
Ornáty z papíru šustí v tomto čase
a děti čekají při černé hodině,*

*zatím co padá sníh a tichounce se práší,
jako by splýval vous velkému Mikuláši.*

2 . téma „O třech prasátkách“, jsme pracovití ?

- Přečteme dětem pohádku O třech prasátkách.
- Následně zdramatizujeme. Jedno dítě vybrané rozpočítadlem je vlk .Ostatní jsou prasátka a každý si staví svůj domek. Některé děti mají svůj nápad, z čeho si postaví domek, ostatním vychovatel poradí /z karet, kostek, papíru, kříd, pastelek, knihy .../.Všechny domky se vlku podaří sfouknout, jen opravdovský dům z cihel, budovu školy, ne.Všichni půjdeme před školu a budeme foukat, budova určitě zůstane stát,. jsme zde v bezpečí.
- Závěrem pohádky O třech prasátkách se dovíme, že ten kdo odvede poctivou, i když náročnější, delší práci a pečlivě, nemusí ji dělat znovu a zůstane více volného času na vlastní zájmy.
- Lenochod
Lenochod má
líné nožky,
rád si sedne do lenošky.
Co tam dělá?
Lenoší!
Vrní při tom
rozkoší.
- Vychovatel rozdává dětem modelovací podložky a modelínu, modelujeme dům.
- Za okny je zima a mráz, zahrajeme si - Dva mrazíci : na jedné straně herny stojí dvě děti a ostatní na druhé. Dvě děti /dva mrazíci/, říkají :
„My jsme zmrzlý bratři,
hrozní, jak se patří.
Já mám nos červený /říká jeden/
Já do modra zbarvený /říká druhý/.
ať jen chvilku postojí !“
Děti odpovídají :
„My se mrazu nebojíme,
běháme a dovádíme!“
Po těchto slovech se děti rozeběhnou po celé ploše, běží na opačnou stranu a mrazíci je honí. Na koho mrazík sáhne zůstane stát v pozici, ve které se ho dotkl, zmrzne.V roli mrazíků se vystřídají všechny děti.
- Děti si obkreslí svou ruku, jako v palcové rukavici a vybarví barevně, vodovými barvami.
- Honička - Mráz a rampouch: mráz drží bílý šátek, koho se dotkne, ten se promění v rampouch. Zachránce je sluníčko, které drží v ruce žlutý šátek pohlazením rampouch rozehřeje.
- Hudebně pohybová hra při které se zpívá a gestikuluje

Muž hloupý

:/Muž hloupý stavěl dům svůj na písku/
tu náhle přišel déšť.
:/Déšť padal a voda stoupala/
a dům se rozsypal.
:/Muž chytrý stavěl svůj dům na skále /:
až přišel velký déšť.
:/Déšť padal a voda stoupala /:
a dům pevně stál.

3. téma „O Popelce“

- Celé dopoledne sedí děti v lavici a hlavu mají stále vzpřímenou, nyní je čas na odpočinek. Lehnou si všichni na zem, položí hlavy, uvolní se a poslouchají pohádku o Popelce.
- Po skončení pohádky dostane každé z dětí oříšek, stále leží a přemýšlí co by si kdo přál, aby bylo v oříšku ukryto, kdyby byl kouzelný.
- Posadíme se do kruhu a každý poví, co se skrývá v jeho oříšku za překvapení a s kým by se chtěl o svůj oříšek podělit.
- Vychovatel rozhází po herně hrách a čočku. Děti sbírají. Dobře si je hmatem prostudují.
Posadíme se do kruhu na zem a vychovatel zaváže všem oči šátkem. Položí před každé dítě mističku, kde je smíchán hrách s čočkou a děti třídí do kelímků.

Holoubci

Když holoubci vyletí,
jen to tleskne.
Obloha jak z perleti
třpytí se a leskne.
Křídélka se míhají
bez ustání
než holoubci usednou
na nejbližší báni.

- Stanou se z nás holoubci, hrách s čočkou jsme pomohli Popelce roztřídit, nyní se musíme prolétnout. Pustíme z CD písničku Popelka nazpívanou Ivetou Bartošovou, z rukou máme křídla a do rytmu písně se vznášíme po prostoru.
- Posadíme se do lavic. Na čtvrtku namalujeme ptáčka, červený zobáček, černé oko, jinak celý bílý. Vystříhneme. Z bílého tenkého papíru složíme harmoniku. Do těla ptáčka uděláme díru, prostrčíme harmoniku a máme křídla. Holubičky si zavěsíme do oken.

- Tancujeme - písnička s tanečním doprovodem
Kdo má chuť si se mnou hrát?
Pojďte jdeme tancovat!
Ref.: Jednou tam, jednou sem,
dokola se zatřesem.
Hlavu dáme dopředu
a pak zase do zadu.
Ref.:
Ruce dáme do předu
a pak zase do zadu.
Ref.:

4. téma „Beze slov“

- Sedneme si do kruhu na zem, pohovoříme si s dětmi o hluchotě. Jsou lidé, kteří neslyší a nemluví, nikdy nepoznají zpěv ptáků, ani nádhernou hudbu. Přikryjeme si dlaněmi uši, abychom si to plně uvědomili. Pokusíme se dorozumívat gesty př. já - ukážeme na sebe, mám rád - naznačíme obětí, jíst - přiložíme ruku k ústům, pomáhám - spojíme ruce. Děti vymyslí další gesta.
- Vychovatelka bude předvádět pomocí rukou různé příběhy a děti hádat.
- Děti utvoří dvojice a určí si povolání, nebo činnost, kterou pantomimicky znázorní. Ostatní se snaží uhodnout co si která dvojice připravila a předvedla.
- Vytvoříme si jedinečnou papírovou postavu, bude se skládat z obrázků všech dětí ve družině. Dohodneme se jakými částmi těla by chtěl kdo být. Vychovatelka každému obkreslí jeho určenou část těla na papír, děti se podepíší a barevně dozdobí. Takto připravené části slepíme izolepou a pak jako všechny výtvary vystavíme.

5. téma „Když nevidíme“

- Děti se postaví do kruhu. Jedno dítě rozpočítadlem vybereme a zavážeme mu oči. Zpíváme písničku a kruh se pohybuje. Dítě se zavázanýma očima, udělá několik kroků vpřed, až narazí na někoho z kroužku. Na základě ohmatání se snaží určit kdo to je, vymění se a hra pokračuje.
- Sedneme si do kruhu na zem a povídáme si o lidech, kteří nevidí. Rozhlížíme se a uvědomujeme si, jak je vše kolem krásné, barevné a člověk s nemocnými očima o vše přichází.
- Potají dáme každému dítěti předmět, který všichni dobře znají. Schovají si ho pod triko a ostatní se hmatem snaží uhodnout, co kdo skrývá. Děti zjišťují jak je složité hmatem rozpoznávat .
- Rozdělíme se do dvojic, jedno dítě z dvojice zavře oči a druhý ho provází a pomáhá mu. Projdou školu, toalety-umyjí si ruce, sejdou po schodech....Každé z dětí pohovoří o svých pocitech a vymění si role.
- Modelování dle vlastního námětu dětí, procvičujeme hmat a zkusíme si při práci zavřít oči.

- Lehneme si a posloucháme se zavřenýma očima hudbu z CD.
- Do mističek rozdělíme přírodniny, děti si je dobře prohlédnou a ohmatají. Vychovatel dětem zaváže oči a přisune jednu z mističek. Děti hmatem prozkoumávají obsah své mističky a navzájem konzultují kdo co má.
- Slepá baba

1. téma „Prosinec“

Prosinec

*Za prosincem končí rok,
do nového už jen krok.
V prosinci jsou vánoce
přesně jednou po roce.*

- Děti se už naučily spousty her a probraly několik témat. Ty nejoblíbenější budeme nyní opakovat.
- Prosinec je měsíc, kdy se blíží oblíbený svátek Vánoce a všude za okny je sníh, zima a mráz.

8. téma „Zima“

Zima

*Zima se vrací z pohádky
obilít pole, zahrádky.
V bílou též proměníme mez,
uvadne -zahyne vřes.
Cvrčkové přestanou pět, bílý je celičký svět.
Voda se mění v křišťály,
babička u kamen vypráví.*

Zima

*Bílá barva – to je sníh,
bílá barva - to je smích.
Bílá barva to je zima
a ta zima – to je příma.*

- Zimní obrázek - namalujeme modrý podklad a nalepujeme kousky natrhaného bílého papíru.
- V zimě příroda spí, nic neroste, některá zvířátka spí a o jiné je potřeba se starat. Někteří ptáci odlétli a ti co zůstali nemají co jíst.
- Vystříhneme dětem ptáčky a krmítko, na ptáčky děti nalepí ptačí zob a budku barvami vymalují.
- Sezónní hry :

- Bruslení
Hokej
Zabruslím si na ledu,
protože to dovedu.
Umím hrát i hokej.

Černý je puk,
já do něj ťuk,
on ani muk.

- Lyžování
Lyže
My jsme dvě sestřičky
na vaše nožičky,
ale nesmíš zapomenout
ani na tyčky.
Jezdíme z kopečka,
nemáme kolečka.

- Sáňkování
Sáňky
Tlačím sáňky do svahu,
chce to velkou odvalu.
Sjet, panečku, tenhle kopec
může jenom správný borec.
A ten, kdo se svahu bojí,
ten ať raděj chodí pěšky.

Výtvarné hrátky na sněhu

- V zimě se můžeme věnovat výtvarným činnostem přímo v přírodě a vytvářet zde díla z přírodních materiálů. Tak si zpestříme některou vycházku výtvarnými hrátkami na sněhu.
- Stromeček : během vycházky do lesa nasbíráme větvičky, které si doneseme na zasněženou plochu. Děti se rozdělí na několik skupin po třech nebo čtyřech. Prohlédneme si okolní stromy, připomeneme si jehličnaté i listnaté stromy a znázorníme jejich pohyb a růst. Děti ve skupinách se postaví proti vychovatelce a zvednou ruce nahoru. Uklání se ze strany na stranu, jako když se ohýbají větve stromů ve vzduchu. Sednou si na bobek, rukama se dotknou země a pomalu vstávají nahoru s rukama opět vztyčenýma, jako když roste stromeček.
- Každá skupinka skládá na sněhu z větviček na zvoleném místě svůj stromeček. Stromečky jednotlivých skupin si společně prohlédneme. Po návratu do třídy si s dětmi ještě téma stromů a stromečků připomeneme ilustracemi a básničkami z knížek.
- Havrani a vrány : během vycházek nasbíráme kameny a kamínky. Děti se rozdělí do dvojic. Každá dvojice si vybere své místo a kamínky si tam položí na hromádku.

- Děti vytvoří kroužek. Připomeneme si, že v zimě můžeme na obloze spatřit černé vrány a havrany. Děti upaží, stojí na místě a pohybují rukama nahoru dolů, jako když mávají křídly, přidají zvuky krá, krá, krá a pomalu se v kroužku rozběhnou. Zastaví se a podřepnou, jako když se vrána nebo havran zastaví na zemi.
- Každá dvojice skládá z kamínků a kamenů na sněhu svou vránu nebo havrana. Prohlédneme si jednotlivé vrány a havrany všech dvojic společně. Vytvoříme hada a pohybujeme se mezi jednotlivými kamennými vránami a havrany, máme upažené ruce do stran a máváme s nimi jako křídly. Hada vede vychovatelka. Po návratu do třídy se podíváme na některou ilustraci vrány nebo havrana nebo si o nich přečteme básničku.
- Pohádkové bytosti : během vycházky nasbíráme větvičky. S sebou si vezmeme i kusy látek a pár vlašských ořechů. Děti se postaví proti vychovateli do půlkruhu. Učitelka dětem vypravuje o práci sochaře, který vytváří podobizny lidí z různých materiálů – dřeva, mramoru, sádry. Připomeneme, co všechno má lidská hlava. Děti si rukou sáhnou na nos, oči, pusy, uši, vlasy. Děti vytvoří několik skupin asi po čtyřech. Každá skupinka si zvolí jednu pohádkovou bytost. Hrajeme si na sochaře.
- Ve skupinách děti tvoří ze sněhu podobiznu zvolené pohádkové bytosti. Do sněhu zapichují větvičky, ořechy, můžeme využít i látky. Jednotlivé výtvary všech skupin si postupně prohlédneme. Autoři říkají ostatním dětem, jakou podobiznu vytvořili a proč si vybrali právě ji.
- Po návratu do třídy si prohlédneme na obrázcích pohádkové postavy a poslechneme si z kazety pohádku.
- Domečky : během vycházek nasbíráme kamínky a větvičky. Děti se postaví do půlkruhu. Vychovatelka se jich ptá, jakou mají oblíbenou pohádkovou postavu. Učitelka pak dětem vypravuje o pohádkových domečkách pro rozmanité pohádkové bytosti. V pohádce najednou začalo sněžit a byla zima a tak i domečky byly pokryté sněhem. Jakkak ty sněhové domečky vypadaly?
- Děti si najdou svoje pracovní místo na sněhové ploše a staví ze sněhu domečky, které zdobí kamínky a větvičkami. Společně si prohlédneme jednotlivé domečky a ptáme se autorů, která pohádková bytost v nich bydlí.
- Po návratu do třídy si prohlédneme různé typy domečků na ilustracích – zámek, domeček z vrby, z pařezu.
- Had : vychovatelka dětem vypravuje o kouzelném hadovi, který se objevuje jenom v zimě. Je tak dlouhý, že je těžké uvidět jeho konec. Jakkak takový had asi vypadá?
- Postavíme se všichni za sebe a vytvoříme hada, kterého vede vychovatelka. Vytváříme hada ze šlápot ve sněhu. Děti se snaží chodit pomalu v dostatečném rozmezí od sebe a šlapat do stejných šlápot jako učitelka. Hada si prohlédneme a zkusíme najít jeho začátek a konec. Po návratu do třídy si prohlédneme hada na obrázku, všimneme si, jaké vzory má na kůži, nebo si o něm přečteme básničku.

- Vychovatel recituje a děti se s ním pohybují podle textu:

Sněhová vločka

Podívejme se na horu,
 zvedněme ruce k nebi,
 v malinkatém tam doupátku
 sněhová vločka sedí.
 Natřese jí peřinky,
 trošku ji polechtáme:
 Začínají nám prázdniny!“
 tiše jí zavoláme.
 Vločka si oči protírá, probudí kamarádky:
 „Padáme dolů, do polí!
 Vždyť děti mají svátky.“
 Vytvoří děti sestavu,
 padají shora dolů,
 padají dětem na hlavu,
 hrají si s nimi spolu.

9. téma „Vánoce“

Vánoce

*Vánoce mám nejraději
 Vánoce mám nejradši,
 když jsme všichni spolu,
 to se nikdo nemračí,
 času máme horu.*

*Vánoce mám nejradši,
 to jsou pěkné svátky,
 táta má čas na vláčky,
 máma na pohádky.*

*Společně teď jídáme
 a pijeme kolu,
 koledy si zpíváme
 u jednoho stolu.*

*Jdeme spolu na výlet
 - to je prostě prima,
 za ruce se držíme
 a není nám zima.*

*Společně si hrajeme,
 pak si povídáme,
 máme čas si všichni říct,
 že se rádi máme.*

*Vánoce mám nejradši,
říkám vám to znovu,
to se nikdo nemračí
a jsme všichni spolu.*

*Kdybych já byl kouzelník,
pošeptal bych zlehýnka,
ať má na mě pořád čas
můj táta i maminka.*

- Svátky klidu a pohody, zpíváme koledy s doprovodem kytary.
- Vyrábíme vánoční výzdobu - hvězdičky z proužků papírů, z barevného papíru vytrháváme ozdoby a nalepíme na společný namalovaný vánoční smrk na velký balící papír. Sestavujeme a lepíme papírové řetězy, přáníčka s vánoční tematikou a při práci nám hrají koledy z CD. A všichni si je prozpěvujeme.
- Chodíme ven provozovat zimní sporty, hrajeme oblíbené hry a vyprávíme si o tom jaké nám kdy Ježíšek splnil přání a co by jsme si přáli letos.
- Napíšeme psaní pro Ježíška.

*Vánoční
Hvězdička stříbrná
dopadla na zem
a všechno kolem nás
mění se rázem.*

*Hvězdička stříbrná
jehličím zavoní,
v zavřeném pokoji
zvoneček zazvoní.*

*Hvězdička stříbrná
na okno zaťuká
jaké má tajemství
pro holku, pro kluka?*

*Hvězdička stříbrná
nám zase po roce
přináší stromeček
přináší vánoce.*

Hádky na měsíc prosinec

Když nás voda unese
na potoce, na řece,
pozná každý hned,
že nás nese.../led/

Třebaže je lidi
velmi dobře vidí,
když je vidí ,
musí říct,
že nevidí
vlastně nic. /tma/

Má pět kluků
jako buků.
K čemu je má?
K legraci?
Kdepak!
Má je na práci
Dohromady tvoří /ruce/

Pět tajemných chýší
ve vlněné skryši,
pět útulných pokojíčků
pro pět hravých myší /rukavice/

Rozpočítadlo

Šla liška po ledu
ztratila klíč od medu.
Kdo ho má
ať ho dá,
ať ho liška nehledá.

7.2.5 Témata na měsíc leden

1. téma „Rok, pozorovatelné změny času“

Rok

*Leden, únor, březen
za kamna si vlezem.
Duben, květen, červen
na vycházku půjdem.
Červenec, srpen, září
sluníčko nám mile září.
Říjen listopad, prosinec
strčíme si uši za límec.*

- Posadíme se s dětmi do kruhu na zem a zpíváme píseň „Pějme píseň dokola, okolo sto la, la, la“
:/ Pějme píseň dokola, okolo sto la, la, la/:
Komu píseň schází, zaplatí dva mázy.
- U koho píseň skončí vypráví, co dělal o prázdninách a jaké dárky mu přinesl Ježíšek.
- Slavili jsme Silvestr, začal nový rok. Vyprávíme si s dětmi z čeho se skládá jeden rok.
- Namalujeme strom na velký balící papír: kmen - rok, čtyři silné větve - roční období, z každé silné větve tři menší – měsíce - jarní kvetoucí, zimní zasněžené holé větve, podzimní barevné listy, letní zelené listy s plody. Děti pracují ve čtyřech skupinkách.
- Vychovatel přečte pohádku O dvanácti měsíčkách, po přečtení si s dětmi povídáme a pomůžeme jim ji pochopit .
- Sedíme v kruhu na zemi a vychovatel položí do prostřed řadu věcí /př. různé druhy oblečení, obuv, sportovní potřeby, obrázky květin, stromu atd. /Rok se skládá ze čtyřech ročních období, zopakujeme si vždy dva verše z úvodní básničky a blíže o nich hovoříme, děti mají z hromady věcí vybrat co se v ročním období, měsíci o kterém se zrovna mluví, používá.
- Roční období
Co se mě nazlobí
čtvero ročních období:
jaro, léto, podzim, zima-
kašel, rýma, kašel, rýma....

Počasí, počasí ,
kašel s rýmou zápasí:
podzim, zima, jaro, léto -
vypotím se no a je to!

Nová písnička - Měsíce

Únor zavolá skřivánka,
květen dá první lžici medu,
v dubnu se čistí studánka,
květen se říká podle kvítí,
červen se na svět sluncem svítí.

Dvanáct je měsíců
a každý z nich jinou čepicí nosí,
zima nám do dlaní nasype sníh,
v létě běháme bosi.

Červenec po jahodách voní,
srpen si bleskem zakřeše,
v září se sejdem pod jabloní,
v říjnu déšť pleská po střeše,
listopad svléká stromům šaty,
v prosinci zrajou hvězdy zlatý.

Leden

*Leden, leden,
přikryl vodu ledem.
A kde včera byly louže,
tam to dneska pěkně klouže.*

2. téma „Zvířátka ze ZOO“

- V kruhu na zemi si zahrajeme s dětmi pexeso s obrázky zvířat ze ZOO. O zvířátkách z obrázků si povídáme. Na globusu ukážeme odkud které pochází.
- Děti vzpomínají, kdo byl v ZOO a co se mu tam nejvíce líbilo. Roztočíme plastovou lahvi na koho ukáže hrdlo, vypráví, pokud neví ostatní děti rády pomohou.
- Čarování se zvířátky - na zem položíme přikrývku, nebo namalujeme kruh, to je hnízdo, ve kterém sedí děti. Kouzelník vychovatel rozestře nad dětmi paže a řekne: „Čaruju ,čaruju ať jsou z dětí ptáci!“ začarované děti vylétnou z hnízda a štěbetají, poletují/., „Všichni se vraťte do hnízda!“ Opakujeme: z dětí jsou sloni, medvědi, opice.....
- Modelujeme zvířátka ze ZOO.
- Hra na bystrouché - děti si položí hlavy na lavici a zavřou oči. Mají uhodnout co slyší. Vychovatel př. tleskne, zadupá, zaklepe na dveře.....
- Na opice - jedno dítě je opičák a předvádí nějaké pohyby, děti opakuji. Koho opičák obejmě stane se za něj opičákem. Hra pokračuje dokud se všichni nevystřídají.
- V mnoha časopisech jsou obrázky zvířátek ze ZOO. Děti vyhledají, vystříhnou, nebo vytrhnou a nalepujeme. Vytvoříme koláž /mapu ZOO/.

- Opičí tanec

Vytřeseeme pravou ruku,
aby byla volná,
pořádně ji uvolníme,
ať se jen tak houpá.

Vytřeseeme i levou ruku,
ať i ta je volná,
pořádně ji uvolníme,
ať se jen tak houpá.

Vytřeseeme obě ruce,
ať jsou obě volné,
vytřásáme, vytřásáme,
ať se to tu pohne.

Vytřeseeme pravou nohu,
ať se dobře uvolní,
když ji dobře vytřeseeme,
levá ji zas vymění.

Uvolněme levou nohu,
vytřesme ji pořádně,
a co potom? „Obě nohy!“
jistě všechny napadne.

Střídám pravou, levou nohu,
obě naráz nemohu,
třesu pravou, třesu levou,
neskočím ti na nohu.

Ruce nohy vytřásáme,
k tomu hlavu si přidáme,
na hlavu si pozor dáme,
pomalu ji vytřásáme.

Nakonec i hrudník
uvolníme pomalu
dopředu a do zadu
koukni na tu parádu!

Hýbáme se v prostoru,
uvolňujem svaly,
uhádněte jaký tanec
jsme tu tancovali?

Koukněte se okolo,
co tu právě děláte,
ruce, nohy, hlavu, hrudník
do rytmu vytřásáte.

Ruce, nohy, hlava, hrudník
všechno to tu fičí.
Jaký je to tanec?
No jasně! Opičí!

3. téma „Sněhuláci“

Sněhuláci

*Sněhu, sněhu, sněhuláci,
oči mají z úhle.
Mají z mrkví dlouhé nosy.
Dělej na nás „túdle“.*

- Sněhová bouře: klepeme se zimou, jako se oblékáme do zimy, bundu, čepici, rukavice, teplé boty. Kráčíme ve velkém sněhu, postavíme sněhuláka.
- „Jedna koule, druhá koule, třetí koule, klobouk nos, sněhulák to stojí bos.“: zpíváme a tančíme.
- Zmačkáme kuličky z novinového papíru a koulujeme se. Sníh je podobný, jako kuličky z papíru, padá potichu, skoro není slyšet, jen studí.
- Ve sněhu chodíme a zanecháváme stopy. Děti se rozdělí do dvojic a navzájem si obkreslí boty. Stopy vystříhneme a rozložíme po prostoru, chodíme po nich a snažíme se nešlápnout vedle.
- Vyrobíme velkého sněhuláka, společně: zmačkáme malé kuličky z bílého papíru a nalepujeme ve tvaru koule na papír předem namalovaným na modro.
- Vznášející se rozinky: reakce kyseliny /octa/ a zásady /jedlé sody/ je vzrušující podívaná. Naplníme nádobu vodou, přidáme několik lžiček octa, promícháme a přidáme tři rozinky. Přidáme lžici jedlé sody, nemícháme. Rozinky cestují dolů a nahoru.
- Hra na tělo: vyluzujeme zvuky na vlastní tělo, tleskáme, hvízdáme, dupáme, zpíváme beze slov.
- Sněhulák - děti se volně pohybují prostorem. Na znamení zůstanou nehybně stát. Sněhulák se vydá mezi ně s flétnou /skutečnou, nebo imaginární/ a hraje na ni, nebo si hvízdá jednoduchý hudební motiv. Ten, koho se Sněhulák dotkne ožívá, následuje ho a napodobuje jeho pohyby. Na konec Sněhulák tleskne a všichni ustrnou v pohybech. Sněhulák si vybere komu předá flétnu, ostatní se rozprchnou a hra se opakuje.
- zazpíváme si : Sněhulák
Sněhulák, bílý pán,
ze sněhu je udělaný,
Sněhulák, bílý pán
ze sněhu je udělán.

4. téma „Hudební nástroje“

Známe je?

Basa : Kdopak ji to asi učí,
že jen pořád bručí, bručí?

Varhany : Kdo je vidí, kdo je slyší,
hned je v píšťalkové říši.

Flétna : Pouští kulatými vrátky
tóny ven a nikdy zpátky.

Klavír : V bílých schůdcích černé leží-
kampak prsty po nich běží.

Kytara : Sladké dřevo sladce voní-
teskní, pláče, smíchem zvoní.

Bubínek : Špatně se mu asi žije –
paličkou ho kdekdo bije!

Harmonika : V komůrkách si tóny chrání,
dává je jen za foukání.

- Vychovatel se přestrojí za čarodějnici a vypráví dětem pohádku: „O tom, jak se čarodějnice Elvíra rozhodla založit hudební školu. Žila sama v lese. Za kamaráda měla jen hejkala. Bylo jí smutno a pro to vyrazila do města za dětmi. První kam se dostala, byla hudební škola. Seznámila se s mnoha hudebními nástroji a po návratu do lesa se rozhodla učit zvířátka, jenže to všechno pletla a tak jí děti musíte pomoci!“
- Zahrajeme si pexeso s obrázky hudebních nástrojů. Každý hudební nástroj správně pojmenujeme a předvedeme jak se na něj hraje.
- Nabarvíme vodovými barvami papír, po uschnutí stočíme do ruličky a máme vlastnoručně vyrobenou trumpetu. Troubíme a tančíme na známé, oblíbené písničky z CD.
- Zazpíváme písničku „Já jsem muzikant a přicházím vám z české země“. Při zpěvu znázorníme tělem hudební nástroje o kterých píseň pojednává.

5. téma „Svět, jak ho pozorujeme“

- Sedíme v kruhu na zemi a uprostřed máme postavený glóbus. Ukazujeme si z čeho se skládá naše planeta – pevniny /světadíly/ a voda /moře, oceány/
- Uprostřed místnosti je ostrov /deka/. Děti plavou na ostrov, pokud doplavou nesmí se dotknout vody žádnou částí těla. Musí se na ostrov vejít všichni. Děti spolupracují navzájem se přidržují.

- Vystříháme z papíru kolo, namalujeme na modro /moře/. Vytrhneme podle předlohy, globusu, z staré mapy tvary pevnin a nalepíme.
- Uklidíme po výtvarné činnosti. Připravíme si s dětmi „bublifuk“. Na špinavý pracovní stůl dáme skleničku a do ní rozpustíme ve vodě mýdlo, děti brčkem foukají a barevné bublinky stékají na špinavý stůl, stačí setřít hadříkem a je uklizeno.
- Povídáme si s dětmi, jaký tvar mají bublinky, co se stane, když se dvě setkají, jaký je rozdíl, když foukneme silně, nebo slabě?
- Bubliny
Bublina,
bublina z mýdla
letí, ač nemá křídla.
Bublina,
bublina s duhou –
vypustím ještě druhou,
třetí a čtvrtou,
pátou,
šestou ...
ať letí k nebi ptačí cestou.
- Země - to není jen planeta, ale je i naším domovem. Pevnina /zabušíme do podlahy/ to je krajina, která nás obklopuje stromy, louky, květiny, skály.
- Děti mají z vycházky schovaný kamínek a z mnoha kamenů se skládá hora. Položíme kameny na sebe.
- Na vycházce si všímáme všeho kolem nás, v parku chodíme po hlíně, když zaprší z hlíny je bláto.
- Velká část pevniny je zastavěná vesnice, města, naše obydlí.

6. téma „Vesmír“

- Prohlédneme si a přečteme úryvky dětem z knihy „Co vyprávěl dalekohled“ od Pavla Klušanceva.
- Namalujeme před dětmi sluneční soustavu a vyprávíme jim o planetách a hvězdách, hlavně slunci, bez něhož bychom nemohli žít. Všichni si pastelkami namalují usměvavé sluníčko.
- Vyrobíme si okno do vesmíru. Rozdělíme dětem práci, podle schopností. Někdo vybarví papírovou krabici na tmavě modro, jiný namaluje a vystříhne kosmonauta, další, hvězdy, planety a raketu. Do krabice výtvořiny zavěšíme a okno do vesmíru je hotové.
- Ve vesmíru se vše vznáší, protože chybí tzv. zemská přitažlivost, gravitace. Chodíme po zemi, židle stojí, skříně též nelétají, protože zde na planetě zemi působí zvláštní síla - zemská přitažlivost. Vyzkoušíme si ji. Děti zmačkají list papíru a vhodí do výšky. Vyhazujeme další předměty /ty, které nikoho nezraní/ , skáčeme do výšky. Vždy se vrátíme zpět na zem, to způsobuje zemská přitažlivost. Zvedneme ruce nad hlavu, jak dlouho je tam udržíme?
- Zahrajeme si hru „Vítězství nad přitažlivostí“: zapneme hudbu a každé z dětí dostane nafukovací balónek. Pinkají do nich a snaží se, aby se nedotkly země.

- Posadíme se do kruhu na zem a před děti položíme spousty obrázků, vystřižených z časopisů. Každý si jeden vybere a poví proč ho zaujal. Na velký balící papír namalujeme planetu Zemi /modrou/ a nalepíme vybrané obrázky. Uvědomíme si, jak je naše planeta krásná a co vše nám nabízí.
- „Na kosmonauty“ : Vychovatel v místnosti poschovává „měsíční předměty“/kuličky z alobalu/. Posadíme se na zem a „připoutáme se“.Stisknutím „ tlačítka“ spustíme motor. Odpočítáme start :„Deset,devět,...jedna – start/nakloníme se do zadu/ Díváme se z okénka kosmické lodi a vidíme hvězdy, planety, ufóny ...Jsme na měsíci, vystoupíme z rakety. Pohybujeme se lehce a pomalu, protože zde není zemská přitažlivost a nebýt váhy skafandru vznášeli by jsme se jako nafukovací balónky. Hledáme „měsíční předmět“, každý jeden.
- Vyrobit si s dětmi papírové čepice.
- „Kosmonauti“ : Děti utvoří kruh spojením za ruce, uprostřed se drží za ruce dvě děti „kosmonauti“ /mají na hlavě papírové čepice/. Kruh dětí se pohybuje v rytmu říkanky :
 „Víte-li pak, milé děti,
 jak se létá do oblak
 rychleji než šíp a pták?“
 Děti se zastaví a pustí si ruce, „kosmonauti“ vystartují do vesmíru a obíhají kruh /planetu Zemi/ v opačném směru až do skončení říkanky.
 „Takhle, takhle,milé děti,
 tak se k Slunci, k hvězdám letí,
 tak se letí ke hvězdám..
 Jakpak jinak, jakpak jinak,
 nežli s naší raketou.
 Hra pokračuje dokud se všechny děti nevystřídají v roli kosmonauta.

7. téma „Voda“

Voda na sedm způsobů

*Rosa : Kapka vody v poupátku
 tys zaléval zahrádku, tati?
 Nezaléval malá,
 ranní rosa zalévala.*

*Děšť : Sluncem ozářená stuha
 na obloze – to je duha.
 Místo vlasů proudy deště..
 Bráno ráje vydrž ještě!*

*Mlha : Zmizely nám z očí kopce,
 zmizel háj a celá obce,
 mizí most i s šedou řekou,
 zbyla mlha jako mléko.*

*Mžení : Potkal mráček drobné mžení,
 nakazil se v okamžení
 nachladil se mráček,
 potichouнку pláče....*

*Jinovatka : Měla zima dlouhou chvíli,
 až si vzdychla pod sklem brýlí,
 skla se potí, mrznou – zkrátka
 všude kvete jinovatka.*

*Kroupy : To bubnují bubeníci
 za zavřenou okenicí?
 Spi můj kloučku malý, hloupý
 To jsou kroupy! Houpy, houpy...*

*Led : Podtrhla mi louže
nohy...Jů to klouže!
Voda je dnes hrdá,
jak umí být tvrdá!*

*Sníh : Mámo, snad se mi to nezdá?
Na dlani mi svítí hvězda...
- To jen vločka o Vánocích
září, jak jiskry v tvých očích.*

- Již víme, že naše planeta Země na níž žijeme, se skládá z pevniny a vody. Co je to voda?
- Posadíme se s dětmi do kruhu na zem a povídáme si. Každý z dětí řekne k čemu vodu potřebujeme. Pití – pijeme vodu samotnou, nebo zpracovanou, ochucenou – limonády...Na vaření – káva, čaj, těstoviny, brambory, pod maso, všude je potřeba voda. Vodou se myjeme i většinu předmětů kolem nás. Zaléváme květiny. Splachujeme záchod. Děti napadá spousta možností využití vody.
- Voda : je to kapalná látka, mění tvar podle prostředí. Uděláme pokus. Děti ve dvojicích přelévají z jedné skleničky do druhé vodu a sledují jak proudí a přizpůsobuje svůj tvar, tvaru sklenice.
- Všichni jistě víme, že bez vody, nemůžeme žít a ani vše ostatní z živé přírody, rostliny i zvířátka.
- Odkud máme vodu? – „z vodovodního kohoutku“ - odpoví děti. Zopakujeme si úvodní básničku a pomocí knihy „První dětská knihovna, Počasí“, nakladatelství Velryba, dětem vysvětlíme : Co je déšť, mlha, duha, kroupy, blesky.....
- Rozcvičení prstů před malováním. Prší – jemné klepání prsty do podlahy. Kapky se zvětšují, silnější klepání. Kroupy bouchání pěstí. Svítí sluníčko, ruce nad hlavu a kmitání prstíků.
- Vyrobit si závěsný mobil – mraky z kterých prší, sluníčko, duha. Děti namalují na tvrdý papír 2 mraky, vystříhnou a temperovými barvami vybarví. Proužky modrého papíru natrhají na malé kousky a nalepují na provázek. Ty to kapky přilepené na provázku koncem vlepí mezi mraky.
- Déšť - básnička s hrou na tělo
Smráká se, stmívá se ,
mraky se valí,
z těch mraků právě teď
dvě kapky spadly.
Další se přidaly
už prší, leje,
kdo sedí pod střechem dešti se směje,
Honzík byl v dešti,
a přesto se směje,
deště se nebojí“ „Jen ať si leje!“
Vodu si otřepe, už mokrý není,
kamna ho osuší a hezky hřejí.
- Vychovatel vystříhne tvar duhy. Děti se posadí do lavic, připraví se na malování. Duhu temperovými barvami vybarví. Po zaschnutí slepíme, aby byla oboustranně zbarvená.
- Na závěr děti vybarví předem vystřížené sluníčko. Slepíme a přilepíme k duze a přisícimu mráčku. Zavěsíme do oken.

8. téma „To jsem já!“

Mraveneček

*Polámal se mraveneček, ví to celá obora.
O půlnoci zavolali mravenčího doktora.
Doktor klepe na srdíčko, potom píše receptis.
Třikrát denně, prášek cukru, bude chlapík jako rys.
Dali prášek podle rady, mraveneček stůně dál.
Celou noc byl jako v ohni, celou noc jim proplakal.
Čtyři stáli u postýlky, pátý, těšil neplakej.
Zafoukal mu na bolístku pohladil ho po čele.
Hop a zdravý mraveneček, ráno skáče z postele.*

- Posadíme se s dětmi do kruhu na zem a povídáme si z čeho se skládá naše tělo.
- Celé tělo drží pomocí kostí. Najdeme si na svém těle kosti od lebky až po kotníky.
- Ohýbáme prsty u rukou, zakloníme se a předkloníme – páteř. Zhluboka se nadechneme, kosti hrudníku se hýbají ....
- Už víme, že máme dlouhé, krátké kosti a kde. Nalámeme si špejle /kosti/, klubičko vlny lebka. Nalepujeme, cíl kostlivec.
- Právě kosti dávají tělu patřičný tvar. Zahrajeme si na různá zvířátka, sedíme, klečíme, ležíme, když se vzpřímíme jsme zase lidé.
- Kostí rostou až do dospělosti. Jsme malá miminka, malé děti, větší a větší. Stojíme vzpřímeně s nataženýma rukama, takový budeme až dospějeme.
- Svaly umožňují pohyb kostí. Podáme si s kamarádem ruku, představujeme si, že ruka je kost, druhá co tiskne, sval. Nahmatáme si na těle svaly. Lehneme si a stlačujeme břicho. Pokrčíme ruce, zatneme, na paži se udělá boulička, vystoupne sval. Nakláníme hlavu, to umožňují krční svaly. Polykáme, cítíme svaly krku .....Protáhneme se, chvíli si zacvičíme, svaly se zahřívají a mohou lépe pracovat.
- Rozdáme dětem modelínu. Cítíme, že při zpracování potřebujeme hodně síly v ruce. Počáteční vydání síly se nám vrátí při tvarování, kdy je hmota zahřátá a dobře tvarovatelná. Modelujeme lidskou postavu.
- Kůže pokrývá celé tělo. Sáhneme si na kůži, jaká je na dotyk? Je stejná na tváři, ruce, či patě u nohy?
- Kůže je pohyblivá. Zkusíme si posunout pokožku na hřbetu ruky. Kůži lze napínat, nafoukneme tváře. Na kůži rostou chloupky a vlasy.
- Rozložíme před dětmi balící papír a vodové barvy. Obtiskujeme barevné palce. Fixy domalujeme nohy a máme pavouky. Vychovatel pomůže dětem přilepit vlnu do tvaru pavučiny.
- Zopakujeme si píseň „Hlava, ramena, kolena, palce“.
- Nohy, ruce, břicha, hlavy - nová píseň s hrou na tělo
Nohy, ruce, břicha, hlavy,
ten kdo cvičí ten je zdravý.
Nohy ruce břicha hlavy,
zdraví jako buk.

Ruce, nohy, hlavy, břicha,
 ten kdo cvičí ten nekýchá.
 Ruce, nohy, hlavy, břicha,
 ha-ha-ha-hapčí.
 Hlavy, břicha, nohy, ruce,
 kdo necvičí dýchá těžce.
 Hlavy, břicha, nohy, ruce,
 ojojjojjoj.
 Břicha, hlavy, ruce, nohy,
 na cvičení máme vlohy.
 Břicha, hlavy, ruce, nohy,
 juchuchuchuchu.

- Abraka dabraka - přes rameno dítěte, vybraného rozpočítadlem, přehodíme deku, či prostěradlo, do ruky dostane kouzelnickou hůlku a všechny děti začaruje. Ukazuje na jednotlivé části těla .Ukáže na nohu, všechny začarované děti musí poskakovat, na oko mrkat...

9. téma „Smysly“

- Máme pět smyslů, o všech si povíme a každý zvlášť si vyzkoušíme.
- Sedíme s dětmi na zemi v kruhu a vychovatel dá do prostřed obrázky částí těla, které se vztahují ke smyslům - ruka, oko, nos, jazyk, ucho /množství podle počtu dětí/.
- Hmat - děti mají za úkol vybrat obrázek s částí těla, kterou se hmat uskutečňuje /ruka/.
- Vychovatel rozdá dětem předměty, které často používají /kniha, hrnek, tužka, štětec/. Prohlédnou si je, prohmatají, aby si dobře zapamatovaly jejich tvar. Po shlédnutí, vrátí a zavřou oči. Jedno z dětí dostane „věc“ a schová ji pod triko. Ostatní se hmatem snaží zjistit co se pod trikem kamaráda ukrývá. Hra pokračuje dokud se všichni nevystřídají.
- Zavážeme dětem oči a dáme jim do ruky kuličku, potom dostanou modelínu a tvoří kulatý tvar.
- Zrak - děti vyberou obrázek oka.
- Povídáme si, jak je zrak důležitý. Už víme, že používat bez zraku hmat je velmi obtížné.
- Vyrobit dětem „Bilbokat“: do kelímku od jogurtu uděláme díрку, prostrčíme provázek, na jehož konci je korálek, upevníme a snažíme se nad hodem dostat korálek do kelímku.
- Položíme před děti ták se známými předměty, přikryjeme. Při odkrytí jeden předmět odebereme. Děti mají za úkol poznat co chybí.
- Zahrajeme si Slepou bábu.
- Chut' - jazyk. Připravíme pro děti ochutnávku odlišných potravin a ptáme se, co jak komu chutná.
- Čich - nos. Vybereme aromatické předměty př. skořici, vanilku, lepidlo, barvy....
- Co komu voní, co je nezdravé a co páchnoucí?

- Závěr: Vnímání všemi smysly je mnohem bohatší a snazší př.jablko je chutnější, když ho držíme, vidíme a cítíme vůni.

10. téma „Myšlenky“

- Jsme lidské bytosti. Co nám však dovoluje něco takového tvrdit? Povídáme si o názorech jednotlivých dětí a názorně si je předvedeme. Děti mohou přijít s různými nápady, př. jsme lidi, protože si čistíme zuby, že se myjeme mýdlem, že si vaříme potravu.
- Existuje však jedna část našeho těla bez které by jsme žít nemohli. Každý ji máme nad nosem, někde pod vlasy, uvnitř hlavy - mozek.
- Lidský mozek je nejdokonalejší ústrojí, jeho pomocí vše poznáváme, pamatujeme si, myslíme. Ráno jdeme do školy, na cestě jsou kaluže, ale neprší, přšelo včera Déšť jsme neviděli, neslyšeli, necítily, ale my to víme, protože přemýšlíme.
- Zahrajeme si - na podlahu položíme dva neprůhledné hrnečky. Jedním z nich přiklopíme kamínek, pomalu je posunujeme, vyměňujeme, děti hádají pod kterým kelímkem kamínek je. Děti si hru zahrají vzájemně ve dvojicích.
- Sedneme si do kruhu na zem. Rozpočítadlem vybereme jedno z dětí a to si ostatní dobře prohlédnout. Odejde za dveře a po návratu musí uhodnout co se na dětech změnilo př.vyměnily si boty, oblečení, přisedly si...Hra pokračuje, dokud se všichni nevystřídají.
- písnička Kolébáčka
Slunce za hory zmizelo v dáli.
Utichli ptáci usíná háj.
Ležíme spolu, šero nás halí.
Písničko zazni a hudbo hraj.

Vpravo a vlevo se kolébáme,
vpravo a vlevo se kolíbem.
Dopředu nazad se kolébáme,
dopředu nazad se kolíbem.
Nahoru dolů se kolébáme,
nahoru dolu se kolíbem.
Dokola kolem se kolébáme,
dokola kolem se kolíbem.

11. téma „Oslava narozenin“

- Sedíme s dětmi na zemi v kruhu a s doprovodem kytary zpíváme píseň Ty kdo ses v lednu narodil
Ty, kdo ses v lednu narodil povstaň, povstaň, povstaň.
Vylez si na svou židličku a ukaž nám svou tvářičku,
jen pěkně zvesela, tak se to přece dělá.

- Narozeniny, den našeho narození. Tento den jsme každý rok starší. Připomínáme si to oslavou a obdarováním. Při zpívání písně, se postaví ten komu zazní měsíc v kterém se narodil. Pová ostatním dětem kolik mu je let, datum narození, jak a s kým slaví, co by si k narozeninám přál a jaký dárek mu udělal největší radost.
- Všichni rádi dárky dostáváme, ale pokud je den narozenin někoho koho máme rádi je na nás dárek darovat a poblahopřát. Děti nejsou výdělečně činné, proto dárek od nich nemá mít finanční hodnotu, ale hodnotu lásky a pile vynaloženou při nápadu a výrobě.
- Vyrobíme dárek pro maminku, brož. Na vycházce v lese najdeme kousek kůry /5 x 3cm/. Očistíme vlhkým hadříkem. Na kůži ve tvaru kůry, pomůže vychovatel přišít zavírací špendlík. Kůži ke kůře přilepíme. Kůru nalakujeme.
- V den našich narozenin jsme rádi, že jsme o rok starší a oslava probíhá vesele. Tančíme na živé rytmické písně z CD.
- Dárek hezky zabalený navodí u každého velkou zvědavost na to, co v sobě ukrývá. Připravíme si balicí papír. Bílý papír potřeme vodou, po-té zapouštíme vodové barvy. Než nám papír uschne každý namaluje pastelkami obrázek pro svého kamaráda. Do barevného balicího papíru složený obrázek zabalíme a ovážeme mašlí z krepového papíru.
- Gratulace: všichni se postavíme kolem stolku na kterém je jako dort. Zhluboka se nadechneme a sfoukneme svíčky. Každý tolikrát kolik mu je let. Navzájem si gratulujeme a předáme vlastnoručně vyrobené dárky. Rozdělíme si dort a moc si pochutnáváme.
- Oslava pokračuje. Všichni tančíme. Každý z dětí předvede svůj originální tanec a ostatní opakují.
- Posadíme se do kruhu na zem a povídáme si s dětmi co kdo komu přál a proč.
- Zazpíváme si píseň Narozeninová. Tolikrát, aby se vystřídaly všechny děti.
Franta má narozeniny, my máme přání jediný.
Šťěstí zdraví, šťastí zdraví, hlavně to zdraví.

Dobré je, že jsi na světě, koukni jak rádi máme tě.
Šťěstí, zdraví, šťastí, zdraví, hlavně to zdraví.

Zvedněte číše do velké výše, je tady vína jak pro celý pluk,
a proto ťukneme jednou, ťukneme dvakrát,
ťukneme třikrát, víc už ani ťuk.

Lokni si jako krokodýl, budeš s námi o to dýl.
Šťěstí zdraví, šťastí, zdraví hlavně to zdraví.

Když už se člověk narodí, dej Bůh ať málo marodí.
Šťěstí, zdraví, šťastí, zdraví, hlavně to zdraví.

Hádky na měsíc leden

Červený beránek
po ovčíně skáče. /jazyk/

Ve mně teplo, venku chlad,
má mě proto každý rád. /kamna/

Kousá, kousá,
přitom nemá zubů. /mráz/

Jiné nosí,
sama chodit neumí. /bota

Lítá, lítá
křídel nemá. /sníh/

Rozpočítadlo

Ententýky, dva špalíky,
čert vyletěl z električky,
bez klobouku, bos,
natloukl si nos!

7.3 Zásady při aplikaci tématického plánu

Při aplikaci tématického plánu je nutné respektovat a dodržovat didaktické zásady.

- názornosti, přiměřenosti, soustavnosti, trvalosti je možné děti motivovat k uvědomělosti a aktivitě

A nejen ty, jako vychovatel handicapovaného dítěte nesu zodpovědnost za proces jeho sebeurčení, zda nastane v pravý čas. Dítě se od vychovatelů učí mnoha postojům a dovednostem vedoucím k sebeurčení, dozvídá se o sobě, svých silných a slabých stránkách.

- Povolit dítěti riskovat a zkoušet. Poskytovat dítěti záchranné lano, ale dovolit mu vytvořit si svůj vlastní svět.
- Sebeúcta a sebeuvědomování jsou důležitými faktory při rozvoji sebeurčení. Je dobré vtáhnout dítě do různých činností a rozhodování.
- Děti se musejí naučit, že to co říkají a dělají je důležité a má to vliv na druhé lidi, musí se naučit samostatnému rozhodování.
- Podporovat ho v kladení otázek a ve vyjadřování vlastních názorů. Přizvat dítě do diskuzí, kde se rozhoduje a vybírá z různých možností.
- Nevyhýbat se otázkám dítěte týkajících se jeho postižení. To neznamená soustředit se na negativní stránky jeho menších možností, ale zdůraznit, že každý člověk je jiný a má jiné schopnosti, povzbudit jeho jedinečné schopnosti, pomoci mu vyrovnat se s nutným omezením.
- Upozornit na proces vedoucí k dosažení cílů, nezdůrazňovat pouze výsledky. Dítě se má učit dopracovat k cílům. U starších dětí povzbuzovat organizování, stanovování cílů a to pomocí modelování těchto situací, mluvit o krocích, které je nutné učinit.
- Vytvářet příležitosti pro kontakty s dětmi různého věku a z různého prostředí. Hledat příležitosti pro zapojení dítěte do činností, které vedou k situacím, kde je jedinečným.
- Stanovit realistické, ne však pesimistické cíle. Měly by rozšiřovat dosah možností dítěte. Při výuce brát na sebe aktivní roli, nenutit však dítě k činnosti, která je frustruje.
- Dovolit dítěti, aby na sebe bralo zodpovědnost za vlastní činy, úspěchy i chyby. Uvádět rozumné důvody pro to, co je potřeba vykonat, ne "protože jsem to řekl". Řádné vysvětlení vytváří příležitost pro vlastní aktivitu dítěte.
- Nenechávat rozhodovací situace jen náhodě. Využít všech příležitostí k samostatnému výběru.
- Pamatovat na skutečnou pozitivní zpětnou odezvu. Zaměřit se na chování a úkoly, které potřebují změnit. Dítě by nemělo pociťovat svoji nedostatečnost. Jestliže dítě nemůže zvládnout úkol, je vhodné formulovat zpětnou odezvu tak, aby cítilo, že chyba je ve specifickém zadání úkolu, ne v něm samotném. Dítě se může učit z chyb, ale nesmí v něm být přesvědčení, že chyba je v něm samotném

8. VÝSLEDKY K ANALYTICKÉ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

- Srovnáním odborné literatury zaměřené na péči o děti se zdravotním postižením se skutečnou péčí v konkrétním zařízení jsem dospěla k následujícím závěrům.

Základní škola a Praktická škola SVÍTÁNÍ, o.p.s.

- Posláním Základní školy a Praktické školy SVÍTÁNÍ, o.p.s. je poskytovat dětem s kombinovaným postižením vzdělávání a další služby v rámci komplexní péče s cílem usnadnit jim integraci do společnosti.
- V prvním roce do školy docházelo 26 žáků s kombinovaným postižením. Zájem rodičovské veřejnosti o školu narůstal. Zvyšovala se kapacita a rozšiřovaly nabízené služby. V současné době navštěvuje školu 127 dětí, jímž je poskytováno vzdělání, výchova a další služby v rámci komplexní péče.
- Hlavní činností školy je vzdělávání a výuka v těchto typech škol : Základní škola pro žáky s více vadami I. stupeň, Základní škola praktická pro žáky s více vadami, Základní škola speciální pro žáky s více vadami, Praktická škola dvouletá
- Dále je zde poskytována péče speciálně pedagogická, sociální a psychologická jež zajišťuje Speciálně pedagogické centrum. V rámci komplexní péče nelze opomenout zdravotnickou, rehabilitační péči již poskytují fyzioterapeuté, ergoterapeuté, logoped. Pro děti je zde hipoterapie, plavání, další sociální služby- osobní asistence, doprava do školy, v neposlední řadě volnočasové aktivity, sportovní, kulturní, společenské aktivity. Škola pro své žáky pořádá pobyty v přírodě, tábory, výlety, besídky pro veřejnost, výstavy a propagační akce.

První stupeň základní školy

- Do 1. ročníku nastupují děti s kombinovaným postižením, které se nepodařilo integrovat v běžné základní škole. Výuka probíhá podle vzdělávacího programu č.j. 16 847/96-2. Mentální úroveň těchto dětí je však taková, že v malém kolektivu šesti dětí, kde se uplatňuje individuální přístup, mohou zvládat požadavky základní školy. Některé děti mohou být v dalších ročnících integrovány do běžné základní školy. Pokud v dalších ročnících neprospívají, jsou dále vzdělávány podle vzdělávacího programu zvláštní školy.

Zvláštní škola

- 1.–9. ročník navštěvují děti s kombinovaným postižením, jehož součástí je nejčastěji lehké nebo střední mentální postižení. Výuka probíhá podle výchovně vzdělávacího programu vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č.j. 22 980/97-22. Ve třídě se dětem věnuje učitel a vychovatel nebo asistent.
- Cílem výchovně vzdělávací práce je rozvoj a kultivace osobnosti žáka, poskytování vědomostí, dovedností a návyků potřebných k uplatnění žáků v praktickém životě. Ve výchovně vzdělávacím procesu je brán zřetel především na individuální zvláštnosti žáků a na individuální přístup s volbou speciálně pedagogických metod výchovy a vzdělávání.

Základní škola speciální

- V deseti ročnících pomocné školy se vzdělávají žáci s takovou úrovní rozumových schopností, která jim nedovoluje prospívat na základní ani zvláštní škole. Žáci se vzdělávají podle výchovně vzdělávacího programu vydaného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky č.j. 24 035/97-22. Cílem výchovně vzdělávací práce je, aby žáci ve vhodně upravených podmínkách a při odborné pedagogické péči získali základní vědomosti, dovednosti a návyky, potřebné k orientaci v okolním světě, aby dosáhli maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob a zapojili se dle svých možností do společenského života. Pomocná škola je rozdělena do 4 stupňů (nižší, střední, vyšší a pracovní).
- Přípravný stupeň pomocné školy navštěvují děti s kombinovaným postižením, které dosáhly věku nejméně 6 let a nejsou ještě dostatečně vyspělé pro zařazení do pomocné školy. 1–3 roky se mohou v přípravném stupni zdokonalovat před nástupem povinné školní docházky.
- Úkolem speciálního školství je vzdělávat i děti, které byly dříve od povinné školní docházky osvobozeny. Tyto děti s hlubokým mentálním postižením vzděláváme v rehabilitačních třídách pomocné školy. Zde se vzdělávají podle výchovně vzdělávacího programu MŠMT ČR č.j. 15 988/2003-24. Důraz je kladen především na rozvoj motoriky, komunikačních schopností a hygienických návyků.

Třída pro žáky s autismem

- Do této třídy nastupují děti s pervazivní vývojovou poruchou (dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, autistické rysy,...) a děti s příbuznými poruchami komunikace. Děti v této třídě jsou vzdělávány podle jednoho z těchto vzdělávacích programů: Zvláštní škola č.j. 22 980/97-22, Pomocná škola a přípravný stupeň č.j. 24 035/97-22. Cílem výchovně vzdělávací práce v této třídě je socializace žáků, rozvoj jejich kognitivních schopností a dovedností, zlepšování verbální a neverbální komunikace a minimalizace excesů a deficitů v chování. Výchovně vzdělávací proces vychází z TEACH programu, který staví na individuálním přístupu k žákovi, na strukturalizaci a vizualizaci učiva. Důraz je kladen na praktické využívání získaných znalostí, dovedností a návyků. S žáky během výuky pracuje učitel se dvěma asistenty.

Praktická škola, třída s dvouletou přípravou

- Jedna třída se nachází v Nemošicích a nově byla zřízena třída v září 2005 ve Vysokém Mýtě při Denním centru Berenika.
- Praktická škola je určena absolventům zvláštních a pomocných škol. Výuka probíhá podle výchovně vzdělávacího programu č.j. 24 744/96-24.
- Cílem výchovně vzdělávací práce je připravit žáky prostřednictvím praktických činností pro samostatnou existenci ve společnosti a zdokonalovat jejich úroveň čtení, psaní a počítání. Obsahem výuky je poskytování základních vědomostí, dovedností a návyků prostřednictvím těchto hlavních předmětů: příprava pokrmů, rodinná výchova, ruční práce, drobná údržba, český jazyk a literatura, občanská výchova a matematika.
- Detašované pracoviště pomocné školy v ÚSP Ráby
- V září 2005 byla v Ústavu sociální péče v Ráběch otevřena rehabilitační třída pomocné školy, která je detašovaným pracovištěm školy Svítání. Třidu navštěvovalo 5 klientů ÚSP. Čtyři žáci ve věku 8–18 let plnili vzdělávací program rehabilitační třídy pomocné školy a jeden žák dokončil poslední ročník pomocné školy
- Výuka probíhá při průměrném počtu šest dětí ve třídě. Vedle učitelů se dětem věnují vychovatelé a osobní asistenti. Každému dítěti se vytváří individuální vzdělávací plán, zaměřený na rozvoj vědomostí a dovedností. Vlivem individuality každého dítěte probíhá výuka převážně individuálně.

Logopedie

- V rámci logopedické péče pracuje logoped s dětmi individuálně dvakrát v týdnu podobu dvaceti minut, protože schopnost domluvit se svým okolím je důležitá pro každého z nás. Handicapovaní jedinci to mají o to složitější, že kromě běžných „nedorozumění, ke kterým v komunikaci dochází, mají situaci ztíženou ještě svým postižením. U vad řeči je logopedie zaměřena jak na stránku expresivní, tak na obsahovou. Součástí práce s každým dítětem je jeho správné zapolohování, dechová cvičení, vhodná motivace a využívání stimulačních metod. Školní logoped se ve své činnosti snaží předcházet vzniku možných komunikačních problémů, vyhledává rizikové jedince, diagnostikuje vady a poruchy řeči, provádí řečovou terapii a provádí také nápravu dyslektických a dysortografických problémů. Nedílnou součástí jeho práce je instruování ostatních pedagogických pracovníků a rodičů, jak s dítětem komunikovat a pracovat na rozvoji jeho řečových schopností. Kromě běžných pomůcek a technik využívají i speciální počítačové programy řady Mentio a logopedické pracoviště IBM Speech Viewer III. IBM Speech Viewer III je program, který na základě optické a sluchové zpětné vazby vede k analýze a zlepšení řečových schopností u klientů s řečovou, sluchovou nebo mentální poruchou. Program obsahuje úplný rozsah řečových cvičení od budování schopnosti ovládat jednotlivé prvky řeči až po zdokonalování se v těchto prvcích. Je vhodný také pro úpravu modulace hlasu, výslovnosti nebo hlasové kvality.

Rehabilitace

- Součástí léčebné rehabilitace je fyzioterapie, ergoterapie, hipoterapie a plavání. Nedílnou součástí je navazování kontaktů s jinými zdravotnickými zařízeními a firmami. Proto se ergoterapeuti a fyzioterapeuti účastní odborných seminářů, konferencí a školení to posouvá profesní přístup k multidisciplinární spolupráci (neurolog, ortoped, chirurg, rehabilitační lékař, fyzioterapeut, ergoterapeut...). Pro komplexnost terapie je nezbytné, aby jednotlivé složky rehabilitace vzájemně prolínaly. Rehabilitační péče je poskytována na základě doporučení odborného lékaře.
- Tým zajišťuje odbornou péči u žáků školy s nejčastějšími diagnózami: dětská mozková obrna, dále lehká mozková dysfunkce, Downův syndrom, deformity nohou, skoliózy, vadné držení těla, poruchy jemné a hrubé motoriky a smyslová postižení. Naším dlouholetým terapeutickým cílem je komplexní přístup, který přispívá k ovlivnění nervového systému a zlepšování funkčních schopností klientů.
- Fyzioterapeuté kombinují několik technik na neurofyziologickém podkladě – Vojtova reflexní terapie, Bobath – koncept, posturálně motorické programování s využitím TerapiMasteru, cvičení na labilních plochách a míčích, měkké techniky, synergetická reflexní terapie apod. Stěžejním fyzioterapeutickým cílem je normalizace svalového tonu, stabilizace posturálního systému, nácvik lokomoce a vertikalizace, popř. její zajištění vhodnými pomůckami, zkvalitnění pohybové koordinace a svalové síly.
- Ergoterapeuté rozvíjí u dětí jemnou motoriku, propiocepci, a v neposlední řadě také kognitivní funkce. Díky tomu dochází ke zvýšení a zkvalitnění pozornosti, vnímání či prostorové orientace. To vše za účelem zlepšení sebeobsluhy a běžných denních aktivit, které jsou naší prioritou. V ergoterapii využíváme metodu Afolterové a také Bobath koncept. Terapeut se zaměřuje i na výběr, nácvik popř. výrobu kompenzačních pomůcek dle individuální potřeby dítěte a zajištění fyziologického sedu během celého dne.
- Skupinová ergoterapie má za úkol přispět k zapojení handicapovaných jedinců do společnosti zdravých a připravit je na jejich budoucí pracovní zařazení. Ergoterapie probíhá v několika dílnách v menších skupinách, ale i individuálně, podle potřeb jednotlivých dětí a podle druhu pracovních činností. Zpočátku jsou nacvičovány dovednosti týkající se soběstačnosti. Menší děti se učí oblékat, používat příbor, zvládat osobní hygienu, používat kompenzační pomůcky. Starší děti se učí samostatně orientovat ve městě, nakupovat, uvařit si jednoduchá jídla, vyprat si a podobně. Formou hry pracují s papírem, přírodními materiály, textilem, keramickou hlinou, kovem, dřevem, sádrou a učí se složitějším technikám jako je pletení, háčkování, vyšívání.
- Hipoterapie je zajišťována dvěma fyzioterapeutkami školy se specializačním kurzem ve spolupráci se sdružením pro pomoc zdravotně postiženým Apolenka. Je v ní skloubeno působení na handicap dětí vlivem impulsů z pohybujícího se koňského hřbetu s nesmírně kladným vlivem na jejich psychiku.
- Plavání se účastní většina žáků v rámci hodin tělesné výchovy a to jednou týdně. Pomocí Haliwickovy metody a her ve vodě se postupně přechází k samotné výuce plavání.

Doprava žáků

- Denně je zajišťován svoz a rozvoz dětí do školy a zpět domů třemi svozovými vozidly z oblastí Pardubicka, Chrudimska, Přeloučska a Ústeckoorlicka. Mikrobuses najedou denně více než 600 km, což představuje velké finanční náklady. Přestože je tato služba velmi potřebná, je v České republice doposud legislativně neošetřená. Proto škola podala projekty na MPSV a Krajský úřad. Dopravní podnik města Pardubic poskytuje autobus MHD na svoz pardubických dětí.

Týmové schůzky

- Týmové schůzky jsou partnerským setkáním rodičů a všech zaměstnanců školy (učitel, vychovatel, asistent, ergoterapeut, logoped, fyzioterapeut...), kteří pracují s konkrétním dítětem.
- Je-li to vhodné a účelné, účastní se schůzky i žáci. Společně se hodnotí stav a vývoj dítěte, vytyčují se cíle a úkoly společného snažení, hledají se řešení problémových situací, porovnává se situace doma a ve škole. Ve většině případů jsou tyto schůzky přínosným nástrojem komplexní péče o dítě a efektivní formou spolupráce školy s rodinou. Došlo však ke zjištění, že je velmi složité ujistit rodiče, že tým se neschází proto, aby řekl, co děláme ve škole a „nařídil“, co se smí a nesmí dělat doma. Záleží na všech členech týmu, aby vhodnou a taktní komunikací nastínili možnosti spolupráce, odborně doporučili možná řešení některých otázek, doporučili metody a pomůcky, poznali blíže domácí prostředí dítěte a získali rodiče pro oboustrannou spolupráci.

Speciálně pedagogické centrum SVÍTÁNÍ (SPC)

- Speciálně pedagogické centrum je součástí Speciální školy Svítání, o.p.s. Pardubice
- Vzniklo 1.1.1996. Zajišťuje služby v terénu - v rodinách, školských zařízeních, ústavech, atd.
- Posláním je poskytovat speciálně pedagogickou, sociální a psychologickou péči handicapovaným dětem s cílem usnadnit jim integraci do společnosti. Cílovou skupinou jsou děti s kombinovaným postižením, děti s tělesným postižením, s mentálním postižením, s autismem a děti s vadami řeči.

Pro děti předškolního věku zajišťuje :

- péče systémem PORTAGE - pravidelná péče v rodinách zaměřená na stimulaci a rozvoj schopností a dovedností dítěte
- posouzení vývoje a schopností dítěte, posouzení školní zralosti
- speciální pedagogické diagnostiky, individuální vzdělávací programy
- psychologická péče (včetně rodinného poradenství)
- sociální péče (základní soc.poradenství, pomoc při orientaci v sociální síti, zprostředkování sociálních služeb v jiných institucích, řešení problémů v rodinách se zdravotním postižením, jednorázové poradenství, dlouhodobá péče vč. sociální terapie v rodině)
- komplexní péče při integraci do běžné MŠ (včetně poradenství při výběru vhodného školského zařízení, pomoci při výběru a zácvičku osobních asistentů,

metodického vedení učitelek, příp. osobních asistentů, zajištění příslušné dokumentace)

- zpracování kompletních podkladů k rozhodnutí o zařazení dítěte nebo žáka do školského zařízení
- depistáž dětí se zdravotním postižením ve spolupráci s pediatry, rizikovou poradnou, rehabilitačními lékaři

Pro děti školního věku zajišťuje:

- komplexní pomoc při integraci do běžné ZŠ
- poradenství pro rodiče při výběru školy
- pomoc při výběru a zácvičku osobního asistenta nebo asistenta učitele
- poradenství v oblasti kompenzačních pomůcek
- metodické vedení učitele, příp. asistenta
- zajištění příslušné dokumentace (doporučení k integraci, psychologické vyšetření, speciálně pedagogické diagnostiky, pomoc při vypracování individuálního vzdělávacího programu)
- individuální výuka v domácím prostředí, v ústavech sociální péče u dětí osvobozených od povinnosti docházet do školy
- speciálně pedagogické diagnostiky, pomoc při zpracování individuálních vzdělávacích programů
- poradenství při volbě profesního zaměření a dalšího uplatnění žáků se zdravotním postižením
- diagnostika úrovně struktury inteligence
- sociální péče (základní soc.poradenství, pomoc při orientaci v sociální síti, zprostředkování sociálních služeb v jiných institucích, řešení problémů v rodinách se zdravotním postižením, jednorázové poradenství, dlouhodobá péče vč. sociální terapie v rodině)
- psychologická péče (včetně rodinného poradenství)
- přednášky a besedy na zvolené téma

Osobní asistence

- Posláním osobní asistence je kompenzovat postižení žáka v činnostech, které nemůže vykonávat samostatně, dopomáhat mu při získávání vzdělávání, rozvoji osobnosti a uspokojování sociálních potřeb. Podporovat žáka v rámci výchovných, vzdělávacích a aktivizačních činností, aby docházelo k co největšímu rozvoji jeho schopností a dovedností. Umožnit žákům s těžkým kombinovaným postižením vzdělávání kolektivní formou ve školském zařízení a podpořit tak získávání nových zkušeností, podnětů a navazování nových sociálních kontaktů.
- Osobní asistenti pracují s dětmi po dobu vyučování podle pokynů pedagoga a individuálních plánů dětí. Podstatou poskytování této služby je kompenzace handicapu, který dítěti znemožňuje zapojení do všech činností typických pro jeho věk, a individuální péče, která vede k rozvoji osobnosti dítěte a k podpoře jeho samostatnosti. Asistenti pomáhají při hygieně, stravování a převlékání, a to vždy dle potřeb dítěte. Také převáží žáky na léčebnou rehabilitaci, logopedii, asistují při plavání, hipoterapii, sportovních, kulturních a dalších akcích školy, zajišťují dozor ve školních svozových autobusech.

- Osobní asistence je velmi důležitá služba, neboť napomáhá tomu, aby se děti se zdravotním postižením rozvíjely v přirozeném prostředí rodiny a kolektivu svých vrstevníků ve škole. Bez osobní asistence by totiž některé děti nebyly schopné zvládnout nároky školního prostředí a musely by být vzdělávány pouze individuální formou v domácím prostředí nebo být umístěny v internátních zařízeních či ÚSP.

Principy osobní asistence :

- Princip individuálního přístupu ke klientovi.
Princip akceptace schopností a dovedností klienta a podporování samostatnosti.
Princip zapojování klientů do běžných aktivit.
Princip výběru asistenta dle individuálních potřeb klienta.
Princip týmové spolupráce asistenta, učitele, vychovatele, odborníků a zákonných zástupců.
Princip používání alternativních způsobů komunikace v odůvodněných případech.

Školní družina a školní klub

- Kroužky : taneční, výtvarný, muzikoterapie – vedená PaedDr. Holzer

Volnočasové aktivity speciální školy Svítání

- V průběhu celého školního roku je pro děti připravena řada aktivit kterých se zúčastní jako diváci i jako účinkující. Už po několikáté škola nazkoušela muzikál ve kterém účinkují všechny děti i zaměstnanci. V tanečním kroužku skupina dětí nacvičí sestavu a vystupují na řadě společenských akcí, kde sklízí velké ovace. Děti tvoří, malují a se svými výtvary se účastní výstav i soutěží. Několikrát v školním roce shlédnou vhodný film v kině, divadelní představení i hudební koncerty. Děti jezdí na výlety / prohlídka velkých měst Brno, Zlín, Praha, Liberec, zoologické i botanické zahrady/, pravidelně jezdí do školy v přírodě, o prázdninách na letní tábory, kde je pro ně vždy připraven bohatý program. Škola pořádá pro děti akce kdy se témata nabízejí v rámci ročního období, či svátků, tradic, ale i spontánní nápady zaměstnanců / drakiáda, mikulášská besídka, vánoční besídka, přivítání a rozvoz Betlémského světla, neveřejné bruslení, účast na programech ekocentra, bambiriády, návštěvy knihovny, Psí štěstí – ukázka práce vodících psů, putování loutek – výroba maňásků, přivítání jara vhažování Moreny do řeky, den v červeném, pálení čarodějnic, karneval, sportovní olympiády, plavecké závody, turnaj ve floorbale, golfový turnaj, oslavy dětského dne, .../.

Na závěr této části práce si troufám tvrdit, že v Speciální škole „Svítání“ probíhá komplexní, ucelená péče /edukace i rehabilitace/ o děti kteří jsou žáky této školy. K tomu to závěru jsem dospěla srovnáním provedené analýzy z odborné literatury o ucelené péči osob se zdravotním postižením s péčí věnovanou dětem v jmenované škole. Pozorný čtenář této práce jistě toto tvrzení podpoří

9. VÝSLEDKY K APLIKAČNÍ ČÁSTI BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

- Po aplikaci tématického plánu v průběhu poloviny školního roku na danou skupinu dětí, v mimoškolním čase /v čase školní družiny/ jsem dospěla k těmto výsledkům.

Konkrétní plánované cíle školní družiny jsou zatím většinou dílčí úkoly v zavedených složkách výchovy, jejichž splnění lze kontrolovat.

Nelze však ztrácet ze zřetele obecný cíl výchovy – připravit jedince pro stávající společnost a prostřednictvím aktivit výchovy mimi vyučování ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji, což je činnost dlouhodobá obtížná a mravenčí.

Rozumová výchova

- Rozumová výchova tvořila jednotný celek zahrnující poučení o nejzákladnějších přírodních a společenských jevech. Posilovala psychický vývoj dítěte - rozumový, citový, volní. Vhodnými pomůckami /obrázky, hračky, přírodní materiál/, upoutávala vnímání, které se pak stávalo cílevědomější, systematictější a přecházelo v pozorování. Pozornost byla vyvolávána motivací, vzbuzením zájmu, pestrou a zajímavou činností. Udržení pozornosti se dařilo právě častým střídáním a opakováním činností. Snažila jsem se o témata jednoduchá – pohádky, příběhy a vyprávění, ve kterých děti rozeznávaly dobro a zlo, nebo ze kterých plynulo poučení pro běžný život, či získávaly určitou vědomost. Děti si oblíbily krátké říkanky a dramatizaci příběhů, při kterých zkvalitňovaly svou představivost a rozvíjely fantazii.

Literární výchova

- Literární výchova jenž zahrnovala všechny aktivity jako je práce s knihou, s dětskými časopisy, prohlížení ilustrací knih a časopisů podporovala výchovu ke čtenářství. U dětí se vytvářel vztah k literatuře a příběhům, učily se rozumět jim, orientovat se v nich a chápat dějové vztahy.
- Předčítání dětem nebylo improvizovanou náplní, ale pečlivě připravenou činností výběrem textu, navozením atmosféry, usazením posluchačů i následným hovorem o textu. Je možné využívat profesionální nahrávky, ale mnohem účinnější je živý přednes vychovatele, který jsem upřednostňovala.
- Vyprávění příběhů se stalo vhodným nástrojem pro posilování, nebo znejistňování, v každém případě k ovlivňování dětí v roli posluchačů. Pro vyprávěče je napínavé, že neví, jak příběh posluchače ovlivní a pro posluchače je právě tak napínavé vyčkávat, zdali ho příběh nějak posílí, nebo

vyvede z rovnováhy. Příběhy jsem vymýšlela, přetvářela, nebo předčítala. Po skončení vyprávění bylo důležité si s dětmi popovídat.

- Pohádky a jejich výchovná hodnota je sporná. Podle některých psychologů nejsou pro děti mladšího školního věku dost napínavé a pro mladší děti strašidelné. Já souhlasím s Waldorfskou školou, která pokládá pohádky za jeden z nejdůležitějších prostředků v rukou rodičů, učitelů a vychovatelů. Pohádka ukazuje, jaké jsou jednající postavy ve svém nitru. Dětem nabízí poznání lidí, jaké nelze zpřístupnit žádnou jinou formou a může pomáhat k tomu, aby v dětech vypěstovala cit pro spravedlnost a bezpráví. Jsou-li pohádky vyprávěny správným způsobem šetrně, ba křehce, může být pro děti líčení zlých bytostí právě správný způsob, jak prožít „zlo ve světě“, v obraze, dříve než je sami potkají. Řada pohádek má pro děti poučný charakter pro jednání a činy, bezpečnost, morální a estetické citění.

Tělesná výchova

- Tělesná výchova je další nezbytnou složkou významnou pro všestranný harmonický rozvoj dětí zahrnovala všechny prostředky, které zajišťují tělesný vývoj, motoriku a zdraví. Pohyb přispíval k posílení hybného ústrojí, k intenzivnější látkové výměně, podmiňoval i rozvoj nervového systému. Rozvíjení pohybové aktivity úzce souviselo s rozvojem poznávací činnosti. Schopnost vnímání a pozorování se u dětí pěstovala při napodobování cviků, paměť častým opakováním. Udržení pozornosti v aktivitě byla dána především vhodnou motivací. Rozvoj fantazie se podporoval tím, že děti byly vedené k samostatnému pohybovému projevu, nebo vymyšlení jeho obměn. Ve slovních návodech ke cvičení byly vedeny k porozumění řeči, v hudebně pohybové výchově k vlastnímu pohybovému projevu.
- Pravidelným tělesným cvičením, pěstováním kázně a pořádku ve všech směrech, docházelo k rozvíjení jednotlivých pohybových vlastností, jako je rychlost, síla, obratnost a vytrvalost a k tomu potřebných volných vlastností. Cvičením odpovídajícím druhu a stupni postižení, jakož i věku byl pěstován kladný vztah k pohybu.

Pohybová hra

- Tělesná výchova byla provozována převážně formou pohybových her. Pohybovou hru chápeme jako výchovně zaměřenou, uvědoměle organizovanou kolektivní činnost alespoň dvou stran, vyplývající z předem dohodnutého námětu a pravidel směřující v účelný, souvislý a uzavřený herní děj. Je provázána napětím, radostností, veselím a spontánností účastníků. Dobrá hra probouzela u dětí zájem, zvyšovala jejich chuť do cvičení, zlepšovala výkonnost a navozovala dobrou náladu.
- Význam tkvěl především v tom, že zábavnou formou děti procvičovaly nejrůznější svalové partie. Dávaly podnět k intenzivnímu všestrannému pohybu. Rozvíjely rychlost, obratnost, sílu, vytrvalost, zlepšovaly nervosvalovou koordinaci, testovaly pružnost, schopnost udržovat rovnováhu, pěstovaly odvalu a smysl pro kolektivní souhru. Nejcennější bylo, že pohybové hry měnily jednotvárnou svalovou činnost v příjemnou zábavu. Při hře se dosahovalo maximálního účinku s minimální námahou.

Pohybová hra nebyla pro děti pouze soubor usměrněných činností, byla brána jako něco opravdového, děti jí byly podřízeni a dávali jí k dispozici sama sebe, protože pohybová hra vyžaduje vlastní myšlení, vlastní činnost. Myšlenková spoluúčast a herní činnost, kombinované s pocity dětí a s jejich představami a s jejich chápáním, dodávaly činnostem morální a výchovnou hodnotu, kterou tělesná cvičení sama o sobě nemají. Novost, očekávání a variabilita podnětu a situací, možnost výběru řešení působily současně jako motivační činitelé. S pohybovými hrami souvisela radost, zvyšovala se pozornost i aktivita. .

- Správně vybraná hra dávala dětem možnost účelného zaměření a vydání psychické i fyzické energie, a tím mimo jiné získání určitého vyrovnání a uklidnění. Přinášela jim uspokojení z dosažených úspěchů.
- Při uvádění nové hry je třeba postupovat podle promyšleného plánu. Nejdříve o ni vzbudit zájem, navodit vhodnou atmosféru. Zajímavá hra déle doznívá v paměti dětí. Děti ocenily, když byly drobnými odměnami pochvalou, neformálním diplomem, medailí atd. odměněny. Při vyhlašování výsledků hry byly děti pochváleny i ti, kteří nevyhrály, ale statečně bojovaly ze všech sil a poctivě dodržovaly pravidla. Hra měla smysl sama o sobě, pobavila a její výsledek nebyl tak důležitý.

Hudební výchova

- Hudební výchova je nedílnou součástí výchovy harmonicky rozvinutého dítěte. Hudební výchovou rozumíme vše, co přispívá k dětské hudební aktivitě i k prvkům tvořivosti, co je s hubou bytostně spjato /čas, rytmus, pohyb,.../, co ji funkčně oživuje /výtvarný projev/ i co je hudbou ovlivněno /kultura slova/, nebo co samo hudbu inspiruje /literatura, divadlo, film/. Děti mají přirozený zájem o hudbu, mají rády zvuk i rytmus, rády zpívají a pohybově se projevují. To bylo východiskem na cestě k uvědomělému osvojování a chápání hudby. K tomu jsme se dostali prostřednictvím aktivně tvořivého seznamování dětí s hudbou, systematickým rozvojem jejich hudebních schopností, osvojováním si základních hudebně estetických dovedností, nezbytných vědomostí o hudbě a hudebně kulturních návyků. Rozvoj hudebních schopností dětí umožňuje, aby hudbu vnímaly a chápaly, aby ji rozuměly, zpěvem ji reprodukovaly, v celé šíři jejího působení ji prožívaly a byly s hudbou zároveň podněcovány k tvořivé lidsky krásné a radostné koncepci života.
- Celý proces počátečního rozvoje hudebnosti je psychickou činností, proto jsem pracovala s prostředky odpovídajícími psychice a věku dětí. Časový průběh hudby klade nemalé nároky na vnímání. To se rozvíjelo postupně získáváním hudebních zkušeností. Rozvíjení schopnosti hudebního slyšení je podporováno i rozvojem hudební pozornosti dětí. Umožňuje dítěti objevně odkrývat nejjednodušší prvky hudebního vyjadřování – hudebně tvárné prostředky, např.rytmus, pohyb melodie, tempo, formu. To znamená porozumět jim a tvořivě jich na přiměřené úrovni užívat. Zároveň s hudební představivostí se rozvíjela i hudební paměť, cvičená v procesu postupného zapamatování si drobných tónových útvarů, jednoduchých popěvků a písní.

Pěvecké činnosti

- Pěvecké činnosti zahrnovaly zpěv popěvků, písní i vhodných úryvků z poslouchaných instrumentálních skladeb, dále elementární melodizaci různých slov, otázek a odpovědí, přísloví, říkadel a rozpočítadel i tvořivou vokální intonaci. Jsou činnostmi nejzávažnějšími a nejvíce přispívaly k plynulému systematickému rozvoji všestranné hudebnosti dětí.
- Instrumentální činnosti doplňovaly všechny ostatní činnosti zvláště pěvecké. Podporují je a osvěží rytmicky, obohacují esteticky a celkově aktivizují kladný vztah k hudbě. Nejelementárnějším doprovodem je „hra na tělo“, sestávající z rytmického tleskání, pleskání, dupání. Využívali jsme dětských hudebních nástrojů, i vlastníma rukama zhotovených. Hudební nástroje podporovaly rytmické cítění dětí, přesnost a citlivost vokální intonace, obohacovaly zpěv jednoduchým doprovodem a i sami osobě přinášely dětem potěšení z aktivního muzicírování.
Poslechové činnosti navazovali na činnosti ostatní. Děti si při poslechu tříbily hudební představivost a sluchovou orientaci v předivě hudby. Sloužily k tvorbě příjemné atmosféry při pracovních činnostech.
- Hudebně pohybové činnosti přispívaly k celkové tělesné uvolněnosti, potřebné zvláště při zpěvu a instrumentálních činnostech. Názorně podporovaly orientaci dítěte v rozlišování pohybu melodie. Hudebně pohybové činnosti byly součástí tradičních dětských hudebně pohybových her, zvláště her napodobujících různé pracovní činnosti.
- Dětem byly představeny písně, instrumentální a vokální skladby a hudebně pohybové taneční hry. Ty v nich budily radost ze zpěvu a z naslouchání hudbě, podporovaly jejich aktivní kontakty s hudbou, obohacovaly vidění a prožívání okolního světa.

Výtvarná výchova

- Výtvarná výchova má nenahraditelné místo v harmoničnosti a všestrannosti ve výchově dětí. Výtvarné činnosti rozvíjely děti v oblasti smyslové i citové, které tvoří podstatu estetického vztahu ke světu a podílely se tak na harmonickém rozvoji dětské osobnosti.
- Z hlediska fyzického rozvoje dítěte je program výtvarných aktivit nutně determinován poznáním, že výtvarný projev stojí na základě pohybovém, vychází z dětské motoriky a prvotních pohybů celého těla a postupně se soustřeďuje k pohybům paže, ruky a posléze prstů. U dětí vizuální představy převažují nad stránkou rozumovou a intelektuální. Právě výtvarná výchova, pracující převážně v oblasti smyslu, obohacovala děti o významné zkušenosti smyslové. Učila děti pozorovat svět kolem sebe. Nejen to, protože pozorovací schopnosti a rozvoj vnímání nejsou oddělitelné z celé komplikované struktury vědomí. Ty to momenty jsou při výtvarných činnostech integrovány do vyšších celků, to znamená, že jsou spojeny především s citovou oblastí, s představivostí, s přetvářejícími a fantazijními momenty.
- Významným aspektem výtvarné aktivity dětí bylo vytváření estetických postojů, vytváření silně zabarveného vnímání, prožívání a hodnocení skutečností.

- Výtvarná výchova rozvíjela především zrak a hmat. Poskytovala obrovskou paletu příležitostí k tomu, aby děti aktivně a intenzivně poznávaly různé kvality tvarů, barev, struktur a povrchy hmoty. Přispívala k tomu, aby tyto kvality uváděly ve stav harmonie i kontrastů, spojovaly se, vyvažovaly, nebo naopak rozlučovaly jako kvality, jež k sobě nepřínaležejí. To lze nazvat výchovou vkusu, tedy vztah k estetickým kvalitám prostředí.
- Byla uskutečňována řada možností výtvarného vyjádření. Při výtvarných hrách, kdy děti tvořily společné dílo, měl každý svůj díl práce na úrovni svých schopností a ten mu zajišťoval úspěch a vytvářel vztahy ve skupině.

Pracovní činnosti

- Práce je cenným zdrojem poznání. Vědomosti a dovednosti získané vlastní prací mají trvalejší povahu, snadněji se fixují a jejich vybavování je usnadněno emoční vazbou. Pracovní činnosti rozvíjely a diferencovaly smyslové vnímání a tím přispívaly k vývoji myšlenkových pochodů. Práce je schopna plnit terapeutické, psychologické a socializační úkoly. Na děti měla relaxační vliv. Rukodělné činnosti mají v rozvoji dětí nezastupitelné místo. Děti si procvičovaly a zdokonalovaly jemnou motoriku. Velkou měrou se rozvíjela tvořivost dětí a vlastnosti jako je trpělivost, pečlivost, přesnost, cit pro materiál, estetické a prostorové citění. Prostřednictvím těchto činností získávaly děti nové zkušenosti, praktické dovednosti, seznamovaly se s novými pracovními postupy a získávaly správné pracovní návyky př. správné držení nástroje, účelné uspořádání pracovního místa, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny, úklid a mytí rukou po skončení práce.
- Poznatky o materiálu, pracovních postupech, informace o pěstování rostlin a poznávání přírodnin přispívalo k obohacení vědomostí. Využívání přírodních materiálů, jejich vhodná kombinace a barevné sladění znamenalo akceptování zásad estetické výchovy. Pobyt venku při vycházkách zaměřených na sběr přírodního materiálu a práce na školní zahradě prospívala dětem tělesně a zdravotně. Rukodělné činnosti se významně podílely na environmentální výchově – tvorbě životního prostředí interiéru či okolí školy /výzdoba herny, pěstování pokojových /.

Dramatická výchova

- Dramatická výchova apeluje na tvořivé myšlení, vychovává děti k tomu, aby byly v životě schopni postavit se aktivně k jakékoliv práci, podněcuje obrazotvornost a invenci. Formuje charakter a vyváženě působí na všechny psychické funkce. Kultivuje cit, vychovává ke kladnému prožívání. Rozvíjí komunikační schopnosti verbální i nonverbální povahy. Učila děti chování v nejrůznějších životních situacích, konstruktivním vzorům jednání, alternativním východiskům ze situací. Dokázala částečně kompenzovat poruchy v sociální adaptaci. Učila novým sociálním rolím.
- Dramatická výchova nejvíce rozvíjela a obohacovala obrazotvornost, představivost a fantazii, podporovala a uplatňovala intuici, všestranně působila na rozvoj tvořivosti. Dávala dětem příležitost k sebevyjádření. Uspokojovala lidskou potřebu být společností /skupině dětí ve družině/ užitečný, získat její uznání, prezentovat druhým to, co má jedinečného a

zvláštního, čím se od ostatních liší, čím jim může prospět. Děti získávaly jistotu sounáležitosti ve styku s druhými a zařazovaly se do společnosti. Zbavovaly se zábran, které mohou vést k více či méně nápadným změnám sociálního přizpůsobení a schopnosti jedince fungovat ve společnosti.

- Dramatika dávala příležitost k legitimnímu způsobu ventilování citů, jejichž vnější projevy v běžném životě z dobrých důvodů kontrolujeme a usměrňujeme, nebo různá společenská tabu /předsudky, vnucené postoje/ i negativní city, které jsou přirozené /zlost, strach, závist/ dávala dramatika příležitost k tzv. vypuštění páry v hravé, nezávazné situaci, k výměně rolí a s tím i různých postojů a citů, k jejich pojmenování a pohovoření. Děti v ní získávaly množství zástupných zkušeností s konfliktními situacemi, což může pomoci čelit těm reálným.
- Dramatická výchova dávala příležitosti a vedla k samostatnému, osobitému myšlení a k schopnosti vyjadřovat své myšlenky, srozumitelně je sdělovat druhým, tak, aby je druhý mohl sdílet s ním.
- Úhrnem můžeme hovořit nejen o výchově k dramatu, ale též o výchově dramatem, přičemž metody dramatické výchovy jsou nejpřirozenější cestou výchovy i vyučování, neboť užívají dětské schopnosti hrát si, ale při tom prožívat reálné city, vztahy a postoje. Tedy učít se ne verbálnímu poučování, ale vlastním prožitkem.
- Pro neefektivnější práci ve skupině bylo uspořádání do kruhu. Kruh je nejdemokratičtější a také nejkomunikativnější. Při tomto uspořádání jsou si všichni rovni.

Řečová výchova

- Přirozená a pěkná řeč je dětem nejlepším vzorem. Řeč byla rozvíjena ve všech složkách výchovy.
- Odedávna je řeč nástrojem komunikace mezi lidmi. Řeč by měla být schopna vyjádřit nejrůznější zážitky, záměry, hnutí mysli a to pokud možno zřetelně, sdělně, a přitom v odpovídající estetické hodnotě. Tvořivou hrou a technickými cvičeními výrazně motivovanými a co možná pestrými jsem se snažila vést děti k myšlenkové pohotovosti, tak k výrazové a komunikační odvaze.
- Tato výchova není a nesmí být samoúčelná. Musí sloužit především k tomu, aby se děti dovedly dorozumět. A dorozumět se znamená nejen prosadit svoje sdělení, ale také vycítit jak to bylo pochopeno, a pochopit stanovisko posluchače.

Smyslová výchova

- Činnosti z oblasti smyslové výchovy rozvíjely u dětí zrakové, sluchové vnímání, cvičili hmat, čich a chuť. Smyslová a estetická výchova byla uskutečňována v ostatních složkách výchovy.
- Jednotlivé druhy smyslového vnímání spolu úzce souvisejí, neboť vnímání je komplexní činnost, která zahrnuje nejen kompletní kvality vjemů, ale probíhá za účasti myšlení, vůle, paměti a dalších psychických vlastností.

Závěrem k této části lze podotknout, že při aplikaci tématického plánu, který zahrnoval komplexně, uceleně a v návaznosti všechny složky výchovy docházelo

*- k plnění obecného cíle výchovy a vzdělání - k harmonickému rozvoji osobnosti
- a k plnění hlavního cíle tématického plánu jenž byla socializace členů dětského kolektivu.*

Děti se spřátelily, naučily se chápat jeden druhého, pomáhat si. Naučily se vzájemné spolupráci a schopnosti soužití v dané skupině. Všechny činnosti probíhaly formou hry.

10. DISKUSE

- Po analýze z odborných literatur týkajících se komplexní péče o handicapované si troufám tvrdit a dokládám to popisem činnosti speciální školy pro děti s více vadami „Svítání“ v Pardubicích, že v této škole probíhá komplexní péče individuální i skupinová, pro všechny děti navštěvující tuto školu a tato péče směřuje k nejvyššímu cíli integraci a inkluzi těchto dětí, samozřejmě v rámci možností každého dítěte.
- *Mezi silné stránky* speciální školy „Svítání“ patří kolektiv odborných pracovníků. Velkým přínosem pro práci s dětmi je určitě *spolupráce* pedagogů, rehabilitačních pracovníků, vychovatelů jak mezi sebou tak vedením školy a rodinami dětí, což dokládají zmíněné skupinové schůzky. Kladné hodnocení zaslouží též vlastní *intervence odborníků*, kteří mají velký prostor pro kreativitu ve své práci. A mohu říci, že ji velmi využívají /až zdravě soutěží/. Jak už bylo řečeno celý tým odborníků přispívá ke kvalitní komplexní péči a využívá individuální přístup ke každému dítěti a snaží se o společné směřování výuky k samostatnosti a praktickému využití osobních možností každého žáka.
- Důležité je i spojení Speciálního pedagogického centra se školou. SPC poskytuje speciálně pedagogickou, sociální a psychologickou péči handicapovaným dětem s cílem usnadnit jim integraci do společnosti.
- Velkým přínosem je i přítomnost asistentů, osobní asistence je velmi důležitá služba, neboť napomáhá tomu, aby se děti se zdravotním postižením rozvíjely v přirozeném prostředí rodiny a kolektivu svých vrstevníků ve škole. Bez osobní asistence by totiž některé děti nebyly schopné zvládnout nároky školního prostředí a musely by být vzdělávány pouze individuální formou v domácím prostředí nebo být umístěny v internátních zařízeních či ÚSP. V neposlední řadě je důležitý svoz dětí do školy bez něhož by děti z okolí nemohli školu navštěvovat, neboť každý rodič nemůže své dítě dennodenně dovážet do školy až 30 km.

- Pracovala jsem v ústavu sociální péče dva roky a v speciální škole jako vychovatelka 6 let. Po těchto několikaletých zkušenostech jsem se pokusila sestavit plán aktivit, za pomoci odborné literatury, na půl školního roku a aplikovat ho na svou výchovnou skupinu, děti třídy D v speciální škole „Svítání“ na prvním stupni.
- Při přípravě programu pro děti ve školní družině jsem využívala předem stanovených metod uvedených v abstraktu. *Prvním bodem* bylo seznámení se s skupinou dětí a to formou obsahové analýzy z dokumentace o žácích se kterými bude činnost probíhat.

- *Druhým bodem* byla analýza odborné literatury a sestavení tématického plánu. Důvodem proč jsem se rozhodla plán sestavit byla právě potřeba určitého strukturovaného plánu, aby činnost ve školní družině neprobíhala nahodile. Jak jsem se zmínila v úvodu existuje velké množství literatury s náměty her a činností pro děti na prvním stupni základní školy, ovšem jsou specifikována na pouze jedenu složku výchovy / zpěvníky, knihy s pohádkami, knihy s hrami pohybovými, náměty výtvarné či pro pracovní činnost/. Ovšem já se domnívám že složky výchovy musí být propojeny a smysluplně navazovat. Domnívám se, že děti jsou lépe motivovány pokud se činnosti odvíjejí od nějakého základu a na něj navazují ostatní činnosti z jiné složky výchovy a dochází k celkovému působení na děti. V úvodu činnosti je tedy dané téma pohádka, básnička, či téma z oblasti která je dětem blízká, z denních činností, či osob, zvířat, předmětů které děti obklopují, jsou jim známé i z prostředí speciální školy. V rámci tohoto tématu navazuje činnost výtvarná, pracovní, hudební a pohybová. Témata jsem vybírala s ohledem na vhodnost dle věku dětí s předpokladem jejich schopností a možností omezená vlivem postižení.
- Témata vznikala uvědoměle podle předem promyšleného plánu, ovšem i nahodile. Na začátku každého školního roku se utvoří nová skupina dětí proto první témata se týkají seznámení se s prostředím a spolužáky. Směřují k spřátelení a sdružení skupiny. Dále přicházejí témata při kterých si upevňují již znalosti předpokladem dané vzhledem k věku.
- Příkladem uvědomělého tématu - Témata na měsíc říjen 6.téma „ Domácí zvířátka“. Děti na prvním stupni školy by měli znát zvířata, která je možno chovat doma, ale hravou formou jim osvěžit paměť mi přišlo vhodné.
- Příkladem vytvoření nahodilého tématu kapitola - Témata na měsíc říjen 8.téma „ Domov“. Při práci s literaturou jsem mě zaujala báseň Domov. Děti vědí kde žijí, připomenout jim jak je domov důležitý a v podstatě velmi těžko nahraditelný mi přišlo důležité dětem připomenout. Básnické přirovnání domova s klubkem vlny inspiruje k činnosti pracovní i výtvarné a děti se seznámí s novým materiálem. Dramatizace situačních scén z rodinného prostředí děti pobaví, ale i poučí co je správné a co ne.
- *Třetím bodem* byla příprava pomůcek, materiálu, uvedené literatury v rámci tématu. Všechny témata jsem strukturovala tak aby potřebné pomůcky a materiály k pracovním činnostem byly snadno dostupné i finančně nenáročné. Veškerá uvedená literatura ze které se dětem budou číst pohádky, příběhy a čerpat potřebné informace v rámci tématu je součástí školní knihovny.
- Některé děti vlivem svého tělesného a mentálního postižení nemají možnost vytvořit zadaný výrobek, výtvarné dílo. Aby byla rovnost šancí pro všechny děti je nutná včasná příprava a individuálně dětem stejné podmínky pro tvorbu připravit. Ovšem ne při průběhu činnosti, kdy dítě motoricky schopnější a mentálně zralejší bude například vystříhovat a dítě mentálně

zaostalejší nečinně přihlížet a čekat na pomoc. Vychovatel by měl mít pro dítě méně schopnější připravený snadnější průběh činnosti.

- Tématický plán jsem využívala v průběhu poloviny školního roku. S čistým svědomím mohu říci, že činnosti děti přijímaly, aktivně se účastnily. Variabilnost programu, časté střídání činností při vzájemné návaznosti se mi osvědčila v tom že děti udržela v delší pozornosti a aktivitě. Témata nebyla vždy využívána v takové posloupnosti jako v této práci. Upřednostňovala jsem témata která bylo možno uskutečňovat venku na školní zahradě či v okolní přírodě když bylo příznivé počasí.
- Realizace plánu uskutečňována dle aktuálních potřeb dětí. To znamená pokud při vyučování jsou děti zatěžovány po psychické stránce je nutné začít činnosti pohybovými, hrami na uvolnění, tzv. vypuštění páry. Naopak po činnostech fyzických je vhodná činnost uklidňující čtení, vyprávění.
- Skupina dětí se kterou aplikace tohoto programu probíhala nebyla po celou dobu jednotná. Pokud přicházely z různých důvodů jiné děti vracela jsem se k úvodním tématům, které jsou zaměřeny na seznámení a sprátelení.
- Většina dětí ve speciální škole „Svítání“ potřebuje asistenci a pomoc ke zvládnutí běžných denních činností, školních povinností a tedy i při činnostech ve školní družině. K tomu dopomáhají osobní asistenti. Ve školní družině jsem se snažila hlavně o kolektivní činnost a pro každé dítě individuálně vytvořit takové podmínky /v rámci přípravy/, aby činnost vykonávaly v rámci kolektivu samostatně bez pomoci osobního asistenta. Přesto bychom se bez jeho pomoci neobešli a osobní asistent doprovázel děti na toaletu, za jinými danými povinnostmi př. individuální fyzioterapii a právě díky této pomoci mohl být prováděný program nenarušen a plynule probíhat.
- Při práci ve školní družině nejde o přímé, změřitelné získávání vědomostí jako ve školní výuce, kde jsou striktně dané osnovy a podle splnění jsou děti hodnoceny.
- Výchovně – vzdělávacím obecným cílem je všestranně harmonicky rozvinutý člověk, což je i prvořadým úkolem školní družiny, jenž se ho snaží realizovat za pomoci složek výchovy – smyslové, rozumové, estetické, tělesné, pracovní, mravní. Složky výchovy v podstatě tvoří náplň školní družiny. Složka jedna rozvíjí a doplňuje druhou. Ovšem jediné dohromady, společně mohou plnit cíle výchovy
- Konkrétní plánované cíle školní družiny jsou zatím většinou dílčí úkoly v zavedených složkách výchovy, jejichž splnění lze kontrolovat, proto je výsledková část práce rozdělena do složek výchovy.
- Při strukturování činnosti školní družiny jsem vycházela z aktuálně formulovaných typů učení, podle Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO :

- *Učit se znát* - získávat vědomosti o mnoha různých předmětech, učit se objevovat věci, analyzovat je, přizpůsobovat se novým situacím, vytvářet něco nového, řešit nový problém.
- *Učit se „jak na to“* - získávat širokou škálu osobních dovedností potřebných pro život, jako je schopnost komunikovat s druhými nebo pracovat jako část týmu, stejně jako praktické dovednosti.
- *Učit se žít společně* - rozvíjet porozumění s druhými lidmi, poznání, že všichni máme práva a povinnosti, chovat se k ostatním tak jak chceme, aby se oni chovali k nám, pracovat společně a řešit problémy konstruktivními způsoby.
- Veškerá činnost probíhala formou hry jenž napomáhá navazovat kontakt s dospělými i vrstevníky a vede ke spolupráci. Hra modelovala reálné situace, přispívala k utváření rolí a zvnitřňování sociálních norem. Pomáhala ovládat a rozlišovat vlastní city. Uvolňovala a vyrovnávala napětí a přetížení a ovlivňovala pojetí sebe samého.
- Každá hra vycházela z možností dětí, byla formulována tak aby byla pro všechny děti přijatelně, přirozeně zvládnutelná, čímž podporovala jejich psychickou rovnováhu. Přinášela dětem klid a vyrovnanost, stvrzovala dosaženou úroveň, ověřovala schopnost něco rozhodnout, vyřešit a vykonat. Potvrzovala jejich dovednosti a zkušenosti, sociální vztahy a postavení ve skupině. Hra se stala cestou k pochopení lidského konání, formou životní praxe i zdravé existence dětí samotných.
- Děti se při hře učily. Získávaly zručnost v zacházení s věcmi, zkušenosti s materiálem. Improvizovaly, zkoušely, hledaly a přemýšlely. To vše, činily spontánně, dobrovolně, v individuálním tempu svého mentálního času, z poznávacího hlediska někdy pomalu a s oklikami. Výchovné působení při hrách bylo soustavné, zaměřené, cílevědomé, ale s ohledem a znalostí individuálních, věkových zvláštností dětí. Nabídka činností vytvářela potřebné předpoklady k tomu, aby si děti mohly hrát a vlastní hraní je zvnitřněné zpracování této nabídky.
- Na závěr si troufám říci, že tématický plán je možno využít i v praxi ostatních vychovatelů na prvním stupni základní a speciální školy. Vychovatelé s delší praxí mají své zkušenosti, metody, prostředky, postupy a znalosti, proto se domnívám že více vhodný by mohl být pro člověka začínajícího s výchovnou praxí jako inspirace náplně času ve školní družině.
- Určitě je tento tématický plán vhodný pro ostatní vychovatele ve speciální škole „Svítání“.

11. ZÁVĚR

I když některé schopnosti handicapovaného člověka jsou sníženy, může prožít život plnohodnotný a smysluplný. Každý má právo naplnit kapacitu svých možností a dosáhnout maximálně možného rozvoje osobnosti, pracovního i společenského uplatnění. Člověk s handicapem realizuje své schopnosti v situaci mnohonásobně těžší než lidé nepostižení.

Tato bakalářská práce je zaměřena na historii a současnost v péči o handicapované děti v školním prostředí speciální školy. Za podstatnou součást péče považuji proces výchovy a vzdělávání v komparaci s procesy komplexní, ucelené rehabilitace. Z hlediska svého oboru se zaměřuji na výchovnou činnost v školní družině. I tato činnost musí být komplexní, ucelená, zahrnovat všechny složky výchovy, propojeně, neoddělitelně. Vzdělávání v speciální škole probíhá především individuálně, cílem práce v školní družině je naopak činnost kolektivní směřující k vytvoření skupiny dětí jenž si umí hrát a trávit příjemně společně daný čas, rozvíjet mezi sebou porozumění, poznání, že všichni máme práva a povinnosti, chovat se k ostatním tak jak chceme, aby se oni chovali k nám, pracovat, tvořit společně.

Obecně platí, že se můžeme radostně smát a dělat legraci jen tehdy, když jsme dokonale v bezpečí a nic nás neohrožuje. A kdy to je? Když jsme mezi svými, mezi těmi, kdo nám rozumějí a na koho je spolehnutí. K dětství patří nejen hra, ale i veselost. Smutné dítě by mělo být zvláštností.

Smát se společně představuje jakýsi vyšší stupeň komunikace. Je to něco, co jde nad dívání z očí do očí, nad dotyky, nad pouhou změnu příjemných podmětů, nad vnímání a rozumění skutečnosti. Tady jde o vzájemnost nad vyšší úrovní, o vzájemné sdílení radosti, o snahu jeden druhému udělat zábavu, příjemnost, jde o odpoutání od skutečnosti. Pokud se bude ozývat z herny společný smích, bude naplněna snaha mé výchovné práce.

11. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. *Školní družina*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7363-268-3

JESENSKÝ, J. *Uvedení do rehabilitace zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80 – 7066-941-1

JESENSKÝ, J. *Základy komprehenzivní speciální pedagogiky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000. ISBN 80-7041-196-1

JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5

JŮVA, J. *Úvod do pedagogiky*. Brno, Paido, 1997. 3. dopl. vyd. ISBN 80-7178-252-1

KREJČÍŘOVÁ, O. *Estetická výchova mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejr, 1998. ISBN 80-86096-12-2

PÁVKOVÁ, J., kol.. *Pedagogika volného času*. Praha, Portál, 2002. ISBN 80-7083-757-8

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-85931-06-0

PŘÍHODA, V. *Problematika předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1996

VALENTA, M., KREJČÍŘOVÁ, O. *Psychopedie*. Olomouc: Netopejr, 1997. ISBN 80-192057-9-8

13. SEZNAM PODKLADOVÉ LITERATURY K TVORBĚ TÉMATICKEHO PLÁNU:

- BADEGRAUBER, B. *Otevřené učení ve 28 krocích*. Praha: Portál, 1994.
ISBN 80-7066-982-8
- BADEGRAUBER, B. *Příběhy pomáhají z problémy*. Praha: Portál, 1994
- BAUDISOVÁ, A. *Hry a cvičení pro dramatickou výchovu v mateřské školce a základní škole*.
Praha: Portál, 1997
- BENNETOVI, S., R. *365 zábavných činností bez televize*. Praha: Portál, 1999
- BLAKEYOVÁ, N. *Kudy z nudy*. Praha: Albatros, 2002
- BUDÍNSKÁ, H. *Hry pro šest smyslů*. Praha: Gemma, 1990
- CLAYCOMBOVÁ, P. *Školka plná zábavy*. Praha: Portál, 1996
- ČERMÁKOVÁ, H., RABIŇÁKOVÁ, D., STOHROVÁ, H. *Ty + Já = kamarádi*.
Praha: Portál, 2000
- ČERNÁ, M. *Cvičíme s mentálně postiženými dětmi*. Praha: SPN, 1976
- FLORIANA, A. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. Praha: Portál, 1998
- GIACONE, E. *6x12 her a pohádek*. Praha: Portál, 2000
- HERMANOVÁ, S. *Psychomotorické hry*. Praha: Portál, 1994
- HOLEYŠOVSKÁ, A. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál, 2003
- HOUŠKA, T. *Škola je hra*. Praha: ISBN, 1991
- JAHODA, J. *Hudební výchova pro 1.-3. ročník speciálních škol*. Praha: SPN, 1990
- JUKLÍČKOVÁ, Z. *Hry pro děti předškolního věku*. Praha: SPNP, 1987
- KALÁBOVÁ, N. *Pohádkové hry, hrajeme si celý rok*. Praha: Grada, 2003
- KOČOVÁ, Z., MALÁ, D. *Drobné hry a cvičení z tvořivé dramatiky aneb „Pojďte si s námi hrát“*. Praha: Portál, 2001

- KOHLOVÁ, M. *200 výtvarných činností pro děti od 3 let*. Praha: Portál, 1996
- MACHKOVÁ E. *Metodika dramatické výchovy*. Praha: Artama, 1992
- MARKOVÁ, Z. *Hry a nápady pro školáčky – Jaro*. Praha: Grada, 2001
- MARKOVÁ, Z. *Hry a nápady pro školáčky – Podzim*. Praha: Grada, 2001
- MARKOVÁ, Z. *Hra a nápady pro školáčky – Zima*. Praha: Grada, 2001
- MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 1994
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 1996
- NEUMAN, J. *Dobrodružné hry v tělocvičně*. Praha: Portál, 1998
- NEWMAN, S. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením*. Praha: Portál, 2004
- OPRAVILOVÁ, E. *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: SNP, 1988
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole*. Praha: Portál, 2003
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Podzim v mateřské škole*. Praha: Grada, 1998
- PAUSEWANGOVÁ, E. *130 didaktických her*. Praha: Portál, 1993
- PAUSEWANGOVÁ, E. *150 her k utváření osobnosti*. Praha: Portál, 1994
- PETRŽELA, Z. *Hrajeme si II.* : 80-901438-2-2 : Fantisk, 1993
- PETRŽELA, Z. *Veselé písničky*. Praha: Portál, 2003
- PILKOVÁ, S. *Umět si hrát*. Praha: Mladá fronta, 1985
- SMITH, A.Ch. *Třída plná pohody*. Praha: Portál 1993
- STEINAR, R. *Výchova ke svobodě*. Praha: Balt, 1995
- SZABOVÁ, M. *Cvičení pro rozvoj psychomotoriky*. Praha: Portál, 1999
- SZABOVÁ, M. *O estetické výchově nejmenších*. Praha: SNP, 1995
- ŠEBEK, M. *Neklidné děti a jejich výchova*. Praha: Portál, 1998
- ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie*. Praha: Portál, 1998

ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry pomáhají s problémy*. Praha: Portál, 2001

ŠIMANOVSKÝ, Z. *Lidové písně a hry s nimi*. Praha: Portál, 2003

ŠPAČKOVÁ, R. *111 námětů pro tvořivou hru dětí*. Praha: Portál, 2000

VÍTKOVÁ, M. *Výtvarná výchova pro děti předškolního a školního věku*. Brno: 1995

ŽÁČEK, J. *Aprílová škola*. Praha: Albatros, 1987

ZAPLETAL, M. *Hry v přírodě*. Praha : Sportovní a turistické nakladatelství, 1958

ZAPLETAL, M. *Zlatý fond her*. Praha: Mladá Fronta, 1990